

Unit 2

* concept and meaning of education (शिक्षा का अवधारणा र अर्थ)

1.1

Education as a discipline

(शिक्षा एक विज्ञान है)

⇒ शिक्षा, रसोई, पढ़ी, लेखनी, सुचना र व्यवसायों
द्वारा निर्धारित है। शिक्षावाट मानित होने का नियम, विषय,
क्षमता आजीव छारि व्यवहारणाट द्वारा निर्धारित है।
शिक्षा जीवनको आधार हो, असले आर्थिक, सामाजिक
विकास भारि द्वारा परिक्रमात जीवन र साधारणता
गाने द्वारा है। यही भवर विश्वका प्रत्येक देशले
नागरिकालाई शिक्षा दिन दुलो छनरारि रख्ये बाबेको
है।

शिक्षा लड़कायामात रूपता प्रदात विषयको द्वारा
शिक्षालाई एक द्वितीय भारिहै। लड़कोंले शिक्षा
सहकाय अन्तीमीत सुन्ध्या विषयको द्वारा शिक्षालाई
एक द्वितीय विष्या भावेर शिक्षाको आधारलाई उत्पादित
भारिएकोहै। शिक्षा एक विष्या (Branch of knowledge)
क्षात्रको व्याख्या, शिक्षणकी विषय, अध्ययनको विषय,
हीने व्याख्या गर्ने गरिएको पाइहै। शिक्षाको अर्थ र
परिभाषा, समय र परिशिष्यिति अनुसार बदलिरहि।
समय र परिशिष्यिति अनुसार बदलिए व्यवस्थाका
पूरा भाव शिक्षामा सुचार अविवेच गाने चाहिए हुँदै।

प्राचीन कालमा यहां हेर सनियहुले रवाना रखोड़ते, औंठारसा बरते र शस्त्रबाट जोगिनुलाई शिक्षा मनियेहो मने छरतो कर्या गर्न समूह जेताते सिकाउन्दै। योनाको शोजिसा मनियहुलु झुङ्ड झाडार रहेर एकअको उंडामा ढालेरहन्दै। यसय परिवर्तनशैर्क चैतनाको विकास भर खोते गर्न, गाँड़कर्तु पाल र रूपायी बसोबास गर्न शिक्षे पाहे त्यस अनुखूपको शिक्षा बालबालिका वा सनानलाई ठिन काम गारिन्दै। त्यस समयमा भूतपैल र तन्त्रमत्तको विकास गरियो। त्यसपाइ, आपला विचारहुए एकअको युद्धाले माझ्यमको घालिन् गयो। व्याकोका विचार र अवधारणालाई लैखेर बाटने काम गयो। त्यस्तार लैखपछलाई पछिल्ला समयमा उपचुकाको आधारमा ग्रहण गर्ने काम हुदै गयो। कृषी कार्यमा पनि नयाँ नया प्रयोग र प्रयोगि सुख गयो मने कुण्डि उपयोगिता बढ़ि आवमूलक बनाउन देखिए, कल पुर्णाको विकास गारि, प्रयोगमा ल्याईयो। द्वान, स्थिप र ठज्जनाको आधारमा अत विभाजन गरि कामका लागि अन्नमा अन्नमा जैस छुट्याइयो। परिवारले गर्न नसकेका द्वान, रसीप यस्ताने तान विद्यालय महाविद्यालय क्षापना गरि अनुभव र ज्ञानाको आधारमा योगितालाई काम गर्ने जितौवारी सुनिधि बानियो। अलग अलग लोकको जनशक्ति उत्पादन गर्न विद्यालय महाविद्यालय क्षापना र महाविद्यालयहरूले विजिज्ञा विषयहरु पढाउन थाले। यिनै विजिज्ञा विषयहरु सहयो शिक्षा सहकायता पछाई गरिए विषयहरु जहाँ शिक्षा रुप अन्तिमार्य विषय वा विद्या हो। उरले देशको शिक्षाको

संस्थाना, उद्देश्य, वार्षिक अवधारणा, समाज, सत्ताजके^प
अवस्था इ आवश्यकतालाई प्रस्तुत गर्ने गर्दछ। कुनै
पनि स्कूल विषय एक स्वतन्त्र विद्याको लाभी निम्न
अस्तु हुन अस्तु छ।

- १) आपलो भाषा
- २) स्थानिय
- ३) आपलो स्थानिय
- ४) आफ्लो छोल
- ५) हुटै प्रविहि
- ६) अध्ययन अनुसन्धानको प्रयोग
- ७) विद्या अस्तित्व
यस्को अधारमा दिइए स्कूल विद्या हो। अब्य विषय
जस्तै एसले आफुलाई राज-संवल रूपमा प्रस्तुत गरेको
हु।
- # दिइए स्कूल विद्याका अभाव विशेषताहरू यस्तप्रकार
हुँ-
 - १) अलग पहिचान
 - २) वार्षिक अवधारणामा आधारित
 - ३) सत्ता अनुकूल गतिशील
 - ४) पाठ्य सामग्रीमा परिस्थान र सुधार
 - ५) अध्ययन अनुसन्धानमा जोड
 - ६) दिइएलाई दोहोराए अधिकारको रूपमा प्रस्तुत
 - ७) अध्ययन अनुसन्धानलाई अलार्मिश्रय जगतसँग
सम्बन्धित गराउने।

Meaning and definition of education (शिक्षाको अर्थ र परिभाषा)

शिक्षाको अर्थ एक सेवा उद्योग हुन्छ। शिक्षाको अर्थलाई प्रस्तुत पार्ने विभिन्न शिक्षाविदहरूले आम आफ्नो तरिकाले आफ्नो विचार प्रस्तुत गरेको पाइन्छ। शिक्षाले ज्याकिलोको जागतजात व्युत जागताको विकास गर्दछ। असामाजिक सामाजिक शिक्षाले रसायनिक बनाउँदै। शिक्षा द्योतनाको आबार हो। उसले विचार र संस्कारको विकास र संरक्षण गर्दछ। शिक्षाहरू ती ज्याकिमा दृष्टिकोण निर्माण गरि शूष्टि राखी उपायावधि, प्रविधि प्रदान भएको। अरोड्धाविद् जॉन ड्यूई (John Dewey)ले शिक्षाको अर्थलाई यसरी भनेका हन् "Plant are developed by conservation (cultivation) men by education."

यसरी विश्व प्राचीन अशोकन नेता नेतृत्व
महेन्द्रले शिक्षालाई महत्व दिए "शिक्षा एक संघर्ष हो। उसले समाजलाई बढाउने र बनाउने बनाउन बनाउन।" एरिस्टोलोका अनुशार "education is a creation of sound mind in a sound body"। शिक्षाको अर्थलाई निम्न विभिन्न शिर्षकाता राखेका अन्यतय विश्लेषण मार्फ एक हुन्छ।

→ P.T.O

① Etymological meaning of education (- शास्त्रीयानुभव अर्थ)

→ अङ्ग्रेजी में education latin भाषाका शब्द है।
edu + cation (to lead out) बाट बोको का डारको
अर्थ लोकित्व रानु, लोकित्वपदायि छात्राको विकास रानु
माने हुए। latin भाषाका अकी एवं शास्त्रीय + education
सिलेर बोको हुए। डारको उपर (to rise) हुए।
यसको सतलाका व्याकिलको डारतात छामतापा, विकास
गरि बोकियापन रानी योग्य बनाने हो। यसैकारी
education e + education सिलेर बोको का डारसात है।
e को अर्थ out एवं education को अर्थ lead
out माने हुए। यी एवं शास्त्रको शब्द अर्थ व्यक्तिको
अलतरणिहिल छात्राको विकास रानु माने हुए। यससे
अङ्ग्रेजी शब्द education को उपर्युक्त व्याकिलाई
परिष्कृति परिष्कृति लायोडन गरी डीउन
सको बनाने हुए माने हुए माने education को बोली
खुपालारण शिखा हो डारले व्याकिलितको आधिकार-
णी हुए राप्ता डीष्टल बनान आवश्यक ढपाय
प्रदान रानु ठहरालो हुए माने हुए।

② Narrow meaning of education (शिक्षाको शास्त्रीय अर्थ)

→ शिक्षाको एक्षुक्षित अर्थ अलतरणत योजनाबहु खुपा
उद्धृत्य उपां पाठ्यक्रम बोक्ति शब्दा निष्पत्ति हाँ, साथ
ए विषयकस्तुका आधारमा किमी डीर ए लहरात

शिक्षालाई ने शिक्षाको राजकुविष्ट अर्थ साले
गरिको पाइए। यसले शिक्षा नियमित वातावरणमा
प्रस्तुतको आधारित कुष्ठ। डार्टले रौद्रालिङ्क क्वान
प्रदान गर्दछ। शिक्षाको राजकुविष्ट आधार निम्न
क्रियेष्टलाई कुष्ठ —

- 1) विद्यालय शिक्षा
- 2) प्रस्ताकिय शिक्षा
- 3) उत्तर र ठाँड़े क्रियेष्टको शिक्षा
- 4) शोभना र साह्यकात्मक नियंत्रित शिक्षा
- 5) रौद्रालिङ्क शिक्षा
- 6) अनाणपत्रमा आधारित शिक्षा
- 7) परीक्षा पाठ, केलामा आधारित शिक्षा
- 8) उच्चाल्प वर्गमा आधारित शिक्षा (elite education)
- 9) रोशगार स्तुलक शिक्षा

④ Wider meaning of Education (शिक्षाको व्यापक अर्थ)

⇒ शिक्षालाई कुनै ठाँड़े का रसायन र विषयमा लिखिए।
नगरि श्वत्तपूर्वक क्षाकोठानिम र बाहिर औपचारिक
तथा अलौपचारिक गतिविधिमा आधारित बनाउदू।
यो रौद्रालिङ्क उपर्यां उपर्यासिक विशिष्टको कुष्ठ। शिक्षा
हरपरिवार, झुँद्य वरस्ता, ठगोवधारा, उत्तापिक रस्ताकृतिक
क्रियाकलाप, पेशा उपर्याय उपचारको उत्तिन लगाउन
समिक्ष निर्भिव आदि वस्तुदूरा पनि व्याकितिले कहिन-
काहि शिक्षा निष्को, शिक्षको कुष्ठ। अस्तबाट व्याकितिका

कियार त्रृष्णिकोण व्यवहार झुधार र परिष्कृत भूरेहेकी
हुन्छ। एसायन्यतया शिक्षाको व्यापक अर्थात् निम्न
त्रिशैषताहुरा पुष्टि गर्ने लाकिछ:-

१. जीवन प्रयाल शिक्षा
२. इवतल्स शिक्षा
३. उचिता आदासित शिक्षा
४. जाचिलो शिक्षा
५. प्राणी विहित शिक्षा
६. काहागूलकु शिक्षा
७. जीवन अबुकुल शिक्षा

(४) Analytical meaning of education (शिक्षाको प्रश्नात्मक शिक्षाको अर्थ)

→ शिक्षा जिवन हो, जीवनको तथारी जात होइन। शिक्षा
सामाजिक प्रकृथाको रूपमा प्राप्त हुन्छ। दस्तले अबोध
बाबवानिकाहुलाहु असामाजिक अवरव्यावाह सामाजिक
करण गरी सामाजीजन घोष्य एपन ठ्यावरहरिकु लगाउँछ।
शिक्षाहुरा सामाजीक जीवनमा अद्वप्ने व्यवहारिकु राख
दूल गरी सामाजिक राष्ट्र र विश्व राष्ट्र सामाजिनकु
स्थितिमा रहेर आवश्यक घोगदान गर्ने रावडे जेतूत
दाखि जास्ता चीजाहान चाहे सक्ने प्राप्त कुराल सामाजीक
एपनम् उकारामकु एोटको सुख ब्याड्ले शिक्षाले बनाउँद
शिक्षाहुरा ले धार्त, राँस्कृतिको रक्षण राहे। सहयोग पुग
मातौ ठ्याकितको व्यवहारलाहु सालुन्गित बनाउन शिक्षाले
रखाउँद्दा। आयोजाग्रह गर्ने, आरानिमेर बनाउन, गाति खेल

बहन, जनजात गुणको विकास गर्न, सामाजिक र सांस्कृतिक विकास गर्ने आविष्कृति प्रयोगीता भएको छ। यसले शिक्षा र शिक्षिता लगानि आवश्यक हुँदै। विद्यिले विद्युत, तरह र दोस्रोको ज्ञान प्राप्त भएको व्यापकी शिक्षाले तेह प्रदान गर्दैछ। एसैले लाई ज्ञानिको, सामाजिक र राष्ट्रिय दुलो धन राखि शिक्षामा रख्दै गरिएको हुँदै। पूर्विय दृष्टिले सालव जीवनलाई १०० वर्ष सानि ब्याको (२५ वर्ष) शिक्षाको नियम लुट्याएको हो। ठंडक सामाजिक अवधिसा व्याकिले शिक्षा आघान गरी आमनिर्मार द्वारा भीडून दबाले व्यक्ति बहन राख्नु पर्दैछ।

Aims and objectives of education (शिक्षाको लक्ष्य तथा उद्देश्यहरू)

→ शिक्षा शिकाई हो, यसले व्याकिलाई ज्ञान, जीवन र अनुभव, धारणा, दृष्टिकोण प्रदान गर्दैछ। शिक्षा शिक्षा सामाजिक प्रक्रिया हो, तरह शिकाई सोचैकानिक प्रक्रिया हो। शिक्षा गतिशील हुँदै। सामाजिक अनुसार असता तुल्यार परिस्थिति अनुसार असता तुल्यार परिवर्तन भएको अनुशासन गर्ने गर्दैछ। शिर्षकानि आकर्षणात्मक विकासको आधार नै शिक्षा हो। यसले विवरणात नियमित तरिका अनुशासन उत्पादन गर्ने गर्दैछ। शिर्षकानि आकर्षणात्मक व्याकिले प्राप्त छनि शिक्षा खण्डको उद्देश्यान्वय लक्ष्य मनिन्छ, मने कम सामाजिक लक्ष्य प्राप्तिको लागि गरिने ऐसो पाइने शिक्षिको क्रांतिकारी शिक्षाको उद्देश्य मनिन्छ। शिक्षाको उद्देश्यान्वय सुख्य मरि हुँदै मानामा

रारेक्स अध्ययन विश्लेषण गर्ने प्रारिद्ध :

५) Individual objective (शिक्षाको व्याक्तिगत उद्देश्य)

→ शिक्षा जिएको हो, जीवनको तयारी सम्बोधन। यसले व्याक्तिको अनुज्ञात गुण छाताको विकास गरी सामाजिक सामाजिक गुण एकले भोग्य, कुशल, सजास व्याक्ति बनाउने उद्देश्य निर्णयको कुल्हा। शिक्षाले व्याक्तिमा आवश्यक पहें बोत, खिप, झास्ता महान रारेक्स बोलि व्यवहारमा सुधार गर्नेछ। शिक्षाहारामै व्याक्तिले आफु र आफुमा उभासित एरियारको आवश्यकता पूर्ण राने उत्थान बोलाउँदछ। शिक्षा आण आर्जुको आधार हो। असले चौथारामा राह्योग गर्नेछ। शिक्षाको व्याक्तिगत उद्देश्यलाई विस्तारित प्रस्तुत गरिएको (छाताको विकास विस्तारित उद्देश्य)

- १) development of Innate power (अनुज्ञात गुणको विकास)
- २) Self realization (आत्मानुभूति)
- ३) self expression (आत्मा आन्तिक्षणि)
- ४) complete living (पूर्ण जीवन)
- ५) character development (गुणको विकास)
- ६) Utilizer of leisure time (रुक्षको समयको संदर्भमा)
- ७) leadership development (नेतृत्वको विकास गर्नु)

* Social aims and objectives of education :

→ सामाजिक प्राणि भरको लागामिक परिवेश अनुरक्षक उपयुक्त व्यवहार राने रुक्षको कुशल व्याकित्व लिनार्था राने काम शिक्षाले ठाउँदछ। सामिक्ष्य सामाजिक उपज हो। रुक्षका आवश्यकताहुँ सामाजिक छोमलारूप साम पुरा कुन रुक्षक ल्यरेले शिक्षाले सामिक्ष्यलाई सामाजिक साम सामलारूप

रांस्ट्रॉटिक व्यवहार को बनाई given, take को सम्बन्ध
स्थापना गरि जिउन दूसरे बनाई उद्देश्य लिएको
हुँदै। रामाणिक उक्ताको भावना शिखाउ अगाउँदै।
शिखाउ सामानिक उद्देश्यलाई निम्न बुद्धामा प्रस्तुत
गरिएको हुँदै।

- 1) Preservation of culture (संरक्षितको संरक्षण)
- 2) Development or knowledge and Technology
- 3) economic efficiency (आर्थिक)
- 4) citizen development (जागरिक विकास)

1.5 Types/Nature of education

(शिक्षाको प्रकार, प्रकृति र रूपरूप)

→ शिक्षा रामाणिक प्रकृता हो। यसको प्रारम्भ सानव
साधारणको उत्पत्ति र विकासको मयको अनिष्ट।
उत्तम र सानव विद्यार भातिकिले हुनाले शिक्षिक
प्रकृताको रूपरूप र सानव आवश्यकता परिवर्तन
मध्यस्थिति। शिक्षा लिने दिने प्रविचित, गिरिजा दाने
परिपर्णन ~~हुँदै।~~ रामाणिक शिक्षा प्रत्यक्ष,
अपर्याप्त, विशिष्ट, रामाण्य, उरल, अटिल, ज्यापितिगत,
रामानुजिक, उक्ताधाराको र नकारात्मक किञ्चितका हुँदै।
यि राम चाले शिक्षालाई निम्न शिर्षकमा रामाण्य
छान्दोग्यन, विश्वेषण, गान्धुपर्णे हुँदै:-

1) Formal education (आधिकारिक शिक्षा)

→ दैर्घ्यको लागि उपयोग भारी आवश्यक पर्ने
विभिन्न विषय र उल्लङ्घा ठन्डाले छपाउन राने

होमनावधु युपापा पाठ्यक्रमा आधारित तरीका शिक्षाकार्य
Formal education भनिन्छ। यस्तो शिक्षा रूपालिका
किएको द्वारा आधारित कुनै। अब शिक्षा विद्यालय
विशेष विद्यालयले प्रदान गर्दैछन्।

Formal education का विवरण :-

- 1) योजनावधु कार्यक्रम (Plan & Programme)
- 2) पाठ्यक्रम र पुस्तकहरू द्वारा प्रदान
- 3) शिक्षाको प्रत्यक्ष निर्देशन

4) स्थिर सुलक्षण

5) अधिकारी

6) आवश्यकतामा आधारित

7) अल्पकालिन

8) और्ध्वि विहित

9) स्थिकाई केन्द्रित

10) दोषोरो प्रणाली

11) Non-formal education (अनौपचारिक शिक्षा)

12) Informal education (अनियमित शिक्षा)

→ जलाप्रदाता जीवनको सुखवालदेखि जीवनमा चलिरहने डीपल पर्याप्त शिक्षाकारी Informal education (अनियमित शिक्षा) भनिन्छ। यस्तो शिक्षा असङ्गति र अचिन्ता कुनै ता पनि व्याकिनीको व्यावहारिक जीवनमा आवश्यक पर्ने द्वारा रसीप र अनुभव प्राप्त मध्यरहन्छ। यस्तो शिक्षा घरपरिवार, साथी राजू, रसायन, सामाजिक, राज्य संरचना इन्टराक्टु राधानहुँ (Radio, T.V., computer, news paper, लागायतका साध्यताकाट शिक्षा प्राप्त कुनै उपकिलो देख्वैर हेरैर, ढोरर, उग्गोर केही न केही शिक्षा निकूरहेको कुनै शिक्षने शिकाईको काम अधिवनमा चलिरहने कुनै।

**अनियमित शिक्षालाई life long education एवं
मनिहृ। व्यक्तिको सामाजिक, आर्थिक, सैन्यिक
गतिविधि दिनानु दिन विकास, परिवर्तन, सुधार ए
परिवर्पण मध्यरेखाकी है। **अनियमित शिक्षा** अनुशारका
विषयाका कुछ हैं -**

- 1) नियन्त्रण
- 2) व्यवहारिका
- 3) गोष्ठी किहिं
- 4) अनुभव अन्य
- 5) असहायता
- 6) शिक्षा के लिए
- 7) अप्रत्यक्ष
- 8) व्यक्तिको अकिञ्चित्ता निर्माण
- 9) उचिता आदाशिल भाषि।

1.7. Functions of Education (शिक्षाका कार्यालय)

→ शिक्षा एक गतिशील प्रक्रिया है। शुभ मानव जीवनमा
नियन्त्रण व्यवहृत है। मानविक क्षमता प्राणी महाव फरक र
उच्च रूपरेखा को हुआके दूसरों दूसरों विद्याकालाप्न प्राणी
महावा भिन्न र इवीकार द्वारा बनाने का स शिक्षाले
बढ़ाव। प्रश्न जल्द अवस्थामा असिष्टेंट्सको बालकालाई
सामाजिक बनाई एवं योग्य परिवर्तिति अनुशार जीउन एवं
व्यवहर तांत्र स्वरूप, आवश्यकता परिपूर्ति गर्न सबै
ठरी आव फूलक व्यवस्थाहीन बान, सिप र अनुसप
प्रजान तरिका कास शिक्षाले ठोक्छ। शिक्षाले व्याकिन्मा सुधार
कर्त्तव्य उत्तरित्व विकास ठरेक राजनीतिक, राष्ट्रिय, अल-

राष्ट्रिय नगरपालिका सुनून र रही राज्यवाद इत्यापना गरी
सानेव कल्याणकारी उद्देश्य उस्तुपा निर्माण गरी सानेव
हिता प्रयोग गरी राज्यको व्यापित शिक्षाको अवलाभिते ।
सामाजिकताका शिक्षाको कार्यक्रमाई (Functions of Education)
निम्ननुसार प्रस्तुत गरिएको हँ :-

- 1) Individual functions of education (शिक्षाको व्यक्तिगत)
- 2) Social functions of education (शिक्षाको सामाजिक कार्य)
- 3) National functions of education (राष्ट्रिय कार्य)
- 4) International functions of education (भ्रष्टराष्ट्रिय)

उल्लेखित शिक्षाको कार्यक्रमाई निम्न विस्तृत विशेषकार्य
राख्येका कानून उपता उपचायन विश्लेषण गर्नुपर्ने
हँ :-

- 1) Individual functions of education
- शिक्षा सानिध्यको निम्न सहज्यपूर्ण भाषार हो। अस्तै
व्यक्तिको व्यक्तिगत गुण, ज्ञान, व्यवहार र रब्बागावलाई
साथ परिस्थिती अनुसार विकास परिवर्तन र उत्थार
गरी उत्थित हुन्ने गोन्य राज्यात उनाछ्ने काम गर्दैछ।
शिक्षाको व्यक्तिगत कार्यक्रमाई निम्न विस्तृत बुँदाहा
प्रस्तुत गरिएको हँ ।
- 2) Development of innate power (अनेकात्मकात्मको विकास)
- 3) Personality development (व्यक्तित्व विकास)
- 4) Vocational efficiency (व्यवस्थापिक उक्ति)
- 5) reorganization of experiences (अनुभवको पुरस्तरागाउन)
- 6) Development of consciousness

2) Social functions of educations (शास्त्राज्ञानीक कार्य)

→ शिक्षानीले व्याकुलरूप सामाजिक कार्य साम लगाईर
व्याकुलानी शास्त्राज्ञानीका अध्ययन
भृत्यको ज्ञान, उच्चतम्भकृत समाजोभन ताले उपकृ
उत्त्वानी, शास्त्रीय, व्याकुल बनाउने काम गाहे। शास्त्राज्ञानी
छुलाउनेलाई शास्त्रानुषिक भावनाका ज्ञानारम्भ कार्य
गरी शुश्वर, दुखमा उत्पन्न अद्योगीय पिलालिन उपकृ
व्याकुल बनाउने काम शिक्षानी गर्दछ। शास्त्राज्ञानीका मुख्य,
साधारण, भाषा, आर्थि, कला ज्ञानियको
संरचना, विकास सुधार गरेका बहिनीहो पूर्विकासामुख्य
मनोबलाका उत्पन्न डीपलायापन छाने उपकृ शास्त्राज्ञानी
व्याकुल बनाउने कार्य शिक्षानी गर्दछ। व्याकुलका
नाकारात्मक रौद्र व्याकुलित व्यवहारलाई हुदाई
उपकारात्मक रौद्र व्याकुलित, शास्त्राज्ञानी, शास्त्राज्ञानी
व्याकुल बनाउने काम शिक्षानी गर्दछ। शिक्षानीको शास्त्राज्ञानी
कार्यालय निर्माण र खेलाला प्रत्युत गरिएको हो।

3) Conservative functions (परम्परागत कार्य)

4) Neutral functions (दर्शन कार्य)

5) Progressive functions (प्रगतिशील कार्य)

6) Revolutionary functions (कानूनिकारी कार्य)

7) National functions (शिक्षाको राष्ट्रियता कार्य)

→ भूत व्यक्ति अद्यु अदान्त, शुक्राद परिवान घनाघन र
रसायन शुद्ध। यो ठै अद्यु चाहूँ दो। राष्ट्र रुपाई
आन्तिक, जनता, उपकार र उपर्यामिका मध्यको

अपरख्यासा माझे राष्ट्र कृष्णा राष्ट्रद्वारा नागरिकों की शिक्षा
दिला दुष्कृति प्राप्तवाला अगांडी शक्तिवाद सुनाउना राष्ट्रिय एजेंसी
संघानका उपयोग गरी राष्ट्र विकासमा योगदान गर्ने
सबैले असल नेतृत्व, कृष्णा अनश्वासी, र राज्य नागरिक
बनाउने काम सहज। शिक्षाने दाख हो असहारा
व्याकी छुझाइ गाउँ, चलाम, आलनिमैर, यहाँयोगी,
व्याकी बनाउ राज्य अनुकूल राष्ट्रद्वारा योगदान गर्ने
शक्ति व्याकी बनाउने काम शिक्षाने गर्दछ।
शिक्षाको राष्ट्रिय कार्य अन्तर्गत निर्माणसङ्का कार्य
परिवर्तन :-

- 1) National development (राष्ट्रिय विकास)
- 2) National unity (राष्ट्रिय सूक्ता)
- 3) Mein power development (जनक्राकी विकास)
- 4) Leadership development (नेतृत्व विकास)
- 5) Citizen development (वागार्थी विकास)
- 6) Development of culture and civilization (संस्कृति र संस्कारों विकास)

4. Inter-national functions of education (शिक्षाको अन्तर्राष्ट्रिय कार्य)

→ शिक्षाने सानेश्वराई राज्य र राष्ट्रको जागी साम्राज्यिकी तथार गरी दुईन अरणाई अन्तर्राष्ट्रिय संरक्षणीयका व्यक्ति बनाउन पनि हुँदै। सानिध्य भएर सानिस सानिस बिचारा सानिकिय उत्तरका रूपापना गरी सामूहिक विकास प्रेस जगाउनु र विस्तार गर्नु पनि हुँदै। कुनै पाने राज्य र देश आफैसा आलनिमैर भएर हुँदै। नागरिक आवश्यकता पूरा गर्ने राज्य राज्य विवासा र नागरिक

नागरिक विचार आखल असेन्द्र एहुन पैने हुण।
यात्रा व्याधारमा माषा, वास, संरक्षण, विजान इ
प्रविधिलाई एक दृष्टिमुद्रा पुष्टान, विश्वार गर्ने
सम्पर्क हुण। तथाहुले कुनै पाति उत्तराले विज्ञा दिए
बुद्धिमत्ता अगतराहुले निजान्तु इ प्रतिष्ठार्द्धी राखे
एकल ज्ञान, रिष्य, छामता, असुम्य प्रवेश गर्नुपनि हुण।
एकाकी देखाको नागरिकलाई राह्योग पुष्टान
सानवकल्याणकारी अहं गत्वा उपापना गर्ने
विश्वका नागरिकको बल्याणको निर्माण राह्योग गर्ने
एकल व्यापितव बहुमूल राह्योग अनुसारको विज्ञा
दिएपनि हुण। विज्ञानु अन्तर्मिति कार्यालाई निर्माण
बुद्धामा प्रदान गरिएको हुण।

- 1) Inter-national relation (अन्तर्राष्ट्रीय सम्बन्ध)
- 2) Exchange of culture
- 3) exchange of a science and technology
- 4) Utilisation of international forum.
- 5) Non-international of internal affairs
(नागरिक सामाजिक अव्यवस्थाप)

Alternative approach of education

- 1) life long education
- 2) open
- ③ correspondence
- Distance

Teaching as a Profession (शिक्षण एवं सेवाका उपमा)

→ शिक्षा, शिक्षण एवं शिक्षक एक अर्को सामाजिक छन। विषयावस्थाको द्वारा, विषय, वार्तालाई शिक्षा मनिन्छ। असलाई व्यक्तिले एकाले लाभ र असुहाता प्रवाह गर्नुलाई शिक्षण मनिन्छ भने त्यसले शिक्षण ग्रन्थ गर्ने कार्य शिक्षक हो। शिक्षा, शिक्षण एवं शिक्षकलाई धनता गर्न चाहिन। शिक्षणको घार्य व्याकोन केहि शिक्षक आजैपार्य हु। योहि व्यक्ति वा विद्यार्थीले शिक्षण प्राप्तवात देहि रिखन चुक्केन भने त्यसलाई शिक्षण मान्न चुक्किन। एक निष्ठयत लाभ र असुहाता शिक्षणले प्रवाह गरेको विषयावस्था विद्यार्थीले ग्रन्थ गरिरह्नां सुन्न। असलाई एवरिट बिक्रीको उपमा लिन प्राकृत्य ह। शिक्षण एक सामाजिक प्रक्रिया हो। अनु प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष उपमा मानव त्रायताको विकारहरू, हुँदै आएको ह। शिक्षण विकास परिवर्तन र सुखारसां रामबोत हुँदै। रामराम परिस्थित बदलिए अनुसार शिक्षण शिक्षक पनि बदलिए आन्दू प्राचिन असुहाता शिक्षालाई जेवाको उपमा लिने गरिएर्थु मने वर्तमान परिवर्तामा शिक्षा शिक्षणलाई पेशा न्यक्तराखको उपमा लिन वालिएको पछाउ।

शिक्षण पैदा

हो होइन भूले कुरा जाल्को लागि घरका शुग विशेषतालाई छाड्येन विश्लेषण गर्नुपर्दै। कुनै पनि कार्य वा शिक्षण पैदाको उपमा मान्नता पाइन एवीही हुन पैदामा हुन पनि शुग विशेषता रक्ख्नुपर्दै। पैदामा हुने विशेषतालाई तिनाङुसार प्रस्तुत गर्न चाहिन्दै।

Systematic knowledge (न्यवस्थित ज्ञान)

- 2) Licensing (आवृत्ति पत्र)
- 3) Qualification (गोप्यता)
- 4) Competition (प्रतिश्पत्ती)
- 5) Income (आय)
- 6) Training and Promotion (तालिम एवं वढ़ावा)
- 7) Social responsibilities (सामाजिक जन्मयना)
- 8) Code of conduct (आदर्श गतिविधि)
- 9) Service motive (उद्देश भाव)
- 10) Requirement (आवश्यकता)
- 11) Development (विकास)
- 12) Pension (पेंशन)

शिक्षण प्रेषामा साथे उल्लेखित चुन, विशेषज्ञान कुछ
मुख्यतः शिक्षण एवं प्रेषाम को अपना रूपांकित
मेसकका है। इस रूपांक में विकास एवं परिवर्तन
लक्ष्य उनमुख दृष्टिवा।

Licensing :- Introduction and Importance

→ कुनै पनि काम न्यायसाध तथा प्रेषामान गतिविधिलाई
व्यवस्थित, मना सर्वाधित एवं उत्कर्षले आवश्यक
निति, नियम बनाये देखानी तस्किले काये एवं ए
न्यक्तिलाई शिक्षा क्षेत्रका फैसले ठानशाले बनाने,
योनाथन तथा आदर चरमान एवं अनुमतिप्रदाता
हारेन उपयुक्त कुन्द्यु दृष्टि पत्र लिन व्यालुके आपको
योग्यता, तालिम, मनोविज्ञानिक ज्ञान, शिक्षण विद्या,
शैक्षिक सामग्रीका अधिकान एवं प्रयोग, सामाजिक

~~एकावल्ला एवं हृषीकेशी~~ उद्योगी उद्यवहार निमोनि गर्नु आविषयिक है।
नेपालको शिक्षणिक उभावलाई उद्यवहारित ए सर्वोदयित बनाउन
तथा अवासित गतिरिच्छी रौप्यक वाहनी उपलब्ध शैक्षणिक साल
पाटे देखि शिक्षण प्रशासा प्रवेश भए व्यक्तिलाई शिक्षण
आनुमतिप्राप्त गर्न कानुनी उद्यवहार राइशको विद्या।
शिक्षण आनुमतिप्राप्तको महत्वलाई निम बुद्धासा प्रस्तुत राइशको
है:

- 1) शिक्षण शिक्षणाई उद्यवहार अनुसूच प्राप्तिकारी बनाउन।
- 2) शिक्षण शिक्षणाई अध्यपूर्ण उद्यवहारित बनाउन।
- 3) शिक्षणको नामे आवश्यक प्रवेश निमाणि गर्न।
- 4) शीघ्रतु उत्तरोष्य ठाउँडाक प्रवेश नमान।
- 5) शिक्षणामुख उपलब्ध नालिक ज्ञानाको विकास गर्न।
- 6) शिक्षणको नामे अनुसूच उपलब्धी हास्तेल गर्न।
- 7) शिक्षण शिक्षणाई अक्षित, मर्दादेत उ विश्वक्षसनीय बनाउन।
- 8) शिक्षण शिक्षण सुवार ज्यान।
- 9) उपलब्धी नामारेक्नाई रोजामारी दिन उ विदेशी नामारेक्न
को प्रक्रिया रोक्न।

2.3 Teaching as a Science or Art (शिक्षण विज्ञानको कला-को उत्तम)

+ कला र गला व्यक्तिको गहना रूप परिवात हो। यसले
व्यक्तिलाई उच्चल बनाउन गर्दछ। अपेक्षित उपलब्धि हास्तेल
गर्न उद्यक्तिमा आवश्यक ज्ञान, शीघ्र उ ज्ञानाको ज्ञान
त्यागनारु प्रवाह गर्ने मिठाशपूर्ण बोली शैलीको प्रयोग गरिनु
आविषयिक है। शिक्षकले शिक्षण गर्न सिकाई शिफ्टाउनको ज्ञान
आवश्यक शिक्षण शिक्षणमा शिप्रापा अन्तरगत विभि प्रयोगिते
प्रयोग गर्ने नाहनु पर्छ। अर्थात् शिक्षणाई महत्व, अध्यपूर्ण, उपेक्षक

बनाए रखें। कौशिक उसमें से कोई नियम नहीं है।
प्रश्नों में शिक्षण प्रभावकारी बनें। शिक्षण नार्त
प्रभावकारी बनाए रखें। ऐसे बाल, स्त्री, विद्या,
प्रतिक्रिया इवम् भाषा औलिलाट ने कला मानिए।
शिक्षण कला हुआ जिस भाषा में अवस्थाकी आवश्यकता
पड़े।

- 1) प्रयोगशास्त्रि कार्य (practical knowledge)
- 2) शिक्षण स्थिप (Teaching Skill)
- 3) लक्षित उत्तर्य कार्य (Result oriented activities)
- 4) सृजनात्मिकता (creativity)
- 5) नियंत्र ओषधार्य (Regular Practice)
- 6) सुधारार्थक कार्य (Improvement in Teaching)

लाभः उल्लेखित शिक्षण किमान हो कि कला हो
मैली विमागति है प्रस्तु पाठ विकान ए दुलाका
बुद्धिको आधारमा शिक्षण किमान ए दुला दुकी
हो। विकाने उपर्य तत्त्व प्रस्तुत गढ़ेणा नहीं
होस्तुनाट दुलाले रोचकता प्रवान भारी आर्युरी
बनाए रखें।

Date-2076/05/29

Teacher training and its importance
(कैरियर तालिम इ वायको महत्व)

→ शिक्षा के सामाजिक प्रक्रिया हो। यो हैं विषयकर्ता के कान, शिप, उद्घवहर, कार्यपक्षी के विद्यालीसामु प्रवाह गान गारिन्द। शिक्षकों नियमों एवं नियमों का नहीं उद्घवहरिके बनाने शिक्षण विद्या, शिक्षण प्रविधि, शिक्षण मूल्यविद्या सामाजिक साधनों, उद्योगशालिके शिप प्रकाश गान शिक्षकों विषयगत उपलब्ध तालिम देने, अन्यथा भरपूर, विषयकर्तुमा उहोंका सम्मुख्या हो गान, अनुभव आठन प्रश्नाकान गान अपसर मिलाइन कान गारिन्द। यसबाट शिक्षण पैशा सफल हुएको लाप्त विद्यार्थीहोने काम समय र आपत्तिका आधारवाट उत्तम झासा सिद्धांत गर्दछन र उद्घस्त शिक्षण रोधन, अपूर्ण उपलब्ध उद्घवहारिके हैं। शिक्षणलाई उद्घवहारिके र अपूर्ण छुलाइन उत्तमोग गान विद्या प्रकृयालाई शिक्षण सिद्धांतको प्रकाशित आधार (Scientific basis of learning) मिलाइ। यहाले शिक्षण पैशा साधनिका द्युनातिहको (सामान गान, अपूर्ण एक पन विद्या, प्रविधि, उपलब्धि प्रदान गर्दै) शिक्षकउलाई उपलब्ध कुन तालिमको आवश्यकता निम कुराका लाभी किम गारिन्द

- 1) preparation (लेखा)
 - 2) presentation (प्रस्तुति)
 - 3) Generalization
 - 4) Association
 - 5) Application

ठहरीएवं २ तेंदा बुँदेलाई शिक्षण वाचनमात्रा
Five formal steps, जास दिएएको हो।

शिक्षक तालिमले विद्यार्थीलाई विद्यार्थीकर्तुको तुयारी
गाने प्रेरित गर्दैछ भने इयाई लगारी गरिएका
विद्यार्थीकर्तुको ठैश्वर्यबन्धुसार होक्ति राम्रा
प्रधाना बाटु मिरसाहुला उत्तराने राम्रा माघाना
विद्यार्थीकर्तु प्रस्तुत गर्ने खित्तुछिको। ठैश्वर्य
विद्यार्थी यस्तैका कुण र देखेका छाटनानाहु अर्को
मिल्को पारेतेहाना राम्राभीकरण गाने तथा रक्त
अको, विद्यार्थी पढेको देखेका छाटना परिवेशानाहु
आवस्या ल्युगुसार राम्रागाले गर्ने राम्रात् कुक्कास्तोरामा
उपयुक्तुरामा आक्षारमा ल्युयोग गाने राम्रावाहाउद्देश
तालिमन्दुभिक्षुस्त्वान ताने बाहिरालिकाहु, बीचको
आपसी मिलना, उक्तु र उपयुक्तताभन्दुसार
प्रेरणा दिन रसाउले राम्राग गर्दैछ। राम्राव्यतया
शिक्षात्माहु तालिम निराला विद्यार्थी दिने राम्रिहु।

- 1) Teaching principles (शिक्षण सिद्धान्त)
- 2) Teaching methods and Techniques (शिक्षणका,
विधि (प्रविधि))
- 3) Solution of education problems (शिक्षणका
उत्तराहु राम्रान)
- 4) Curriculum (पाठ्यक्रम)
- 5) School organization (विद्यालय राम्रागत्वा)
- 6) Evaluation system (मूल्यांकन प्रणाली)

(Importance of Teacher Training) (शिक्षक तालिमको महत्व)

→ शिक्षण एवं निरन्तर प्रक्रिया हो। अब समय परिवर्ता अनुसार बदलिए परिस्थिति देखे जान्छ। प्राचीन कालिन शिक्षा एवं शिक्षण विधिवाद परमाणु परिवर्त्याका आपूर्याका रूपोंमध्ये पूरा गर्न शक्तिहीन। प्राचीन शिक्षण विधि शिक्षक तथा, विषय केन्द्रित विद्या, मैत्री शिक्षण अग्रसमा बालमन्त्राविकान राख्न शिक्षण शास्त्रको एका भूमि परीक्षा को उचित, व्यावर्षण क्षमतामा रूपमाप अनुकूलको शिक्षण विधि छनाट गर्ने बालमन्त्राविकान शिक्षक लालिमले शिक्षण लाइ राख्न्योग। गर्दछ। शिक्षणका नामित्याही व्यावर्षण अग्रसमा उपर्युक्त बुद्धिमत्ता राम, विमान राम, यामना बुद्धिमत्ता उपर्युक्त राम, उपर्युक्त अनुभावको रौमित्यामी अग्रसमा व्यावर्षण गर्दछ। विषयकहरू रामका द्वितीय राम राम तथा, शिक्षालाई अर्थपूर्ण बनाउन विद्यालीकूलारू क्रियाकलापमा लगाउँदछ तरका व्यावर्षणमा स्तरिष्याद्यका भावला अग्राम रूपमा शिक्षक तालिमले राख्न्योग। मैत्री शिक्षण रूपका, रोचक प्रभावकारी रूपी विद्या। यसको निम्न दृष्टान्त सरकारले प्रत्येक तल्का शिक्षालाई शिक्षक तालिम सम्बन्धिता विश्व शिक्षालाई शिक्षण चेतामा राख्न्योग गरिएको ह। शिक्षक तालिमको महत्वलाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको ह:-

- १) प्रभावकारी शिक्षण (For effective teaching)
- २) शिक्षण लक्ष्यको प्राप्ति (Aims Fullfill)

- 3) शिक्षण प्रशोधनाको विकास (good teaching characteristics)
- 4) शिक्षात्मा बहुकारी कृतिबोको विकास (Development of multiduties in teacher)
- 5) शिक्षाता प्रदान प्रक्रिया (Providing educational principle of teaching)
- 6) शिक्षाता शिक्षण तकनीकी प्रयोग (Use of educational technology)

units

Innovations in teaching (शिक्षणाता अवलोकन)

शिक्षा सामाजिक परिवर्तन र उपायतः अनुसार सुधार र परिवर्तन हुके आछ। गेहा र भाटि लुगाका मानविय अवस्थाका हुके परम्पराको चक्र र हक्क (chalk and talk) विद्यिषाट सात पूरा हुव, सफेद, रंगालोक रेट्रो विहृष्ट बालबालिकालाई बनाउ अलीहुको ढाकी, द्वामा र आवेद्यताभन्दार समावकाशी शिक्षण गरीर नगानी अनुसार उपलब्धी हासिल गर्ने सम्बन्धित पाठ्यवरण क्रिमानि गाउ पनि हुन्छ। यसी गर्ने शिक्षण इकलाउ अद्वानीका आव्याहित क्रियाकलापमुख्यी बनाउनु पर्दै। शिक्षणलाई एक सुखीया, हुके सुखिला र शिख सुखीया (uni polar process, bi-polar process) र त्रि- polar प्राकृत्याको आव्याहारा द्वामा सम्बन्धित प्रक्रिया

विश्वविद्यालय वाहनीपाद्धति विद्यार विमर्शन गरेको पाइँछ। भूमि कुरा
शिक्षा बास्तुले John Dewey को विचारमा आद्यारित हो।
व्याकुलको अवलम्बन हित सामग्रीको विकास गर्ने उत्तरालाई
स्पष्टले वातावरणमा काम गर्ने अक्षर प्रबल गरिबुपढेद
किनमुने शिक्षा अनुभवबाट प्राप्त हुँदै। अनुभवका लागि
काम चार्नु अनिवार्य हो। प्रभावकारी शिक्षाको आव्याह
Learning by doing हो। शिक्षाको प्रभावकारी बनाना
विद्यालयमा प्रयोगमितामा उत्तरालाई क्षरालन kinder garden
विद्यि, Montesory विद्यि, चुप्ला विद्यि, जुमिका असिन्द्रिय विद्यि
संसाध विद्यिलाई विद्यालय रिकाउको प्रभावकारी माध्यम
मानिन्छ। शिक्षणमा गरिएका विभिन्न नवप्रवर्तनहरूमध्ये तेही
विषय र विधिलाई लिना विभिन्न विधिका राखेर अच्छायन
गरिन्छ :

1) Behaviour modification techniques (व्यवहार परिवर्तनक)

प्रविधि

व्यवहार परिवर्तनक विधिको प्रतिष्ठान चाल विकास
व्यवहारपादी लागोवाना निकाल्नुले गरेको हुन। उनीहुले
शिकाउलाई मूलादेव प्रथा मास शालेन भासित
वातावरणका उल्लंघनमा कर्तु, घट्टा, विषय, आवश्यकता
कुधि आविलाई महत्वपूर्ण स्थान किन्तु वातावरणमा रहेका
कर्तु र घट्टाले आलिका, विज्ञ, व्यवहारलाई प्रभावित
गर्दछ। शिकाउको व्यावहारलाई प्राप्तिको उत्तरालाले नियन्त्रित
निटिनि र उत्प्रेरित गरिएको हुँदै। यसका कुराहु
व्याकिको दुःखा अनुसार तेहु आदेको व्याकिको अवाहने
विद्यार व्यवहारलाई नियन्त्रण गरेर व्याप्ति परिवार सम्म
समाज और कुलको स्वास्थ्य व्यवहार मध्यको उचित कालमा व्यवहार
परिमाणन हो। व्याकिको व्यवहार परिमाणन गर्ने

विभिन्न मनोविज्ञानी द्वारा काले प्रतिपादन र प्रयोग द्वारा आवश्यक है। अतः महत्वपूर्ण मनोविज्ञानी B.F. Skinner को एक विद्वान् पनि एक ही असले सिक्कातुकी क्रियाकलापन के नियंत्रण दिले हैं। इसके उपर्युक्त क्रियाकलापन Re-inforcement (पुनर्बल में गमन पर्याप्त साधारणता) और द्वितीय रूप से मनोविज्ञानी, अंतिमतः सिक्कातुकी मनोविज्ञानी द्वारा नियंत्रित व्यवहार संबंधी व्यवहार नियंत्रण पद्धति। मनोविज्ञानी Pavlov व्यालिको स्वास्थ्यविकृति तथा उचित आवारण उपर्युक्त क्रियाकलाप छायाचित्र CS-CR, VCS-UCR प्रयोग गमन पर्याप्त साधारण आवारण के फल। यह काले पुरुषों के व्यवहार के नियंत्रण दिले हैं एवं आवारण व्यवहार के द्वारा व्यवहार परिवर्तन प्रवित्रीकरण प्रयोग होता है। व्यालिको व्यवहार के Shaping and Development के काले हुए सिक्कातुकी व्यवहार साधारण विवाही लाए पुरुषों व्यवहार सिक्कातुकी व्यवहार के नियंत्रण व्यावहार विकृति पर्याप्त हुए।

१) सिक्कातुकी व्यवहार

जियात पूर्वक परिवर्तन हुए हैं, अतः उसको वातावरणों प्रताव पावें।

१) व्यवहार अवलोकन एवं पहिलान घोषणा हुए।

२) अनपेक्षीत व्यवहार में उत्तरार्थ।

३) व्यवहारिक अवधारणा व्यालिको एवं विशेषज्ञ क्रियाएँ हुए।

४) विवाहीता निमों वर्षे पर्याप्त आवश्यक व्यवहार की विवरण विवरण।

६) व्यवहार परिवर्तन के नई पुनर्वयनका प्रयोग आवश्यक है।
७) सिकारुकी प्रतिक्रियाओं नियंत्रित होवाए उपायरण ($S \rightarrow R \rightarrow$ stimulus Response)

व्यवहार परिवर्तन प्रक्रमिका विधि द्वारा (steps of behaviour Modification) होता है। अस्थाई सुख बुला र साहस्र बुलाका उपाय विशेषण गणित है।

- १) व्यवहार को पहचान (Identification of behaviour)
- २) व्यवहार विश्लेषण (Behaviour analysis)
- ३) लक्ष्य एवं उद्देश निर्धारण (determination of goal and aim objectives)
- ४) योजना एवं प्रक्रियाको निर्माण (Development of plan and techniques)
- ५) योजना का उपयोग (use of plan)
- ६) मूल्यांकन एवं पूर्वापादा (Evaluation and feedback)

* Techniques of Behaviour modification

व्यवहार परिवर्तन प्रक्रिया का व्यक्तिगत

- व्यवहार परिवर्तन प्रक्रिया, वा प्रक्रिया एवं वैकासिक प्रस्तुप्रक्रक्षण वा आवश्यक उपलब्धी मूलक सफल कार्यक्रम हो, अन्त में प्रक्रियाहरू आधारित होते हैं।
- १) प्रस्तुतिमा आधारित विद्यु-प्रक्रिया (exposure Based process)
 - २) समाजिक व्यवस्थापन (contingency management)
 - ३) संकालितक व्यवहार उपचार (cognitive behaviour therapy)
 - ४) समाजिक सकारात्मक सामाजिक विकास (Development of positive social skills)
 - ५) आत्म नियन्त्रण (self control)
 - ६) नेगेटिव उपचार (Negative therapy)

Models of teaching (शिक्षणात्मक नमूना वर्तुल)

→ शिक्षणात्मक नमूना मेंकी विषयको प्रकृति अनुसार लाभ्य प्रयोगशालाका जिह्वा रे विशिष्ट क्रियाक्रमपुर मेवको शिक्षण कार्यक्रम हो। शिक्षण नमूनाकी आपने छावा नक्किया, शाकिये झासानी, शिक्षण विद्या, उद्देश्य प्रस्तुतिकरण नापा द्वारा हुने गढ़वाले। अखले सिक्काक इतनुला, निरामयपूर्ण रुदिगा हुने गाठोहा शिक्षण नमूना व्यर्थता केवानिकू छावा हो अखले बालबालकाका सिक्काका लाभ। विशिष्ट वातावरण निर्माण तारकी, हुद्दा एकता पाठ्यक्रमा शुचि, ज्ञानता, अनुसार स्वल छड़गाले क्रियाक्रमपर गारि बालबालकाले सिक्काक गाने एवहाले। सिक्काक नमूनाको अर्थ ए परिमाण एकता भाँडाउँ।

Models are prective teaching strategy designing to accomplish particular instruction goals "Priced eager".

शिक्षण नमूनाका आपने विशिष्ट तृतीय विशिष्टता (Characteristics of teaching models) निर्माणकर तरीका

- 1) विशिष्ट प्रक्रिया (Scientific procedure)
- 2) सिक्काक उपक्रियाको अनुसार निर्धारितकरण (Specification of learning outcome)
- 3) क्रियाक्रमपर आधारको विशिष्टकरण (Specification of criterion performance)
- 4) समयको विशिष्टकरण (Specification of time)

उपरिषिष्ठ उक्तेशक के प्रयोग (Use of specific objective)

(व्व.१)

Fundamental Elements of teaching Models (शिक्षण नामांका आधारसूत लक्ष्यानुसार)

→ शिक्षणलक्ष्य के लिए तथा व्यवहारिक अवलोकन का लाभी प्रयोग।
गोदीन शास्त्रीय कार्यक्रमों में टीचिंग मॉडल्स मानिए हैं। ये
यथार्थपूर्ण एवं प्रिशिष्ठ (Specific) कार्यक्रम हैं। इसको प्रयोग
वा शिक्षणका लाभी प्रिशिष्ठ उद्देश्य संभाला विशिष्ठ वातावरणको
निर्माण करने के लिए बालबालिकाले स्थानस्थिति का गति
सिक्षण गति संवर्द्धन गति शिक्षणमा अनुभवद्वारा Learning
by doing रूप से परिस्थिति बनाकर शिक्षण नमूनाका
आधारसूत लक्ष्यानुसार है।

1) केंद्र (Focus + objective)

2) संरचना (Syntaxis)

3) सामाजिक प्रणाली (Social system)

4) सहाय्यन प्रणाली (Support system)

5) मूल्यांकन प्रणाली (Evaluation system)

Classification of Teaching models (शिक्षण नमूनाएँ वर्गीकरण)

शिक्षणलक्ष्य व्यवहारिक प्रभावकारी व्यवहार विभिन्न स्थानस्थिति
विभिन्न दृष्टिकोण, (१) काविद एवं शिक्षक समूहों, (२) विभिन्न संस्कृतान
उपर्युक्त अवलोकन, प्रयोग व परिशेष गरेर केवी शिक्षण
नमूनाएँ प्रदत्त गरेका हैं। यसका शिक्षण नमूनाएँ के अपार
विभिन्न प्रक्रियाओं आधारमा विभिन्न रूपों परिवर्तित होते हैं। शिक्षण नमूना

~~वर्तिकारण वाले निम्नलिखित प्रक्रिया प्रसिद्ध हैं।~~

1) सामाजिक अन्तरक्रिया स्रोत (Social interaction source)

→ परस नमुना अन्तरगत विद्यार्थी आपना समृद्धि

हुएफल, अन्तरक्रिया विद्यार्थी गार सेक्युरिटी गव सक्रिय। यह किसी विशेष नमुना को नियम 91

प्रतिपादन करने वाली Harben, Thelani, Oliver, Benjamin Cox आदि हुए। यह नमुना अन्तरगत नियम नमुना का प्रक्रिया।

2) विद्यार्थी व्याक्तिगत नमुना (Junior prudential model)

3) समूह अन्तर्विषयक नमुना (Group investigation model)

4) सामाजिक व्यावरणीय नमुना (Social inquiry model)

5) सुनाना व्यवस्थापन स्रोत (Information processing source)

→ परस नमुनाले शिक्षण सिद्धांशु आद्यार एवं नियम 91

ताने छार्ट्ट सुनाना आद्यार प्रकारको प्रक्रिया हारा वाहिका

काल, भास्ता रखना सिद्धांशु विकास करना यह नमुना को।

प्रतिपादन Hilda haba नियमान्तरका व्यावरणीय गरका हुए।

यह नमुनाला समूह नियम नियम नमुना का प्रक्रिया।

1) ओगानिक विशेष नमुना (Inductive teaching model)

2) विशानिक व्यावरणीय नमुना (Scientific inquiry model)

3) 3 चारणीय मापी नमुना (Concept item)

4) विकासात्मक नमुना (Developmental model)

5) उदय संगत नमुना (advance organization model)

→ व्यक्तिगत श्रोत नमूना (Intra personal source model)

→ व्यक्तिगत रूपमा विद्यार्थी स्क्रिप्ट तरर क्रियाकलापहरा।
सिर्फ उन एस नमूनाले विद्यार्थीको अनुभव पाठ्य सामग्री
दो व्यवस्थापन र उक्ताकृत बातावरणाले जोड दिए।
सिर्फका लागि सिर्फले कुमारितेर बाहर रुचि र
जीवनाला आद्यारमा रहेको उन अवसर पाठ्य पनि हुँद।
एस नमूनाको जिम्मा र विकासना W. Glaser, Caral-
nghel नमाखल्ले व्यक्तिहरुको चोभाइज रहेको दा एस
राख्नुहोस नमूनाले निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको ह।

श्रोत नमूना (classroom meeting model)

श्रोत अनिर्देशित नमूना (non directive model)

श्रोत व्यवहार परिमाणवे श्रोत नमूना

→

* Micro teaching (सुकृत शिक्षण)

→ सुकृत शिक्षण १० व्यवहारिक शिक्षण कार्य हो, असमा ताकिमी
विद्यार्थीहरुले भाषण रहेपछीहरुको विचार भाषणो मूल विषय
लाई पूर्ण विचारको रूप दृष्टिको बनाएर विद्यार्थीहरुले बानीको
विकास गर्नेले सुकृत शिक्षणको समय ५-१०, विद्यार्थीहरुको लागि
बाटा दुहैर्य ३-१०-१५ उन विद्यार्थीहरु हुन राखेन। सामान्य
शिक्षणको समय ४५-६० मिनेटको हुन्दै भने सुकृत शिक्षणको
समय घटाइएको तो छाड्याइएको हुन्दै व्यस्त अस्तित्व scale
down teaching मनिह । विद्यार्थीहरुको सब प्रक्रियाहरु अस

विज्ञेना सुपोग गरिन्द गाने विज्ञेना भर गरेका
काम कम्पारी उटाउन सहायताले तल्लाल Feed-
back देव गरेका। युवा Reedback को आवाजा
पाइल्ला grasses ता सुधार आँख बिक्की भावाल
पशागत, अप्रत्यक्ष व्याकुल भास्तु द्वारा। कागिधय आवाजा
Abadia, नूडल को प्रयोग तरीका विभाषण गरेको आवा
विज्ञेना कुकुला कम्पिकम्पारी वा घमावकारी।
भाया मानि उच्चाम् व्याकुल भास्तु विज्ञेनको record
द्वारा, युवा पानी विज्ञेनाहु युधार गाने सक्छ।
ल्पमल सुक्षम विज्ञेन एक घ्यावहारिका त्रैवत घमावकार
कैसा निकु प्रक्रिया हो। वा सुक्षम विज्ञेन उपर्युक्ता
पार भाषानुसार विज्ञेन व्याकुल आ-योग्य वा त्रिकोल
प्रस्तुत गरेको पाइल्ला।

"Micro teaching as a scale down 'teaching encounter in class size and time'." → D.W. Allen

"Micro teaching is just like driving, practice in more safe places". R magar.

सुकृति विज्ञाना प्रैक्षणिक रूपमें व्यवहारिक मौजूदा हो।
असल परम्परागत विज्ञानालैड परिवर्तन गोई समसाम-
यिक भ्रमावकाशी ए बाबत कोडू अथवा वर्षमें रोधक
विज्ञान बनाउन सिद्धान्तालैड सहयोग भए। विज्ञानालैड
चाहिए आवश्यक विज्ञान सिद्धान्त प्रदान भएको
साथे विषयक प्रकृति अनुभाव विज्ञान सिद्धान्त
वालावरा निर्माण भए सहयोग भएको।

सुक्षम शिक्षण का विशेषता (Characteristics) ठाण्डगांत :-

Scale down teaching, real teaching, immediate feedback, individual teaching, production of sale, manpower, effective teaching, clinical teaching आदि पद्धति।

चर्चा शेषोंका विशेषणका वर्णन (Step of Micro teaching)

सुक्षम शिक्षण आवश्यक वैकालिक, व्यापक रूप से शिक्षण प्रणाली है। अस्त्रका उत्कृश समय का विद्यार्थी सुख्ख्या वाटाइएका रूप, स्थान पर्याप्त प्रबोध ग्रन्थ व्यक्तिहसित शिक्षण सामग्रीकी तालिम दिए रखका ज्ञान गरिए। सुक्षम शिक्षणका चरण है (steps) यहां प्रकार हैं:-

1) Identification of problem

2) Definition of skill

3) Demonstration

4) Formation of lesson plan

5) Presentation

6) Immediate Feedback

7) Repeat the cycle

* Self Instruction (program) (स्वै. विद्याता)

→ शिक्षा विभाग मनो कुरु बाहिरबाहर रखन्नाहो, व्यापक वर्तुलो विद्या त ज्याकि जित रहेको मनमजात गुण शातिराहि

प्रस्तुति गर्नु, बाहिर निकाल्नु हो) ल्पालिमा रहेको
मुण छामतालाई प्रस्तुतिटी गर्ने व्यालि सक्रिय मर्फ
विक्रियास्थलापना संबोध हुन अस्त्र बोक्खिय, भासा र
क आवश्यकताको विषय एवम् जाप्ता। तराले सक्रिय हुन
र अनुभव हासिल गर्नि आफुला सुहार परिवर्तन
ल्याउन चाप्दृढ़। आएन प्रयासले आफुला शरिने
प सुहार परिवर्तनलाई Self Instruction भनिन्छ।
एस्टो विज्ञान व्याकुन्त ले २ विज्ञानको गति
आ-आणि क्रिस्तको ले गरेको। कुन उत्तरमा कुन
समयमा कुन को सिद्धि, कोन मज्जी कुरा योग्यता
कहु व्यवस्थित र प्रविधियुक्त हुन अस्त्री हुन भएन
सिक्छ कारोबार ताग निवास रामिको भाष्य खा
लालान र सामायको उचित उपयोग हुन गरेको।
एस्टो रहेको उत्तराधिकारी वैकानिक र व्यवषासिक
क्रिस्तमात्र हुने गरेका रेख विज्ञानले भित्र
छालानिक छसरी अध्ययनको पाठ्य

lunch self directed self interest and
self confidence. Is ~~not~~ known as self instruction.

Programmed instruction योग्याङ्क विकास

विद्यार्थ्यको इच्छि भासता आवश्यकता र गरी अनुकूल
सिद्धि गर्ने विद्यार्थ्यको ज्ञानोंको विविधता
यापनलाई Programmed Instruction भनिन्छ। यस्ता
ज्ञानात्मा विद्यार्थ्यको इच्छि अनुसारको विषय हुनार
गरेको विकासको लाभी Self Practice गर्ने रूपमा

च्याक्स्या मिनारके हुए। जुन सिक्को प्रूविति हुए हुए।
परस्तिको निम्नांग विकास र स्थान B.F. Skinner
ले गएका थिए। सिक्के विषयक स्पुल्ह एस-साला चरणमा
(Frame) वितक गारे एक पढ़ि थेको चरणमा सिक्काँ
ठाकु पते हुए। अधिक्लो चरणमा पूर्णता नपाई हास्ती
चरणमा सिक्काँ गर्न समय हुँदैन। यो अनावह शिक्षण
विशेषकाहु अन्तर्गत निम्नका पढेउन:-

- 1) सिक्काँको विषयक स्पुल्ह एस-साला चरणमा विमाश्वान्
- 2) अधिक्लो चरणको सिक्के प्रूवित रहाँ प्राप्तिक्रिया गर्न
मात्र अधिक्लो चरणमा प्रकरा
- 3) सिक्काँमा आसान्तु याहुको न्यूवरस्या
- 4) एफल सिक्काँमा पूर्णता तथा पृष्ठांशको व्यवस्था
- 5) द्याते अनुसार सिक्केको गति हो
- 6) सिक्काँका लागि learning by doing की भवानी
- 7) बालको न्यूवरस्या

(न्यूवरस्या)

Principles of programmed Instruction

- [यो अनावह शिक्षण (सिक्षान्तर्फल)]
- 1) यो अनावह शिक्षण बालको न्यूवरस्या, प्रौढान्ति विधिमा आवाहि
प्रतावकारी विद्युत कार्यक्रम हो। यसले निम्न सिक्षान्तर्फल
अवलोकन गरेको हुए।
 - 2) एस-साला चरणको सिक्षण (Principle of small step)
 - 3) तत्काल पृष्ठांशको रुद्धार (Principle of immediate
Feedback)
 - 4) प्रतावकारी सिक्षण (Principle of responding)

- १) स्टॉप गारिंग की विद्युत (Principle of self Pacing)
२) प्राक्षरणीय परीक्षण की विद्युत (Principle of student testing)

Types of programmed Instruction

- १) प्रोजेक्शनल विषयात्मक प्रारंभक (Programmed instruction - Projective approach)
→ योजनावही विश्लेषण की जिसमें विभिन्न विषयों का सम्बन्ध रखकर अस्थिरता शारिरिक है।
२) रेखिय कार्यक्रम (Linear programmed instruction - Extrinsic)
३) Branching रासायनिक कार्यक्रम (Branching programmed Instruction - Intrinsic)
४) अध्यारस कार्यक्रम (Mathematical programmed Instruction)

स्त्रियों प्रणाली (वाद्य कार्यक्रम शिक्षण)

Linear programme for extrinsic instructions:

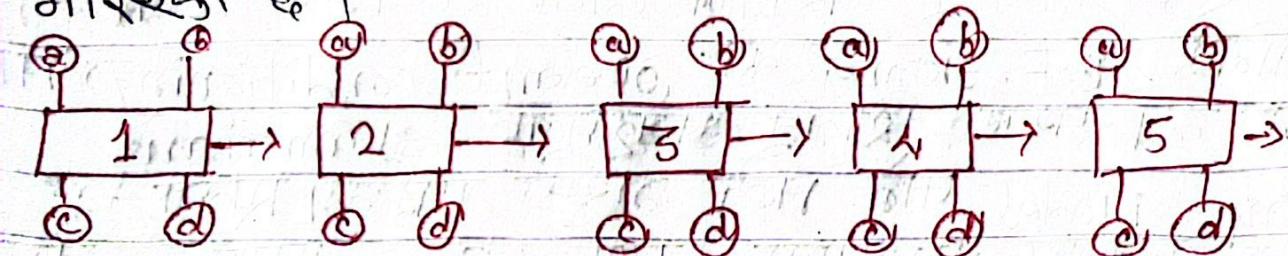
योजनावहूँ शिक्षणका विभिन्न प्रकारहें महत्वे रखिया बाह्यकृत एक महत्वपूर्ण शिक्षण होता है। युन शिक्षा मानवशास्त्री B.F. Skinner की operant conditioning से आधारित हो। रखिया शिक्षण बाह्यकृतालाई skinnerian teaching Model पाठ्य मान्य गरको पाइए। सिक्षण विषय के सुलभ स्तराना चरण (Frame) मा राखको हुन्छ। असलाई विद्यार्थीले कमबूझे उपरा आव्यास, सिक्षाका गठनपूर्ण हुन्छ। सिक्षणका पाठ्य चरण पुरा सिक्षर सम्पूर्ण दोस्तों द्वारा चरणमा प्रवक्ष्या गरिपछि किम्बि सिक्षाका दोस्तों द्वारा क्रान्ति पाइलो चरणमा आव्यास हुन्छ। ऐसाथ कार्यक्रमालाई जितन छाँचामा प्रस्तुत गरको पाइए।

① → ② → ③ → ④ → ⑤ → ⑥ ...

सार्वावहूँ कार्यक्रम (Branching Programmed instruction Intrinsic)

सार्वावहूँ कार्यक्रम रखिया कार्यक्रम शिक्षण मान्य व्यापक र जटिल हुन्छ। यसका चरणहरू (frame) तुला हुन्छ। प्रत्येक सार्वावहूँमा आव्यास गरि सह प्रतिक्रिया प्रश्नचालनामा आकू चरण २ स्थापानमा प्रवक्ष्या गरि सकिन्द। प्रत्येक चरणमा प्रश्न र वक्तव्यिक उत्तर राखिएको हुन्छ। विद्यार्थीले प्रश्न द्वारा उत्तरको लागि क्रियले छोटी गर्न सक्नुपरी हुन्छ। विद्यार्थीले यसी उत्तर द्वारा गर्न सफल भएका उसलाई हासना उत्तम पुरस्कारमा सहि अत्तर छोटी गर्न

नरसेना भाषारको, जिनी प्र०प्तोषो एकान गर्ने
सकिछ । साखालाई कार्यक्रमका विकास (Norman
Crowder) ले यसले १९५६ मा गरेको थिए, यस
कार्यक्रममा शिक्षणको हाल निर्णय अनुसार प्रस्तुत
गरिएको हो ।

③ अाध्यास कार्यक्रम शिक्षण (Mathematics Programmed Instructions)

यो बनावट शिक्षणका प्रकारहरूमध्ये Mathematics programmed Instructions पनि एक हो । यस
कार्यक्रमले विद्यार्थीले सिवानु पनि आदित
अाध्यास गर्ने गराउन जाऊ छौं । अाध्यासले
विषयका बहुत रुखीह लक्ष्य प्राप्ति गर्न चाहिएलो
कुनै कुम्भारी भूलहरू छुट्टे जान्छन् । अाध्यासहरा
सिद्धांशु लामा समयसमां रहिरहन्छ र
समस्या समाहारिता उपयोग गर्ने सम्भव कुनै ।
अाध्यासहरा सिद्धांशु सिद्धांशु परा व्यवस्थाय
प्राप्तावकारी हुनुको राय विवाचनियता बढाउन्छ ।
ज्ञानले आधुनिक शिक्षण सिद्धांशु अाध्यासलाई
जाऊ दिन त्रैया पाइन्छ । यसले आधुनिक
शिक्षण सिद्धांशु अाध्यासलाई जाऊ दिन गरिएको
पाइन्छ । सीधूनुक सिद्धांशु लागि अाध्यास जरूरी छ ।

Large Group and Small Group Teaching

शिक्षणको प्रकृति अनुसार विद्यार्थी संख्या एवं
शिक्षण विधीको आधारमा विभाग्यन् गरेको
पाइँदै। सामान्यतया शिक्षणलाई तुला समूह विभाग्यन
शिक्षणको रूपानुसार शिक्षणमा विभाग्यन गरेको
पाइँदै। शिक्षणको दो र तरिकालाई निम्नानुसार प्रस्तुत
गरिन्छ।

1) Large Group Teaching तुला समूह शिक्षण:

प्रामाण्यात शिक्षण ढौँचा जहाँ अधिक विद्यार्थी संख्या
(20-100) पाइँदै विद्यार्थी सामान्य शुद्धजाह्नु
प्रकार गरिन् शिक्षण क्षिक्षालाई तुला समूह शिक्षण
भनिन्दै। जहाँ शिक्षकको बढी अक्षियता रहेको तरिकालाई
विषयकर्तु व्याख्या, प्रश्नोषण गर्नेको रूप समूह
शिक्षणमा निकै विशेषता पाइँदै।

- ① अधिक विद्यार्थी समान्यतया
- ② शिक्षक तथा विषय के निवृत्ति शिक्षण
- ③ अहोलाई शिक्षण
- ④ उद्याख्यानु विधीको प्रयोग
- ⑤ न्यून पृष्ठपोषण
- ⑥ अद्य तहमा बढी उपयोग
- ⑦ सामान्य उन्नाविको उत्पादन
- ⑧ न्यून रप्त्य
- ⑨ कम उपलब्धि
- ⑩ प्रामाण्यात शिक्षण तालिका

Small Group Teaching सानो समूह शिक्षण

लुकी समूह शिक्षणाबाट लगानीकी आव्हानमा
कृत उपलब्धी प्राप्त होने हुता दृष्टसक्ति विकल्पात
तथार पारिश्रम विशिष्ट प्रकाशल प्रविदीमा
आव्हानित शिक्षण गोरेन वरितालाई Small

Group Teaching मनिष्ठा याता Teaching
मा 15-20 जनासमूह विश्वाचार बद्धा हुन्छन्।

उब शिक्षणमा विश्वाचारित आधान एकियतामा
कार्य गरिरकान, सीध, क्षमता हासिल गर्ने
सक्छन्। विश्वाचारित शिक्षक र सहायी
साव्योहजस्त, आवश्यकता अनुसार उल्लेख,
छानारकिया गाउँ सक्छन्। सानो समूह शिक्षणमा
नोला विशेषता रहेका हन्।

- ① दुक्षावृत्तामा ल्युन विश्वाचारी संख्या
- ② विश्वाचारी कोलित शिक्षण
- ③ वेकानेकु र दृष्टान्तहरित शिक्षण सिकाई
- ④ शिक्षण दिसिकाउने लाग्नामा पुर्णताले ए पूर्वोपीषणमा लाग्नामा
- ⑤ दिसिकाउने लाग्नामा पुर्णताले ए पूर्वोपीषणमा लाग्नामा
- ⑥ दुक्षारी संवाद र छानारकिया हुन्न सक्ने
- ⑦ प्रयोगामुक्त शिक्षण
- ⑧ दृष्टिकोण भिन्नता अनुसार शिक्षण
- ⑨ गाउँ मनोविज्ञाना आव्हानित शिक्षण

नोला विशेषता रहेका हन्।

सक्षमता रहेका हन्।

क्षमता रहेका हन्।

सक्षमता रहेका हन्।

सक्षमता रहेका हन्।

Unit - Four

School and Society (शिक्षा एवं समाज)

Meaning and Definition of Society

समाज समुदाय मित्रका स्वीत र निष्ठिपूर मानिसहुको
उमात हुा असले द्यवित परिवार समुदायका लेहुत्त गाउँ ।
द्यवित मिलेर परिवार र परिवार मिलेर समुदाय बढेछ ।
समुदाय संख्याको आधारमा समाज महान् ढलो हुँदै ।
तर समुदायका एव सक्षमहुक आफ्नो जिम्मेवारीप्रीति
स्वीत र स्क्रिय हुरेनन । समुदायका निष्ठिवत मानिसहुको तो
अधिकार र कठिन्य प्रति स्वीत हुँदैन । तिनीहुक साम
समाज र समाजको स्वेच्छा गान्न पुऱ्डन ।

Society

Society अंग्रेजी वाक्य ही जून Latin मानव शब्दघाट
लुटपत्रको द्वारा भाषा मानव समुदाय मिति लिखका गए
सो जोड़का दर्शित। समाजशास्त्री August comte ने
सन् 1837 मार्च सालमध्ये घारणा की गयी ज्ञानका
विषय। समाजका अध्ययन गर्ने शास्त्रज्ञान Socialology
मनिहै। प्रसन्न समाजका घारणा, उत्पाद तथा विकासका
अध्ययन गर्दछ। यसले August comte ने समाजशास्त्र
को किसी भर पाइल Father of Socialology मानिए।
समाज के हो समुदाय के हो मन्त्र बारमा बुझ्ने समाज-
शास्त्रज्ञान दिखाए घारणा र परिमाणालाई ज्ञान गर्नु
पर्ने हुँदै। यसले कैसी परिमाणाहु लिखिएसार छ

A society is a kind of community or a part of community whose members have become socially conscious about their right and duty culture and values and feelings of unity.

- A. K. O'Haway

Society is not only group of people but it is the system of relationship between individual and group.

- F. G. Wright

A community is an area of social living marked by some degree of social coherence. The basis of community are locality and common sentiment. - MacIver

A community is everybody adult and children social and non-social living in a certain territory where all share a mode of life.

- A. K. C. O'Haway

Society

A web of social relationship.
ip.

No essential aspect of

Society

Specific

Interest oriented

Conscious based

Small size

Unit

Community

1. same degree of feeling.

2. It is common.

3. General

4. Value and Need oriented.

5. Life based

6. Large size

7. Whole form

Concept of Sociology and concept of educational Sociology

concept of Sociology सामाजिकशास्त्रका शारणा

० यांत्रि, परिवारहुए घनेको समुदाय र समाजको अव्ययन गर्ने शास्त्र सामाजिकशास्त्र हो। समाज सर्वो मानिसको जनात हो जुन अधिकार र कर्तव्यपति सक्रिय हुँदै। समाज आफ्ने मूल्यमान्यता, आळ्हा, विचार मावला हुने गर्दैछ। उद्धरणका आधारमा शुंगाली मड कार्य गर्ने गरिएका। योग्यता, क्षमता, ऊचीको आधारमा मुसिका प्रदान गरिएका। मावलामूँ रुपेका समाजका सदस्यहुँ शुंगाली हुँदैन।

मानिस सामाजिक प्राणी हो समाजले नै

कानून, शीघ्र स्वारणा आणि गर्ने पाने याचिताईचा
समाज न्याहिल्दा त्याही समाजको अहवायन गर्ने
शास्त्र ने समाजशास्त्र हो। Socio-political शब्द
समाजशास्त्र August month ले गरेका दिए।
समाजशास्त्रलाई उनी व्यक्ति र समाज विद्याको
अहवायन गर्ने विद्याको उपता व्याख्या गरेका छ।
समाजशास्त्रले समाजको संख्या समाजिक
संगठन र जीवन पद्धतिको व्याख्या विश्लेषण गर्दै
मानविय समस्याको कानिका र वर्तुगत उपले
अहवायन गर्ने काम समाजशास्त्रको गर्दै।

Concept of Educational Sociology

शैक्षिक समाजशास्त्रको समाजशास्त्रको एक सानो
एकड्हा हो। शैक्षिक संस्था भित्र हुन समाजिक
जातिविविक्त अहवायन शैक्षिक समाजशास्त्रले
गर्दै। समाजशास्त्रलाई शैक्षण्य अगत्ता प्रवेश
गरेका, विभिन्न समाजशास्त्री तथा विद्यार्थीहरूले
महत्वपूर्ण मुसिका रचनाको छ। समाजशास्त्रलाई
शैक्षिक अगत्ता प्रवेश गराउन अल्प मुद्रा बटे।

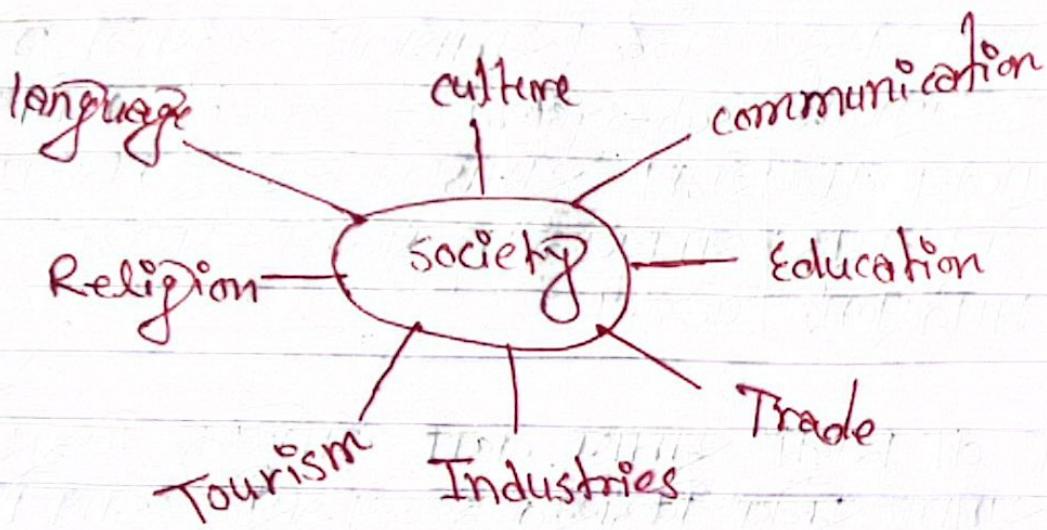
George Payne ले मुसिका रचनाको उनलाई
शैक्षिक समाज शास्त्री, Father of Educational
Sociology भी निहाल। भने शैक्षिक अगत्ता समाज
शास्त्रलाई विकास र विश्लार गर्नमा अमेरिकी
दार्शनिक John Dewey को पाने महत्वपूर्ण योगदान
हुल्को छ।

School as a sub-system of society (विद्यालय समाजको एउटा उप प्रणालीको रूपमा)

समाज एउटा main system हो जसको आपले अनुभुति, अवार, प्रवृत्ति हुँदै। समाजको विभिन्न आवृत्याकृता रुपी, विवार, मातृता, अरूपा र पशा हुँदैन। समाजको विवार र प्रजाति तथा सुधार र परिवर्तन गणको लागि विभिन्न वस्तु तथा ऐपाको नक्तरत पढेछ। समाजलाई सहयोग रौप्य यस्ता वस्तु र सेपालाई sub-system of society मानिए हुँदै जसमध्ये विद्यालय वा शिक्षा समाजको एउटा महत्वपूर्ण उप प्रणाली हो। जसको आवृत्याकृता प्रबोध-प्राप्ति रूपमा रूपमा मानिएसलाई पढेछ।

विद्यालय वा शिक्षा समाज तथा आर्थिक क्षेत्रको संरचना हो अन समाज स्वयंत्र विकासित हुँदै। जसले आपना आखलीतेको लागि विद्यालय स्थापना र सञ्चालन गरेको विद्यालय वा शिक्षाको मानिएसलाई बोन, रसीध, धोमता, प्रदान, गारि समय र समाज अनुभुति भित्र रक्ख्न समावेश होने र यसको विकासको आर्थिक विभासमा शिक्षाको महत्वपूर्ण मुख्यिका हुँदै। राष्ट्रको सामाजिक, आर्थिक आवस्था अनुसार रक्षाभिक्षु कार्यक्रम बनाएर निर्भयता भूम्बाह-मातृता र आषारको आधारमा शिक्षा प्रदान गर्ने बित्री बनाएको हुँदै। अनुभावको व्यक्ति वा दलके देशको संस्कार दालाएको हुँदै। सोही अनुभावको जनशक्ति उत्पादन गर्ने र उत्पादन उत्पादनलाई देशको विभास काहेमा उपयोग गर्ने गरेको हुँदै। यसै कारण, विभिन्न प्रकास्ता प्राविधिक र साधारण शिक्षा प्रदान र अन्यसको प्रक्रियालाई अनग्र गरेर सञ्चालन

गरिब्द र क्षमता छानुसार विहारीच्छालाई शौकिक
वाचिकामा प्रेक्षा निते दास गरिन्दै। तुल्यो तहको
छिक्का र बोको निति खुल्ना गरिन्दै, मन माथिला
तहको छिक्कामा प्रेक्षा परेक्षा तथा आर्थिक बुगानी
को आवारणा फर्क निति नियम लाग्नु गरिएको
हुँदै।

Socialization (सामाजिकीकरण)

मुख्यमे सामाजिक आणी हुनोने कु सामाजिक उन्नयन
हुन राईक। सामाजिक बसेर साप सुनिश्च अपेक्षा
आवश्यकता पूरा हुन रसहन। सामाजिक संरस्वतामा
को सानव जीवनलाई रसहन र सफल बोइक (जल्दी)
मानिस असामाजिक र अवैध हुँदै। जल्दीपाइ, विस्तार
आपावाण छर परिषारक) सल्लो द्वयदेशीको रसहन
सापको विस्तार सामाजिक बोइ जाऊ। तुग दार्ता,

जैसे ही मर्यादा परिवारमा व्यक्ति जन्मते, योही अनुसार उसमा सामाजिकीकृत होने गहरा। परिवार तथा सामाजिक मान्यता, धर्म, जैसे ही प्रवास वाली घटना मूल्य-मान्यता विचार के आकड़ा अनुसार व्यक्तिवे ठहरार गले जाते हैं सभी समाजीयों द्वारा समाजिकीकृत है। सामाजिकीकृतण के व्यक्तिवे समय परिवर्त्यों अनुसार, समाज का यस्ता निलम्ब रह जाते हैं। सामाजिकीकृतण एवं व्यवहार समाजशास्त्रीहोंके आ-आफला विचार इहको पढ़ो।

सामाजिकीकृतण सामाजिकीकृतण सामाजिकीकृतण
look को विचार यहां इहको पढ़ो।

" Socialization is a process as a result of which children take on themselves various social roles, social learning and developmental tasks."

Importance of Socialization (सामाजिकीकृतणको महत्व)

जन्मस्रोत झूपमा नानीस सामाजिक नमरकर जो विकृ प्रकृतिको हुन्छ। उसनाहुन्ही नीपनको आधारमूल आवश्यकताको उत्पत्ति पढेछ। जन्मपश्चात् व्यक्ति परिवारका सदरमय तथा दृष्टिमूल, साधीभाष, विद्योलय आदिको समर्थन र विभाग हारा उसमा सामाजिक गुणाङ्क प्राप्त हुके जान्हन र उसामाजिक बढ़दे जाएहु। व्यक्ति जोते सामाजिक लालू तरीके द्वारा उपले बढी सरस्वत्योग, आदर बढ़दे ज्ञान पाइद भने असामाजिक व्याक्तिगत जीवन कुम्भाए हुन्छ। असले समाजमा जिउन बढिए पढेहु। व्यक्ति समाजको विश्वास Norms

अनुसार चलने अनिवार्य है। सामाजिकीकरण के
महत्वलाई निभा बुँकाता प्रस्तुत गरिएको है।

१) सामाजिक मूल्यमान्यता, भाषा, धर्म
२) संस्कृति के सिद्धांत

३) सामाजिक समाजोजन गर्ने संहज

४) अनुशासन सिद्धांत

५) आधिकार र कठबूद्धि को बोल

६) सामाजिक घटना परि सार्वेदलशीलताको

मात्रना विकास

७) सामाजिक दृष्टि आकृड़कालाई, आत्मसात्

८) पारस्पारिक सहयोग र सहकारीको विकास

९) सामाजिक मूल्यमान्यताको संवर्धन र विकास

Agenices of socialization सामाजिकीकरण की तरफ

मानेस सामाजिक प्राणी मरकोले उथोल सामाजिक
लक्ष्य रूप साज अनुसारको व्यवहार, बोलिएको
लवाहस्तव्य र उत्तुपनि हुँदा सामाजिक मूल्यमान्यता
प्रियार र आकृड़को गृह्णा जगरे सम्मुखियां
आन विल हुनुपनि र सरकारीयोग लपाउन स्थिति
एहाहू ल्लाईल जुन्योको भोगोलिक परिक्षेमा रहा,
यविलो पारीपारीक उत्तम सामाजिक सहनशुद्धि लाई
अवलाल्लन गर्न आवश्यक छ। इसाय परिस्थिति
अनुसार व्यवितरित सामाजिकीकरण गर्न देखि
आपचारिक, अनोपचारिक, सक्रिय रूपम् विशिष्ट
निकायहरूके प्रयोग अस्तित्व उपर्याप्त सामाजिकीकरण

शारीरिको कुछ। व्यक्तिगत सामग्रिको गर्ने यस्ता निकाय निम्न हैं-

१. **दरपरिवार**, **व्यक्तिगत** सामाजिकिकरण गर्ने निकाय सही दरपरिवार एक महत्वपूर्ण निकाय हो। जसले परिवर्तनो माघा, चौरा, उत्तराभिति, शुद्धयमाल्या र आदेष अनुसार व्यवहार गर्ने सिकाउँदृष्टि। सशा, समता, श्रम, सहानुभूति, सहयोग, अनुसाराल, आदि कुरा परिवारले सिकाउँदृष्टि। परिवारले बालबालिकाहरू, प्रथम पाठ्याला र आज्ञा पहिलो छिक्कु हो।

२. **साथी समूह (Peer Groups)**:-

जनमानसी बालक नाति बढ्दै र हड्डै जाल्द सोहि अनुस छरदिसेकु र विद्यालयको सहपाठिङ्ग समर्पिता पढेछन्। आफ्नो साथी समूहको कुर्याई र व्यवहार अनुसार क्रियाकलाप गर्न, विवाषता दरवाज्ञे गर्दैछन। साथी समूहले निर्णयितार्थ अनेकार्थ उपमा लाग्नु गर्दैछन। यस परिवारमा भएका साथी समूहमा रहेछन्। यसले समूहमा नेहर्निम्न प्रभाव बढेक्काहो।

३. **समुकाय (Community)**

समुकाय

व्यक्तिगत सामाजिकीकरण गर्ने निकाय, निकाय समुकाय पनि हो। यसले अनाप्यारिकु उपमा व्यक्तिको क्रियाकलाप साहरित्रको र असामिकिको कार्य कारे आलीचयना र गोले गर्न उक्तो व्यवहारमा परिवर्तन लयाउन छबाव गर्दै सामाजिक सम्मानित गर्ने जोहि अनुसारको व्यवहार गर्दैन।

२) शिक्षालय (School)

शिक्षालयातील सामाजिक क्रिया गर्ने सक्रिय र अपन्यासिक निकायका दुपमा विद्यालयले मुसिळ्य र खेळका हुँदै। याज्ञ, अमुहाय र सूपट्टका मूल्य-मान्यता, माषा द्वारा संरक्षित, आवश्यक अनुसारण चरित्र, अनुसारको व्याप्ति उत्पादन गरि सम्भव युद्धांको छान, सीप, बाणी प्रधान गर्ने विद्यालयका सरकार दुपमा मुसिळ्य र वैदेशी देश र सामाजिक लाभी आवश्यक पनि शिक्षावार्ता लागाए। उत्पादन गर्ने काम विद्यार्थी संस्थाले गर्ने हुँदै व्याप्ति याज्ञ र सूपट्टले छाक्षिका संस्थाको लागी प्रसरण लगानी गरि रहेको हुँदै।

३) संसारिंगठन (Association)

सामाजिक समाजको लागी ने सामाजिक संस्थान संघर्षना गरी आप्ना उद्देश्य अनुसार बालबानेता ग्रन्थ, युवतीलाई मूल्यान्वयन, आवश्यक सिकाइ शिक्षावारी प्रवाल गरिएको हुँदै। यसबाट व्याप्ति सामाजिक परिवर्तनमा रहने सक्न बन्द। यसी संघर्षगठनमा सामाजिक कल्प, सञ्चारका साधन, समितीका द्वारा कार्यालयहरू संग्रहित भागिकीहरू मध्ये माझो आहे पढेहन।

Passive agencies (विस्त्रित निवायक)

व्यक्तिलाई सामाजिकिकरण गर्न सकिए र उपीयारिक निवायक यसलाई चाहे यसलाई विस्त्रित निवायक देखिए निष्काशनहुले पनि कैमिकहै। यसलाई निष्काशको हुँदा, सामाजिकिकरणका अस्तवा विस्त्रित विष्काशहुको उद्देश्य, व्यक्तिका व्यवहारलाई अद्वार परिवर्तन गर्नु हुन्। उद्देश्य अनुसार आधिकार काव्यक्रान्ति विस्तार गर्न हो। सामाजिकिकरणका अस्तवा निष्काश उपलब्धित व्यापारिक, प्रश्नपत्रिका, फ्रेल, ड्रेसरलेट प्रोफेशनल, युवानाई न्यायोडिश, रेलव्हेलक्ष्य विवाह लगाएर अनोपचारिक रूपान्वयनहुँ बढेछन्।

Modes of socialization (सामाजिकिकरणका प्रकारहुँ)

- Repressive mode of socialization दमनात्मक सामाजिकिकरण
- permissive mode of socialization स्वीकारात्मक सामाजिकिकरण

बालबालिकालाई सामाजिकिकरण गर्ने विस्त्रित तरिका हो। अस्तवा दमनात्मक सामाजिकिकरण (Repressive socialization) र स्वीकारात्मक सामाजिकिकरण (Permissive socialization) अहंकार अस्तवा निष्काशको रास्ते हुदै हुदै अस्तुत भए पर्ने हुँदा।

1) Repressive mode of socialization

बालबालिकालाई परिवार तथा सामाजिक संस्कृति, जातीयता, परिवार तथा सामाजिक परापरा मूल्यान्वयन, भाषा, माझा, चार्म, रस्ताते प्रवान गर्ने प्रक्रियालाई दमनात्मक सामाजिकिकरण भनिन्छ। यस प्रकारमा बालबालिकालाई

रुद्धा, उचितात्मक दृष्टिरूप समाज अनुकूल छन्दों
जोड़ दिए। रास्ते र सबल न्यायालालू मौतिक
पुरस्कार Material reward प्रदान गरिए।
अत्यन्त समाजिकरण प्रक्षेपण तथा सम्भव
process से चलकह। ये सभी कानून हुँदू
अत्यन्त प्रक्रियात्मक विश्वासा हुँदून्ति

- 1) प्रशिक्षण अनुसार
- 2) मौतिक प्रदान
- 3) आज्ञा/उत्तराधारा जोड़
- 4) संकेतारो पुरस्कार
- 5) मौतिक पुरस्कारका विवरण
- 6) रास्तरीक दृष्ट

2) Permissive socialization / समाजिक अनुसार

→ बालप्रालिकालात्मक समाजिकितरण छान्दों को
प्रकृत्यात्मक बालप्रालिकाका इच्छा, अपेक्षाकृति
महत्व प्रियेण। हुँदू अनुसार छान्दों को
उनीहुँ रखत्या हुँदून्ति। ये बालकोंका विवेत
प्रकृया। Scien child center process तथा
आधारित हुँदू। ये प्रकृत्यात्मक दृष्टिरूप सम्बाद
हुँनुको रास्ते सम्भिक्ष सञ्चार, verbal comm
unication चाहौ। सबल बुद्धिमत्ता मानिकै
पुरस्कार प्रदान गरिए। ये बुद्धिमत्ती तथा मूलमा
रहेको रोक ओल्याउने छान्दो हुँदू। असानुसारितो
अनुसारता सहमुखिता गुलाकु तथा गरेके
बालप्रालिकाका हुँदून्ति आयुमा सुचारू परिवर्तन लाउन्वे

जाहैहता यो अवलिक्षण किया हो) एवं सामाजिक तरा
प्रक्रियांसा लाला विशेषता हैं:-

- ओरुनिमि प्रक्रिया
- लाला के द्वितीय विचा
- छोटार समाज
- संकेतिक प्रस्तुता
- स्वतंत्रताका प्रयोग
- सामाजिकासा जोड़

+ Distinguish between Repressive Mode and permissive Mode of socialization.

Repressive Mode of socialization	Permissive Mode of socialization
1) परम्परागत प्रक्रिया हो।	1) यो अवलिक्षण किया हो।
2) यो प्रौढ़ द्वितीय विचा है।	2) यो लाला के द्वितीय विचा है।
3) यो एक होर समाज हो।	3) यो छोटार समाज हो।
4) यो मौलिक प्रस्तुता हो।	4) यो संकेतिक प्रस्तुता हो।
5) एक प्रवरकी समाज विकास।	5) समाज विकास विविध।
6) असिभापक्षीय आवश्यकियाँ।	6) लाला बालिका आपकी अपेक्षा अवधारणा निर्धारण।
7) मानविक विवेचन।	7) मानविक विवेचन।

प्रादृष्टता यो आद्वानिक प्रक्रिया हो, एवं सामाजिक उरणा प्रक्रियांसा तिळा विशेषता हुँदूँ :-

- आद्वानिक प्रक्रिया
- वालाकोड्डीत तिळा
- होहार सोनार
- साकुलिक पुरखार
- स्वतंत्रताका स्वयंगी
- साहसागीतामा जाड

Distingush between Repressive Mode and permissive Mode of socialization.

Repressive Mode of socialization	Permissive Mode of socialization
1) परम्परागत प्रक्रया हो,	1) यो अद्वानिक प्रक्रया हो
2) यो प्रौढ़ कोड्डीत हुँदूँ।	2) यो वालाकोड्डीत विचार हो।
3) यो उक्ताहरा सोनार हो।	3) यो होहारा सोनार नहीं।
4) यो प्रौढ़के उपस्थार हो।	4) यो साकुलिक पुरखार हो।
5) यहे प्रत्यक्ष समाज विकास	5) समाज विकास विविध
6) आमिभातकहरा उत्तरण, विद्यारण	6) वालाबालिका आफला आपनी उत्तरण विचारणा
7) मानविय संकेत गिरावण	7) मानविय संकेतगान्तु
	स्वतंत्रता

Directedness in Socialization

(सामाजिक) क्रठा हा निश्चय पक्ष हो)

वाता बालिकाकृती सामाजिकीकरण प्रक्रिया मा)
विभिन्न वर्गहरुने सहयोग र विक्रेताव घेण्यात
होते । असांका आवश्यक सांखेती सामाजिक
संस्कृतिक परिवेश अनुसार व्यवहार करावा
सकिंच छात्र । दृष्टिकोणात सामाजिकीकरण मा
निश्चयित घोने नव्हे द्य निश्चय हो ।

1) प्रसारी (Traditional) Inner

2) अन्तर निश्चय (Enter directedness)

3) अन्य निश्चय (Other directedness)

1) प्रसारी (Traditional)

दरेक समाज प्रसाराकृती विवरणात हो । विशेष-
कृत समाजात अनुग्रह घरेका व्यवहारात नुस्खा-
मास्याता घास घरेका अवश्या । २ विश्वारूपात
मानव श्रीविजयी सामाजिकीकरण अभियन
संस्कृतीमा घोने हुनाले सांखेती सामाजिकीकरण
असांका प्रसारात निश्चयान गरिएका हो । तर्फ
कापा हाती आवेदकृती सामाजिकीकरणात
घोने घारेका । कुनैही कारा हातीले हाती आव, माझ,
तरी, संस्कृतीले कुनैही माझ्या फोन तरी, तरहबाट
संपर्कात र विश्वारूप घोने अघरेका छो ।

2) अन्नर लिंगिता (Inner directedness)

→ अन्नर लिंगिता छातिविदी अन्नरता व्याकुली र उसको रक्षणाबद्धता व्यक्तिहृषि सम्बन्धित हितविषय विकास नवार्थवाद, आचरण, व्यवहार आदि र विश्ववरहस्य पक्षज्ञ। यहाँ व्याकुली विकृत मध्य सामाजिक गतिविधि को समाजमा समाच्छोभीत हुए गई है। लग्नों व्याकुली को व्यवहारहस्य रक्षणा र सम्बन्ध र संरक्षण मध्ये भिन्न कोशिका हुए गई हैं। अतः को परिणाम रहने, रास्तों का निर्णय अपनी व्याकुली तुला र तात्पुरता पक्षादि एवं कुम्भेर छेष्टने पाने हुए सकदा।

3) अन्य लिंगित (Other directedness)

व्यक्ति का सामाजिक व्यवहार एवं पारिवारिक सम्बन्धों मात्र पुरुषों, व्याकुलों रक्षणा का सम्बन्ध एवं व्यवहार का व्याकुली असामाजिक रूपका लाभी त्यही को व्याकुली, मूल्यासाध्या, संरक्षण, आद्या, विश्ववरहस्य और गान् राष्ट्र एवं पक्षज्ञों जून परिवृत्तामा पुरुषों त्यही को समाज अनुसूप बना लानी की परिषद्वानादि व्याकुल विकृति र त्यही अनुसूप अपुरुषा परिषद्वानादि र व्याकुल विकृति र त्यही अनुसूप अपुरुषा अथवा लिंगित मानोद्वा लानी की परिषद्वानादि

Social

#¹ Interaction (सामाजिक अवलोकन) Meaning and importance (उत्तर र महत्व)

→ सामिजिक सामाजिक प्रौढ़ी संस्कारों के सामाजिक संस्कारों का बोलने व्यावेश तथा सामाजिक गोली दानी, छब्बी, बालविवाह, विवाह किसी भी आदि। कहीं दुखार परिवर्तन वाले पर्ने हृष्टि रक्षणात्मक विवाह व्यवहार नाम रामो नाम द्वारा उपर्याप्त आवश्यकता, अरिष्ठा, रक्षणात्मक व्यावेश तथा दूधमा रक्षणात्मक विवाह र व्यवहार आकृष्ण का गान्धी ने सामाजिक अवलोकन किया है। उसने अवलोकन, व्यावेश व्यावेश, व्यावेश समूह र समूह समूहों के विचार में गहरा, साक्षा उद्देश्य निष्ठा प्राप्ति ता अलार किया ताने सहजे, गहरा, सामाजिक अवलोकन, समूह व्यवहार समूहीकरण, आपके हृष्टि को रहेके प्रश्न। कहीं व्यावेश विवाह व्यवहार निष्ठा नुसार प्रस्तुत गरी रखेहैं।

"Social interaction is the process which leads to the development of social relationship" — Ogburn

"Social interaction is the relation between persons and groups which change the behaviour of participant" — Ottawa way

Importance of social interaction (सामाजिक अलंकारों सहित)

→ सामाजिक विकास के प्रमुख महात्मा बन्दीकुला हो। यहाँले
व्यवित्ति योग्य इस रक्षण बनाउछ। सामाजिक
परिवेशमा एताहो भन गान् सामाजिक विकास चाहिए अर्थात्
साहस्रारा सामाजिक लियम, रिली रिबाज, नाषाध्यम,
संस्कृति और आप्राप्त गरी यक्षमता रूपीकार्य व्यवहार
गर्न चलना चलिन्छ। अर्थात् ज्ञान, सीधा प्रारणा अवश्य
प्राप्त गरी आवश्यकता पूरा गान् स्वावृत्ति र व्यापारो
व्यवित्ति विकास हुन्छ। सामाजिक अन्तिकृति) महत्व-
लाई निराल दुःखमा प्रस्तुत गरिएको है-

- 1) न्यावितोत्प विषयरा राहयोग पुण्याउहा।

2) न्यावितो विवार, कृष्णायोग्या आठले प्रकाळ गांवे असर
मिळाले।

3) न्यावितो जात्याकृता फुरा गांवे अनंतकृत्याते उसरता
पढेहा।

4) अनंतकृत्याते एतद्वेष्ट गांवे यांनी श्रीपत्ते प्राप्त हुण्डा

5) अनंतकृत्याते न्याविते सामाजिके बनकदा।

6) अनंतकृत्याते आवार अनंतकृत्या हो।

7) एवं भूलासते गतिविधी र प्रजातांत्रिके मावना
अनंतकृत्याते प्राप्त हुण्डा।

8) सामाजिके मूल्य मान्यता माषा, चीम, संस्काळेचे रुक्खांग
मा अनंतकृत्याते घाले घालेहा।

9) व्यावराता प्रतिसंप्राप्ति मावना अनंतकृत्याते ओगरीत
हुण्डा।

Patterns of social interaction

~~सामाजिक~~ अल्लैक्यातीकी प्रक्रिया

① Associative process (सहायात्री प्रक्रिया)

② co-operation (सहयोग)

③ Accommodation (समाधारण)

④ Assimilation (आत्मसाधनप्रक्रिया)

⑤ Exchange (व्यापक समान)

② Disassociative process (सहायात्री हीन प्रक्रिया)

⑥ composition (प्रतिस्थापन)

⑦ conflict (घटना)

→ सामाजिक अल्लैक्यातीकी उत्तरालाभ मालिकी
वालिकामा छेष्टकरण गुरुसार तुँडे मारगामा विनाश
गरेको प्रक्रिया। अरमाण्डो एहायाही अल्लैक्या।

Associative process र सहायात्री हीन प्रक्रिया

Disassociative process परिवर्तन। अल्लैक्याता

लि दुई प्रक्रियाहरूलाई उपविसामरा राखिए
दुइयुक्त रूपमा प्रस्तुत राख्नु चाहे हुन्छ।

① Associative process (सहायात्री प्रक्रिया)

सामाजिक अल्लैक्यातीकी ही सहायात्रा प्रक्रियाहो।
अरमाण्डो व्यापकीय एक व्यक्ति व्यापकीय तथा सम्बन्ध-
जाहां अरमाण्डो र राजापनि ओपनलाई
एहाज बनाउन गरेको। सुमाझमा कहिलौंगाही उत्तरापने

रिए, डाह र लैसलेव्हलालौड़ हटान तेक्षण प्राप्ति
व्याप्तिश्वापन गाँड़े असलाउड़ Accommodation मनिंदा,
मान सामाजिक माषा, वासी, संस्कृति र जातीभावाको
आचारया उत्पत्तिश्वापन र बहुशब्दाका हुँदै। अलपरस्कृत
ले बहुशब्दाको माषा, वासी, संस्कृति, विवारका
ग्राहना गाँड़े असलाउड़ Absimilation, मनिंदा मान
सामाजिक व्यवहार गाँड़े रुक्ताका व्यवित तथा
स्वसुहको विवाह सामाजिक मूल्य मान्यता माषा, वासी
संस्कृति विवाह आक्षण प्रकान Give & take गाँड़े
गाँड़े असलाउड़ exchange मनिंदा।

५ Disassociative process (स्थानान्वयित व्यवहा)

सामाजिकीकरणका प्रक्रियाहरु मध्ये स्थानान्वयित व्यवहा पनि
एक महत्वपूर्ण उपाय हो छुन सामाजिक परिवेशमा भएरहन्छ।
सामाजिक प्रवालि र परिवर्तनको लागि तो प्रक्रिया पनि
आकर्षक हुँदै। अर्थाले अखमका आफुलाई अबल बनाउन
अखमका ग्रिन्डा उपाय अपनाएर छात्रविदिवी गोरिखोली
हुँदै। अर्थ प्रक्रिया अन्तर्भूत निर्णय हुँदै उपायहरु पढेहाउँ।

६) competition प्रतिस्पर्धा

सामाजिकीकरण प्रक्रिया अन्तर्गतको चतुर्वार्षिकी प्रक्रिया
मा एक प्रतिस्पर्धा एक महत्वपूर्ण शक्तिविदि हो अर्थाले
रुक्ताका व्यावरणालौड़ राय राख्नारा नगारि आफौ हुँदै।
अनुस्थान ग्रात्रिविदि भरेर अखमका आपुलाई उपलाई रुक्ता
प्रयाउन उद्यारा गोरिखोलो हुँदै। अर्थात सामाजिक
आर्थिक स्तर उँदूँदै र व्यावितेव्वाको विकास हुँदै।

२) Conflict (हिंसा)

समाजाता हुळ्ह हुळ्ह। व्याक्तिगत तथा पारिवर्षिक आवश्यकता पूर्य गर्ने र आफुलाई अनुभव उत्तरसापुष्टि द्वारा प्राप्त हुन्ने र रोजी घोटाला बहुचुप्ति उत्तराप्ति गरिने परिस्थिति सापेहि परिषदी मने अगाडि बढ्न सफल र पहाडि एरेचा व्याक्ति र समृद्धि विद्या मनमुदारा, श्यामा रिति, रात, ठाहु गर्ने गरिने अवैलम्बन्ति हुळ्ह मानिन्द। असरहार्योगा गरिन्ने हुळ्ह बढ्दै शडै दुख्तराम गरिर फैरी ताहु हुरा व्याक्तिको व्यवस्थापन गरिन्द। अद्यतन सामाजिकीयसामा हुळ्ह हुळ्ह, झागडा, परिस्थिति रहन्ने गर्ने रक्खाए अको निरन्तर चुप्ता चालन्नहन्।

सामाजिक अन्तर्किण्डा व्याक्तिका रहन्ना र साक्षात्कारे, आवाहना हुने चाहेहा, अन्तर्क्रिया, व्याक्ति व्याक्ति, व्याक्ति समृद्धि र समृद्धि समृद्धि, विद्या हुने चाहेहुन मने उसलाई अन्तर्क्रियाभाव। सानव समृद्धिको आवाहना पनि व्याक्ति, विद्याएरा गरिएको पाइन्द। सानुपर समृद्धिको आवाहना हुने अन्तर्क्रियालाई निराकृतुकोमा विद्याको हुळ्ह

- १) ~~Int~~ primary relationship (Blood relation)
- २) Secondary relationship (second class relation)
- ३) ~~Int~~ Tertiary relationship (media)
- ४) Social process (social activities)

pt-5

Education and social policy (शिक्षा र सामाजिक नीति)

Meaning of social policy (in education) (शिक्षा में सामाजिक नीति का अर्थ)

कु त्रिवृक्ति कुनै पक्षे द्वयाने राख्याका आवश्यकता अनुसरको अन्यायी उपाधन गर्न नाशिक्किन्द्री शिक्षा द्विपक्षी हुँदै, उसको शिक्षा छिन लगानि र शोधना चाहारण छान नीति बनाएको हुँदै। यही नीतिलाई शिक्षा सामाजिकीकृति मनिक्षाभुल नीतिले औपचारिक शिक्षा, अनापवारिक शिक्षा अनियासिल शिक्षा नीतिरण छान गाउँदै। प्राकिलेकू र न्यायसाधिक शिक्षा मात्राले लमाणी चारिन्दै, मग्ने स्थान्यु शिक्षामा कम लमाण्ये छान गाउँदै। शिक्षा महान गर्नका बाटु शिक्षाको आवारमूल तुँड्याउ अनिष्टात्र गारियाको हुँदै मग्ने तरा मन्दा साविला, तहमा प्रवेष परिभा बिरर सक्षम बिहारीहुँड्याउ शिक्षा मा प्रवेष गराउँदै र उभार बिहारीहुँड्याउ ठेकरतालिकू तालिमहुँदा छाउ छोलमा पछाउने काम हुँदै। सामाज्यत्वा शिक्षा ज्ञानज्ञात ओच्चेकार मध्य पाने औपचारिक शिक्षा छाने रहिलेकू शिक्षा हुँगाने शिक्षा नीतिले नीतिरण गरेका आवार शुद्ध Area लाई उपलब्ध गाने अनिवार्य ह। त्यसले राष्ट्रिय प्रबाल गाने शिक्षा र इकाईक कार्यक्रममा जागृत्याउ प्रवेष चाराउन निम्नबुराका सर्वहुँ युवा भन्नुपर्ने हुँदै।

१) बहुदेवता प्रक्षेत्र (Intellectual Factor)

२) आर्थिक तटक (economic factor)

- उ) जनसंख्या (Population)
 ख) पर्यावरण (Environment)
 ञ) भाषा (language)
 घ) अप्रियता (Biasness)

Banking Equal of opportunity in Education

→ राज्यले नागरिक लिंगाको लाई उल्लेख निहाए
 एकाउंट सर्वेक्षणमा हीत हुने छार बनाएको हुँदै। यिन्हाँ
 लिल्ला जात, मासा, व्यापार, इत्यति र लौशाश्रयको
 आवधारमा विभेद गरेको हुँदै। यौधिक शुतिवृद्धी
 मा सरको ठाँके अधिकार समानतुपाता सुब्जेक्ट
 प्रकान गरेको हुँदै। घनोपाशारिक, काली वा शोरी
 सामान वा असरहाम रुपै छ्याचित हुँदै। राज्यका नामालि
 ऊपरी लिङ्ग, विभेद विवालय प्रतिक्रिया समान
 अवसर दिएको हुँदै। बराटो अवसर दिएको
 आवधार सुनहरोलाई मझाल गरिएको। यिन्हाँमा समान
 अवसर प्रकान गरिएका पालि, लिंगमा विभिन्न
 तरिका बुरा विभिन्न लाभासा बराटो सानेसहित
 राज्यमाटे प्रकान गरेका यौधिक अवसरहुँदै। लिङ्ग
 राको रूपको हुँदै।

Factors hindering equal opportunity in education (हिंदासन समाज अवसरको सापन पाँच नमूने)

- 1) language (भाषा)
- 2) Intelligence test (प्रबोध परिक्षा)
- 3) Gender bias (लैंडरेक्स विशेष)
- 4) Economical condition (गारीबी)
- 5) Authority bias (प्रशिक्षकाद्वारा को प्रशिक्षण एवं व्यवहार)
- 6) Cultural deprivations (सांस्कृतिक पद्धतियाँ)
- 7) Geographical conditional (गौरोलिक सुरता)

Measures of equal opportunity in education (हिंदासन समाज अवसरको सापन)

→ शिक्षामा समाज अवसर एक उपजनकार्यालय नारा हो। यो नारा UNO को अनुरोध र बिन्देश अनुसार सबै क्षेत्रको लागू गर्न आवश्यक छ। तर विषयको विभिन्न छाता रहेको सामाजिक आर्थिक अवस्था नहुँसकाले कम्पोर छेषाहफुले शिक्षामा समाज अवसरका लाभि प्राप्त लगानि गर्ने कठिन हुँदै तर सामाजिक सांस्कृतिक मूल्य परिवर्तन राखे बाट बालबालिकाहुँ बढ्दो कारब्लासा रसायन हुन रुक्केनन। कुनै पनि क्षेत्रमा शिक्षामा समाज अवसरको विषयति के कस्तो बिचारको दृष्टिकोण जोड्नको लाभि निर्माण विभिन्न बुद्धिलाङ्क खड्यान गर्नु पर्छ।

- ५) विद्यालयीय निवेश (Investment in education)
- ६) व्यावसायिक विद्या (Vocational and technical education)
- ७) उपकरणीयता (Equipment in Education)
- ८) अनोपचारिक शिक्षा (Management of non-formal education)
- ९) विद्युत व्यक्तित्व के लिए (Respect of intellectual personality)
- १०) राजनीति समाजिकता (Democratic organisation in Education)

Social Justice and Education
 (सामाजिक न्याय)

→ मानविक सामाजिक प्राणी मनुष्यों के लिए
 समाजमें व्यक्ति र जीवन एवं पढ़ाई समाजमें
 सम्बद्धता का साथ मानविक आनंदवाचकता है।
 पुरा जीवन योगिनी रहना जीवन मानविकता
 समाजिक नियम, उत्तराधार आदेषों पालन
 जीवन गतिशील रूप से विकरान् रानुषणे है। मानव
 जाती जाति प्राणी मनुष्यों संस्करणों र रोपण
 करने हुने हैं। मानविकता मानविक प्रति झाँट-
 समाज जीवन योग्य पर्याप्ति। मानविक समाज
 मानवता आर्थ र धर्मानु अपनी कार्य है। शिक्षा
 अनुभाव अधिकार र विवरणों परन्तु आधार-

वार्ता उत्कृष्ट। सामाजिक वृक्ष आमतौर
मुख्य मानवालाड अवलोकन गव व्यवित्रेश
सामाजिक र राष्ट्रीय छायित्र पूरा गां
पूर्यार गाँहा राष्ट्रीय निर्माण गर्वा कानुन
को पालन गाँव र उपियाको जिम्मेवार
पूरा गांव बाधिकार र उत्तरांत रगार
पढ़क्का। मानव अधिकार मानवको हित
र राष्ट्रकालान्तर राष्ट्रियता हा एकले
नामांकित हुलाड भूमाना उत्तमान अवस्थाको
अधिकार प्रदान गाँव जितन आद्यारहनुपरि
उनिहाता प्रदान गाँव सुखला दिनुपरि
होइ। मानव राष्ट्रानुपरि, कुर्जनका
स्वाप बाटन चाहाइ। देख्सल राष्ट्रिय
अन्तराष्ट्रीय रोप्त संरचानामुल भएर गाँव
मानव अधिकार राष्ट्रियको घोषणा पर
सहायता राष्ट्रिय अन्तराष्ट्रीय राष्ट्रियताको
पारित गर्नु। विषयपूर्वलाड नामांकित
हुलातन्ता र हुलको निर्माण आपै जानुन
बगारर संरक्षण लाग्न गाँव पढ़का मानेन
आधिकार राष्ट्रियको घोषणा प्रमाण प्रस्तुत गर्नु।
मानव अधिकारहुए अस्ता हो।

- 1) मानव स्वतन्त्रता र सुरक्षा
- 2) उत्तमावाद, मुक्ति हुने अधिकार
- 3) यातना विकासको आधिकार
- 4) जानुनी सुविधाको उपलोद्धाको आधिकार
- 5) मानव आधिकार संरक्षणको व्यवस्था
- 6) सुविधाको आधिकार

- 1) स्वतंत्र दृष्टिको अधिकार
- 2) नाषा तथा संरक्षितको अधिकार
- 3) प्रकाशन स्वतंत्रताको अधिकार
- 4) चालिपुर्ण समाजसंगठन गरी अधिकार
- 5) सामाजिक सुरक्षाको अधिकार

+2)

- 2) नालाभास्त्रिकार (चोपत नृकृत)
- मानव अलिङ्गको प्रारम्भिक उपयोगाले कानूनी सम्बन्धता उपर्योग गर्नु मन्दा पहिलेको अवधिलाई लाल अधिकार मनिन्छ। अनु उमेश्मा बाल बालकाला परिवार, समाज र साम्यको सुरक्षामा रहेको दौरा, रेखांशु, उष्णवार, यिक्का माहा मासां लगाहातका सुविधाहुँ प्राप्त गरी आरिशीक, तालसुखि, स्तामाशिक र दुर्वगात्रक अल्पको विकास गान पाउनु परेह दरमार बालबालको बाल बीविलाई लाग्ने आवश्यक पनि सुविधाको प्राप्तिलाई नै बालजास्त्रिकार मनिन्द। सामाजिक बालसुविधाकार अन्तर्गत निष्पक्षराहु परेहन् ।
- 3) लाल पूँजी अधिकार
- 4) संरक्षणको अधिकार
- 5) बहुमानिताको अधिकार
- 6) पोषणको अधिकार
- 7) हेताहर माहा मासाको अधिकार
- 8) विश्वासु, अधिकार
- 9) उपचारको अधिकार
- 10) औषण विश्वासुको अधिकार
- 11) व्याक्तिश्व विकार

- १) विद्युतीया, वार्म, संसर्कुलेट्रो, अपालिकार, आदि।
२) ज्ञानीयमपुर्ण कागजात सुरक्षित रखने आवश्यक।
३) एलेक्ट्रिक र मलेक्ट्रोलॉगी आवश्यक।
४) रसायन र विभिन्न विद्याएँ आवश्यक।

Inclusive Education (समावेशी शिक्षा)

Education for delinquencies (अपराधिका ज्ञानी शिक्षा)

कृते पाणे कैशको नागरिकहुँन् कैसाको कानून विषयित शिक्षाकेद्दमा लाई समाजलाई दुख दिए सरकारी सम्पादि लोडफोड डाई सुरक्षा निकायमा हातला गाव मानिशहुँ अपराधि हुन। अज्ञानवस्तु कानून विषयीत गाम उत्तर त्यस्ता सामिरहन्छ। चिन्तन व्यवहार सुधार भारी समान्य जोविनयापन गाने सबैने बनाउन रुच्याने अपराधिको नियुक्ति पुणि विद्या प्रकाश गाने पाने हुङ्क। किनभने कैसा सबै अकरव्याका। मानविहारी कैसाका नागरिक हुन। अपराधीलाई सुझाय दुःख र श्रमनी दिएर राज्यालाई फाइदा हुङ्क त्यस्तै गारि खान रुक्ने समान्य ठाक्कि बनाउन शिक्षा दिए पढेह। नागरिक शिक्षाका लाई विद्यालय निर्माण र विद्यालय लगाउनि गाने यस्तो सानिहुँ। जैल बनाउन हुन।

अपराधको पृष्ठाते उत्तर अपराधिको वास-
अप्याधि र प्रौढ अपराधिमा जोड्को पहलै।

बालअपराध Juvenile delinquencies राष्ट्रिय कानून विद्या विद्यालय अनुसार १६/१८ वर्षको उमेर र लगाई अपराधिमा छारेमे उत्तरामात्रिक छियाकुलापहुँ पढेहन। अल अपराधिको धारी, रागी, लागू प्रकारी रैवना, हीन अन्य रैंसा, कक्षा छोडी मार्न, दुर्घटरानी अन्य गतिविधीहुँ पढेहन।

प्रौढ अपराध छैको कानून अनुसार नागरिक सान्थाला प्राप्त व्याविहारको रैंसा र

~~समाजमें नित विद्यारितका गतिशीली सुधा
समाजान्वयन ह। हन्दा. सैरा रानी, डॉ निर्मला
बातहु नवाचन लुभावार रानी, राजदूत
गोदा अखण्ड बैच्छ, राज्य विपरीत
हतिहार उठाने प्रो॑ आपराध अवश्यक
पढ़ौ। जून भासाबोध हृषीत।~~

सानिर आपराध अब्दा गतिशीला
नानुको पढ़ाइ परिषारिक, सामाजिक,
आर्थिक, मानविकानेकु लाग्नाठु हुँदैन।
जेव्वैले परिषार सामाजि र काष्टकाल बोझ्दा
को रुद्धिलित, अपेत चापन रानी नागरिकालाई
साम्यानुकालको शिक्षा दिख पाए हुँदै। (Treason)
~~राजदूत~~

Education for Disadvantaged (सुविधाविहृतको जागी शिक्षा)

कुनै पनि क्षेत्रका नामारिकूहु आर्थिक,
सामाजिक, मानवानिक परिषारासै रुद्ध, हुँदैन
तो सबैले राज्यकाल प्रश्न गरिएको शिक्षाको
सुविधा लिए सक्छनना सबै उम्मीदी विद्यालय
हुँदैन छर्वाउ राष्ट्रावर शिक्षा लिए
समर्प छैन, पर्याप्त राज्यकी श्रमान भारेको
क्षमताको नुसिद्धा लिए नरताको अप्रिया बोहोदे
समूह हो। अमान राज्यका लाग्ना जाप्यारिक
शिक्षाको विकल्पामा रुद्धलाई शिक्षा

व्यावसायिक नागरिक, कानूनी सम्भवता दोलिवारी
काल्पनिक लगावतचा शोषण काल्पनिक सहु, प्रत्येष
परिवारके घरखास पुण्य, उनीहेचुडे, शोषण मोहलाडे
पुरा गांवे ठगवस्था गर्न ते दुविधा विहितका।
लागि मिळा (Education for Disadvantaged)
हो। यरले साक्षर बनाने, ठगवस्था गांव सकाने, साक्षर-
का सहज्या बढाने र मिळावै मानवाचिकार पुरा मु
ख्यका निमित्त मिळा माने अन्तराण्डिय नारा धाने
पुरा हुन सक्छ।

Education for Marginal integration (राष्ट्रिय रक्ताका लागि मिळा)

कुनै पुलि देशको समाज विभिन्न जात, माझा, दाम
संस्कृते र भूगोलमा विभाजित भएको हुँदा उनीहेहु-
का आ-आप्ने मूल्यमान्यता र विषयास ताङ्गाने भएकाने
घरता रहें मानिसहजलाई राष्ट्र प्रति बफाकार हुन
र राष्ट्रिय मिलेवारी पुरा गांव र एकताबहु बनान
का लागि मिळालो सहज्यपुरी भूमिका र्येलक्ष्य हुन्यसे-
लो राष्ट्र माझा, राष्ट्रिय भाषा, राष्ट्रिय संरक्षात,
राष्ट्रिय पोषण लगावतका पहिचान दोष वस्तुबाट
भालखाप उर्दे राष्ट्रिय समालोचा रक्षा शुरु हुन राष्ट्रिय
रक्ताका लागि दोहोरे किसिमा मिळा प्रश्न राने
पढेह।

राष्ट्रिय रक्ताका लागि, नागरिकमा निमित्त स्वेच्छा व्यवहा-
को विषय गर्दै।

- १) मातृता मातृता (Brotherhood)
- २) राष्ट्रप्रति लक्ष्य (Loyalty to the nation)
- ३) क्षेत्रात्मक (Patriotism)
- ४) एकुणाको मातृता (Feeling of unity)
- ५) ~~६)~~ सहिष्णुताको विकास (Development of tolerance)
- ६) हमाको मानने मातृताको विकास (Feeling of we and our)

७)

राष्ट्रिय एकतामा विशेष विवरण
 वाका अवरोद्धा राष्ट्रियता विश्वासा उन्नताहुँ
 विस्तृत ज्ञान, नाभा, शर्मा विद्याप्रिय
 हुँचन। उचितहुँको बुझाउ, अग्रिमहुँ सम्झाप
 एकजुटीमा नामिनम् राख्न, उसापै कर्म,
 एक अर्थ, सुनुहाएँ, विचार नजारामा तु
 सम्बन्धात, विषयमात्री विशेष छै, हिस्सा,
 विमान लु रापहै। राष्ट्रिय एकताका
 जाति नलिनी अवलोक्त आत्माति, वर्तिता,
 लिरक्षामा, कुर्सेंस्कूली, लेप्पेगार, आजगा
 माजाहाम् रहानालिकू विशेष नामाख्यातकु।
 कुर्साहु पर्देहन। व्यष्टिले उम्ता उसामालिकू
 रुपैं अलानविश्व विमाविकारी तर्फ हस्तान
 समर्हासिकू विज्ञा रेस्य आरा आम्भे ठाँच
 राख्नौ कुर्साहु व्यक्तिहारि रुपैं समर्हिया
 जानमालि उत्पादन राने उभाले रुमिका

~~ପ୍ରେଲେଷ୍ଟିପନ୍ ହୁଏ । କ୍ଷେତ୍ରି, ସମୀକ୍ଷା ର ରାଜ୍ୟରେ କ୍ଷେତ୍ରି
ଲୋକରେ ରାଜ୍ୟରେଣ୍ଟା ଛା~~

Education for Global Perspectives

आकर्षक, गुण, विकास र समर्पण की योग्य हो। लगातार
तुने पांच वर्षों के नामाख्यानकृति विद्या विद्यर
प्रशिक्षित शहरी जात, माषा, छात्र र वाचिकवाचानकृति
माझे स्थानिक बरारी विषयानकृति ने एक घर र घरां
का साहित्यकृति विद्यार साहौर विषय सांस्कृति
विचार मातृस्व प्रेम उग्रकृति विद्या अभ्यासाधिकृति
अभ्यासा प्रतिपद्धति गारी आपुलाडि समावन कुप्रसा
प्रस्तुत गांव राकडे मानेरे तथार गांव विज्ञानकृति
पाठ्यक्रमा रुदी बुझाएको विज्ञान विज्ञान
संसाक्षण गांव विज्ञान Global perspective ४
उपर्युक्त अल्पराष्ट्र राजाज माषा, छात्र र विद्यालय
आमराव गांव, रुदिष्ण बाने भावस्वा रहन्दा।
जेह लाईका लाई विष्व इतरसा समव्यापकला
कौषिक लाईका राज्यवालन गांव UNO का सदस्य
राष्ट्रकृति विवाहा अल्पराष्ट्र विष्वकृति समेलन गांव
२१ जो वितानकृति लाई उपयुक्त कौषिक काठ्यक्रम
लाय गांव प्रवास लाईकृति का अन्ता प्रवासकृति
अन्तर्गत लाई विवेदनकृति पर्वेन।

Joint conference (जोडी मिले सम्मेलन)

विषयका विभिन्न क्षेयका बाबुलालिकाला
मिश्ना दिन र प्रौढ साक्षरता छाउण आवश्यक
पर्ने आवश्यक कठोरका लागि रत्न १९९० सा
पाइलदाउनको ठोसातिन वाहरमा तयार
मिश्ना सम्मेलनको लिए सम्मेलनले २७ औं
सुताङ्कोका लागि आवश्यक पर्ने मानव
विकासका लिए मिश्ना र अस्ती मिश्नाको
प्रवाहार निर्माण गरि बालालिका चुप्पा
र प्रौढहुन्नु विभिन्न विकल्प दृष्टिको
मिश्ना द्वितीय आवश्यक विकासका लिए
निर्माण गरे दुर्बोह अनुसारको लुगानी
रहेमा उच्चातिनको व्यवस्था गर्न जोड
दिएको रिएको १८८ सम्मेलनमा १९२२
पर्ने क्षेयका करिक घट्ट सभा प्रतिबोधि-
क्तुले सम्मानित उच्चारका विशा उक
सम्मेलनमा ~~मा~~ उन्नेस्ते शुनियोज अस्तन-
~~डिपि~~ आटे रिकार्यको व्याविकृत सहरोग
मार्क्ट, बिहार उक सम्मेलनले मिश्नाका
लागि प्रस्तुत चारेका निर्णयहुन् उत्तमकार हन्
१) रत्न १९९० सम्मान प्राप्तिका मिश्नामा
सुलार राने
२) १९७९ मा उमरु प्रोफा बालालिकाला
मिश्ना ८०% लाई स्वीकृत अनुसारको द्वारा
दिए।
३) रत्न १९९० को निरभरता प्रतिशतलाई आदा

~~हार्दिकले।~~

- साहिला साम्राज्य पुरुष साम्राज्य बराबर बनाउने
- युवा तेला प्रौद्योगिकी आगामी रात रातकी
लातहानीमध्ये ज्ञान शिख दिने।
- शिक्षामा सहाल एहुँ कायम गाउँ।

Amman conference (आम्मान सम्मेलन)

१५ अग्री खहस्त्राविदि विकासको लाभ्य पुरा गाउँ खबैको
लाग्ने शिक्षा (Education for all) जातको अन्तराष्ट्रिय
नारा पुरा गाउँ चालिएका गोमिन्दा कार्यक्रमहरूको
लोखामार्खा गाउँ तथा जीमाइल सम्मेलनले
प्रस्तुत गरेका निर्णयहरूको प्रगति सुन्धानका गाउँ
सन् १९९५ मा जोहुनको राजाधानी अम्मानमा
अन्तराष्ट्रिय परामर्श दात्रि मञ्चको घोषणे बोउकु
(June 16-19) घरेको विद्या। डुङ्ग सम्मेलनमा विशेषज्ञ
७५ वटा हुम्यामा, २५० प्रतिनिधिले मागलिक्स्ना विरा,
उन् सम्मेलनले छाड्या सांखिकीका स्मरणा र
युनाइट तथा राष्ट्राधानका उपाय माध्यि हलफल
मारेको विद्या बोउको अन्तर्धान। निरान निर्चो
प्रकृता गरेको विद्या।

- विभातको औद्योगिक कारोफ्रमले उनि युवारको खठनको
देखाएको ह।
- शिक्षाको युवार प्रभाविको अवस्था ले अनुसार फस्तु
ह।
- विद्यालयमा बालबालिकाको प्रक्रिया वृद्धि मरको ह।

सर्वेका लाई छिआनी स्थोत्र मुद्रेकी है।
मिशनामा साइरेवारी कार्यक्रममा बृहि
मध्यका है।
गल्यो तिवार, चारणा, उजालो छपमा
पाप्त मरका हन।
2) नयो तिवार र प्रतिलिपीकी लाई नयो
पुस्ता तयार हुए हैं।
3) अद्यारम्भ मिशनी पाल्यक्रम अधिक
उपयोगी बनाने प्रयोग।

(Dakar Conference द्वारा सम्मेलन)

मिशनी विषयकी बोध, Dakar सम्मेलनके
लक्ष्य पूर्य गये। मिशनालाई एक सम्पन्न
भाव्यता सानं र सर्वका लाई, मिशन
education की ओं की वार्तासम्मेलन
क्षमताका है। उक्त कार्यक्रममा मरको प्रमाति,
को लैंपाप्रोवा रानं र कुम्हेरी मध्यको गठन
मुहर रानं Dakar सम्मेलन, चौथोके गोष्ठी
की छारि रुप १००० रुपी सहितापा २८-२९
की विष्या सम्मेलनका रामचानी (Dakar)
साम्मेलन भागीभाना गारेकी विष्या। उक्त
सम्मेलन उक्तीलाई Education की
प्रमाति मुख्याधिका रानं का राकु, विष्या
उक्त सम्मेलनमा लाई रुपी UNO ले विष्ये दी
दियो। सम्मेलनको रुप २०९५ मित्रामा संवेदन

- शिक्षा देवे नारा अधि सौरकी विद्या। जन समेलनले प्रस्तुत शैरेका शिक्षाका नश्यहकु उपर्युक्त छन:-
- १) लिपाला परिवरका लालालालिकाको संख्या र शिक्षा को सुलिखिता राख्नले गर्नुपर्ने।
 - २) सन् २०७५ समिता नियुक्त प्रापामेत्र शिक्षाको व्यावस्था गरिएकाकु पर्ने।
 - ३) उल्लास्यांगक्याकु माषा, माषि र जनजातिका लालालालिकाको व्यवस्था पहुँच प्रापाले Access
 - ४) शुलु तथा प्रापालाङ्क जीवन उष्मागोरी सुनिव मुलक शिक्षाको व्यवस्था गर्ने।
 - ५) शिक्षामा मरको लालिका विनियोग सन् २०७५ समिता होइन।

~~Unit - 6~~

Education and philosophy

कान रहर स्वतन्त्र पुरानो चिह्न हो। उसलाई पुर्णीय समाज र पास्त्याद्वय समाजमा आ-आफ्नो तरिकोले ठ्याक्ष्या विश्वेषण गरेको पाइन्दा कान खोभिन्दुराधान रूप सम्बन्धीत हुन्दा उसले जीवन र भगतका बारेमा यथार्थ रिक्ति एता लागाइ मानव डिक्कोसा तेहो काम गर्दैह। कस्तुर र एठार्थ, जीवन र आलाको यथार्थ रिक्ति र वास्तविक्तिर खोउदै। कानको उत्पाते जीजाता काट मरको मानिन्दा। कर्तुनालो मानव जीवनलाई सम्यानुकूल मान, तिर्देशन किएको साथ मानव व्यवहारिकै समर्थ्या हुन गर्न सधाउदै।

अड्डोजी शास्त्री philosophy

Latin, मूषाका 'philos' र 'sophia' की शब्द
ए अल्ले बनेको हो। Philos को शब्द
love र sophia को शब्द wisdom, हुन्दा
या कुरेन्ट रहेका प्रयोग गरिए

Philosophy को love of wisdom हुन्दा
नेपाली तथा संस्कृत मूषाका प्रयोग हुन्दा
हुन्दा छान्दा (Philosophy) को नेपाली
कुपान्तरण हो। अर्थात् सत्यको ज्ञान र विज्ञा
पता लगाउन जोडि किन्हाँ कर्त्ता जीवन र
अस्ति तथा कर्त्ता र व्यवहारोंमा सम्बन्धित
चारणा हो। जुन सबै सत्यको पाप्तिसति
ज्ञानीरहन्छ। ~~जीवन~~ philosophy काको
मध्योग गुण प्रप्ति ~~ज्ञानी~~ Pythagoras
हुन्। व्यस्त उनलाई Father of Philosophy
मानिएछ। हुन्दा जटिल व्यास्त हो। अर्थात्
विज्ञानको ज्ञान विज्ञान (science of
sciences) मनिएछ। सामाजिकत्वा हुन्दा
व्यास्तका उद्देश्यहरू (purposes of philo-
sophy) व्यापकरूप होन्-

1) सत्यको खोडि रान् (search of true)
2) मात्रत जीवनको सार्वतो पता लगाउन

3) जीवनको विभिन्नता विविधा देखि
(realities of human life)

4) ज्ञानको खोडि रान् (search of
knowledge)

5) मात्रत व्यास्तको व्यास्त्या रान् (description
of human life)

७ तार्किक समताको विकास वर्ग (logical development)

८) प्रशासन, स्थाप, प्रक्रियाको निर्दर्शन वर्ग (determination of structure and process of education)

scope of philosophy (जीवन को ज्ञान)

Branches of philosophy

- ① Metaphysics of (Theory of reality)
- ② Epistemology (Theory of knowledge)
- ③ Axiology (Theory of value)

१३ दृष्टि रहना बहुत विषय हो, यो उगाड़े जातिका व्यापक हुँदै। अखल्ले जीवन र जगतको अध्ययन भएर सानप जेष्ठारा मैदून विभिन्न प्रथाहरू गढेका उगिएन र जगतको आचर स्थाप, प्रस्ताविका, पता लागाउँ सतर्खाहरू हुन गर्ने छाडेका। वर्षभिन्नको scope पा Branches लाई निर्णयिका प्रस्तुत भएको हैः-

→ Metaphysics (Theory of reality) (तत्त्वज्ञान)

→ तत्त्वज्ञान वस्तुविकासको सिद्धान्त हो, अखल्ले व्यापकता को अध्ययन गरी प्राप्त सत्यतावय नोनमानसमाल्पाउँक हो आँखबाले देख्न साक्षिको चकाउन मिन्ने प्रकृतिका दुपडाहरू व्यञ्जितेरहत पढेछन् युन कुरा सानप जीवनक,

बाटो अति आवश्यक हूँहा

22 Epistemology (Theory of knowledge) ~~ज्ञानशास्त्र~~

ज्ञानशास्त्र ज्ञानकी स्थिकाला है। इसले ज्ञानकी उत्पत्ति, ज्ञानकी स्थिता ज्ञानकी प्राप्ति रूपमें ज्ञानकी प्रकृतिकी अवधारणा गढ़ी। ज्ञान के ही रूपस्वरूप, प्राप्त हुए ज्ञानकी स्थिता, ज्ञानकी महत्व ज्ञान प्राप्ति गाँवे राष्ट्रानुसूती, ब्राह्मण भरतले अवधारणा गरी मानवजिज्ञासा, मैरी गढ़ी।

⇒ Axiology (Theory of value) ~~मूल्यशास्त्र~~

दृष्टिशास्त्रका विभिन्न व्यासानुसंधारणे
Axiology पनि एक हो। इसले मानव जीवनकी मूल्य मान्यता, अनुरूप, दृष्ट्या, क्रियारूप क्रियाएँ इनकी अवधारणा गरी सम्भा परिस्थिति अनुसार उत्तर, व्यवहार, गाँव सभी निष्ठापन गाँव काम गढ़ी, त्यसी अन्तर सोन्दर्भ व्यास, तर्क व्यास आदि पनि पढ़ेता।

Purpose of philosophy (कालकौ उद्देश्य)

हिंदू किञ्चान्कु पनि विज्ञान (Science of sciences) हुनाले तरस्ताने साहिस्रलाङ्का एवं एपर्फलताका हाहियान गारि समाजानुकूल विषय स्थाने सचेत मानेस बनाउँदछ। सत्याकृति खाले गाने र मानव प्रिक्त-लाई सम्पुर्णस्तुति बनाइ मानविय न्यवहार गर्न राख्न व्यक्ति बनाउँदछ। हीरो करण छिडामा छान्नासारस्त्रको अहयायन अहयायन गारिएँगा हो। मानव व्यक्तारलाई समाज र समाजानुकूल बनाउन सुखार विकास र परिवर्तन चारिने काम चलाले छान्निकै सहयोगकारा गाईँह। यसैकैमा छर्नेमा, अहयायन गानुपरेको हो छान्नको उद्देश्यबहुकूलाई किम्बनुकैमा प्रस्तुत हो।

- 1) सत्याकृति खोजि गाउँ (Search of truth)
- 2) मानव प्रिक्तका साधका पाहिचान गाउँ (Identification of real human life)
- 3) मिवलका जातिलाई हन गाने राखाउँ (To help complication of human life)
- 4) ज्ञानकृति खोजि गाउँ (Search of knowledge)
- 5) मानव मूल्यामानवताका व्याख्या (description of human values)
- 6) तात्काल ज्ञानाकृति विकास (logical development of knowledge)
- 7) विद्याको स्वरूप, प्रक्रियाकृति निर्वाचन (determination of structure and process of education)

Relation between Education and philosophy. (प्रश्न २ विवरणीय)

education	philosophy
1. It is dynamic. वित्तियाल तुला।	2. It is static. प्रणालीकाल तुला।
2. It is super structure. (यो संस्कृतिक विभाग हो।)	2. It is foundation of education. (प्रामाणी जाति)
3. It is practical. व्यावहारिक तुला।	3. It is theoretical. प्रयोगिक तुला।
4. It is base on learning (ज्ञानी अभियास)	4. It is base on empiricism (ज्ञानी अभियास)
5. It uses ethical value	5. It believes on inquiry (ज्ञानी विश्वास)
6. It is outcomes of philosophy (विचारक) उपर्युक्त	6. It helps to solve prob- lems of education (विद्यालय विषयक समस्याएँ)
7. It apply the result of descovery.	7. It discovers truth (ज्ञानको विश्वास)

Ideas

General Introduction of Eastern philosophy and Western philosophy (पूर्वीय दर्शन र पश्चात्यायी दर्शनों का समावेश परिचय)

→ क्षमा जीवन जगत् र कस्तु प्रतिष्ठि, हृषिकेष हो, क्षमानामा विद्या आस्था, धारणा, सिद्धान्त समावेश मरणो छहना क्षमालाले विमेन विष्वा तथा बोल्पासु शास्त्रम् उपले विश्वास्था गरि निर्माओ निशालक्ष्मा। क्षमा वस्त्रिकेताको, खोजी उभे रूप्य, तथा प्रसुत गर्ने विकाल हो। अस्तु मानव विजाया मैरैन प्रशार राख्ने।

मानिए छैतनवाहिन्दु पाठी मुख्यकोले त रुप्ये विभिन्न मनन, तर्च, विलोधन, र वाज अनुसन्धान, अद्विद्यात् भवन्नोक्ता, प्रयोग र परिज्ञानमा लाग्ने ज्ञान आनुभवहरू राख्नुपरि लाने काम गुण्डे। क्षमानवाहिन्दु, विकार व्यवोग र विवरकर्तुको वायामा मा छैतनलाई मौतिक्षय र अद्विद्यायत्मक द्रुपता विभाजन गरिएकोला आदृश्य आदृश्य द्रुपत र मा विश्वास राख्ने आनन्दालाई मान्ने, द्रुपतको अद्विद्यारूपका रान्ने छैतनलाई आनुभव भालिए मैरैन रुप्य पदार्थ र बहुमौक्कालाई द्विष्ट गारे ईमालाई अद्विद्यारूप रुप्य छैतनलाई तात्त्विकवाह मनिन्छ। अद्विद्याका हिस्ताको ली उपर खाले छैतनलाई पुरुषोको पुरुषो र परिवामे श्रमको आवश्यका विभाजन गरेको पूर्णीय रूपले र पारिवर्यत छैतनलाई विभाजन गरेको पाइन्छ। यी तुरे छैतनलाई निर्माण र विभाजना राख्ने

~~प्रारंभिक गतिशीली है:-~~

१) पुरीष दर्शन (Eastern philosophy)

→ पुरीष दर्शन हिन्दू धर्मसमा आशारित दर्शन हो। यहाँ वेदान्त मान्द्रष्टव्। वेद (Vedas) के अर्थ "To know" हो। जानने मले हुए केवल ~~परमात्मा ज्ञानपूर्यानी~~ ज्ञान (Object) हो। वेदान्त वाणी पाने मानोन्ति। वेद विभिन्न व्याक्तित्वों विचार से अनुमत समालिए गए थे। वेदान्त में वेदान्तवाणी पाने मानो गारेण्ठ। वास्तविक दर्शन (Theism) हो। केवल नामांकन का दर्शनान्त बाह्यिक (Atheism) मानिए। भास्तविक दर्शन अनन्तरुगार योग दर्शन, योग्य दर्शन, कैप्पास्त्रिक दर्शन, शौश्रू दर्शन, शिमांशु दर्शन वेदान्त दर्शन ग्राहि पढ़ें।

पुरीष दर्शन; हिन्दू, दर्शन र दोहरे धर्मसमा विभावन गारेण्ठ। इन्हें दर्शन लहड़के जीवनी र उनकी अधिक उपलब्धामा आशारित दर्शन हो। यहाँ हिन्दू दर्शनका छोटे रामा कुरुक्षुर्णु दर्शन दर्शन हो। उसाने आह्वा-लाते महत्व दिल्लि में मानव ज्ञानान्त द्वारा उद्योग सुनी गयी गतिशील दर्शन जोड़ दिल। शुद्ध धर्मका पात्र ज्ञान अन्तर्गत शिष्टक र जातक पढ़ें।

बुद्धले सूर्यो फूजा नगरी रक्षा प्राणी जातके
सैपा शाल हिंसा नगरी मन्त्रे वाचेश किएते
माता पर्णे लुक्काउ ने सूर्य बनाशर पुजा राखे
राखे केरको देखिछौ। बुद्ध घमलामी पनि हिमायानि र
माठायानि बुड्डी रसुहमा विमानिक भयको पाउँछौ।
बुद्ध क्षमिलाउ पराल्पिकाउ क्षमिक मन्त्रे रारको
पाउँछौ तापानि बस्तै पुलखामा विश्वास
राख्दै।

हिन्दु दर्शनका विशेषताहरू-

- १) सूर्यो पुजा राख्नु।
- २) जातेव विमानिक राख्नु।
- ३) शार्दुलो पुजा राख्नु।
- ४) बस्ता, गिरजा, महाकार लिनका देवताङ्को मान्य।
- ५) आत्मामा, रक्षामा राख्नु (सूर्य, शृणु)।

Basic principle of Hinduism

- झं	- Caste - ५ वर्ण ब्याप्ति
- statue	- Temple
- God	- Donation
- incarnation	- Veda
- cow	

Basic principles of Buddhism

- Sathies
- Incarnation यत्पात्र
- Non-violation आहेस
- Equality
- Main God Buddha
- Monk and Tripitaka (त्रिरत)

Western philosophy

ग्रीसमा उपर्युक्त मरण किछासू विद्यार होते
ज्ञान उपरिकामा प्रयोग मरणालाई
पश्चात्य कर्म (Western philosophy) मानिण्हे।
जो ज्ञान पति आस्तिक र नास्तिक होते
हात्याकामा विभागन मरणांची पद्धती वसरी
पश्चात्य संसारमा उपर्युक्त किंवद्दन र प्रवर्त्ती
मरणालाई जिज्ञासित किंविकामा राखेहे
अध्ययन विश्लेषणा गार्वपौ होते।

- 1) Idealism (आवाचकार)
- 2) Naturalism (प्रकृतिकार)
- 3) Realism (यथावत्कार)
- 4) Pragmatism (प्रयोगान्वत्कार)

Idealism (आदर्शवाद)

Ideas, किंचित् जीवित र जगत्, अल्ल र मृत्यु, पदार्थ र चतुर्वा, मानव माध्यिक र मानव value

आदर्शवाद एक महापुराणी छोड़ि है। इसके विषय र क्षेत्रमा प्लॉटो (Plato), सोक्रेट्स (Socrates) लगाए गए का वार्षिकिहरु का बोगाडान रखेंगे हैं। Idealism Idea आजकाट रखेंगे हैं। इसकी उपर्युक्त To see हृष्टायस् विद्यालय महत्व देखें। ओवरलेवल विचार ने सत्य हृष्टायें अब घटना/भौमि माने रखे जाएंगे हैं। इसके विवरण ये यह है कि ये तो न सत्य हैं। आकृत्वादके सांख्यत मूल्यमा (Eternal Value) सा विषय भी है। इसलाई प्राप्त गति Truth, goodness, beauty या हिन्दू धर्म द्वारा मानिनीत र कुःख का आवश्यकता पड़ता है। आदर्शवादके दृष्टिकोण मात्र विषयस्त गति र विवेक र अमाति, निमाणि द्विवरण भरेंगे राष्ट्रक। इस द्विवरण आमालाई सत्य राष्ट्रक। र आमा ने जीवनके सामूहिक (lesson) मानें। मानिये द्विवरण के रखेंगा है व्यस्तल मानिये द्विवरण नियम पूर्ण राष्ट्रक। मानिये भाला र चैतनाक। ताका वो द्विवरण गतिविधि र नियम प्रस्तुत गति राष्ट्रक। नीतिका के कारण सामिल रियलिटील कार्य गति राष्ट्रक। किंतु मने आपा मानियेंगे कि विचार प्रस्तुत गति सम्भा आदर्शवादका अध्यारक्षित स्वीकृत अनुसार (fundamental principles) अन्तर्मान नहीं किए जाएं।-

- 1) Importance on Ideas
- 2) Importance on man
- 3) Importance on mind.
- 4) Importance on Eternal value.
- 5) Importance on spiritual world.

Aims of

Idealism and Aims of Education (आदर्शवाद एवं उम्मीदाको उत्तराय)

आदर्शवाद आस्थामित्र छूट्टी हो, जसले
अनुशङ्ख भाले उत्तराय विचार राख्दै।
सान्तवत मानव मूल्य (T958) प्राप्त गर्ने
साहस्र उत्तराय, नामिक पुरुष सकृप्ति।
यसले प्राचीनात्मक महाव्येतनात्मक महत्व प्रिय
र मानव साईत्तर्क मानव विचार तथा
आमाको अस्तित्वात्मक स्थिरता राख्दा।
मानव जीवन र जगत उत्तराय, स्वित्तरा
हुनाले व्यवहारको सामिक्षण्य उत्तरायको
प्रतीक्षिधीको? रुप्ता, ठापहार गर्न रस्तो
जनाउन पर्छ। आदर्शवाद उम्मीदाको
उत्तरायात्मक रूपेन्प्रसार प्रस्तुत गरिएको,

- 1) आमात्मात्व (Self realization)
- 2) व्यक्तित्व विकास (personality development)
- 3) आध्यात्मिक विकास (spiritual development)

- 4) संस्कृति संरक्षणको संरक्षण (Preservation of culture)
- 5) सत्यता मुल्लाहो प्राप्ति (Trib) Truth, good, beauty
- 6) पवित्र जीवनको प्राप्ति (realization of holy life)

7 Idealfism and curriculum of education (आद्वावाद ए भाष्यकारी शिक्षाको पाठ्यक्रम)

आद्वावादले मानिसलाई नुटकी विचारकरा परिमित
गराउँ आत्माको रानी साक्षे आद्वावादी नामादेक
तयार रानी जोड दिए। मानिस उपरको सहकारी
हुनाले उसलाई उच्चारीय व्यवहारलाई नामाउन
पढेक। अहोंका हुसले मानव मूल्यहाँ (Trib)
प्राप्त रानी (राक्षस) आद्वावादी शिक्षाका
प्रधानमाले लिख विषयहाँ छिपाउ रानी (PLAT)
(Plato) जोड दिएको हँ-

- 1) Science and Math (विज्ञान र गणित)
- 2) language and literature. (भाषा र साहित्य)
- 3) Geography and economics (ज्योग्यालय र सामाजिक)
- 4) History and political science (इतिहास र सामाजिक)
- 5) Arts and music (कला र संगीत)
- 6) philosophy and psychology (विज्ञान र मनोविज्ञान)
- 7) vocational subject (व्यावशायिक विषय)
- 8) Law (कानून)
- 9) Health and physical education (स्वास्थ्य र शारीरिक)

आवश्यकाद् भाष्यात्मिक दृष्टि है।
अर्थात् विशेषज्ञानी ज्ञानवादी और र
महत्वपूर्ण व्याकरणी सांख्या आवश्यकता है।
विशेषज्ञानी कुनै परमे विशेषज्ञान विद्या
क्षमा र प्रयोगी राज विशेषज्ञान एवं
हृष्ट विशेषज्ञान विद्या वारेता आवश्यकाद्
मन है। तर आवश्यकाद् विशेषज्ञानी
आपने इसका अचूक विशेषज्ञान विद्या
प्रयोगी राजकी विशेषज्ञान विद्या की
विशेषज्ञान ज्ञान द्वा-

- 1) ~~सूक्ष्मीय~~ - questioning Method
- 2) ~~लोटी~~ - Dialectical Methods
- 3) ~~स्त्रेट्री~~ - Inductive and Deductive

method

- 4) ~~त्रिलोक~~ - logical Method
- 5) ~~प्रावेल~~ - Playwral Method
- 6) ~~प्रथावाली~~ - Practice method

Idealism and Role of Teacher (Teacher centered Active)

आदर्शवादी विभिन्नकारी महत्वपूर्ण स्पन घटक उत्तरोत्तर का विभिन्नकारी ज्ञान की स्रोत है, जिसके बालबालिका आपस्थिति परिचालन शरीरी विषयकरण, रसिकाइ वातावरण प्रकाल गढ़ाइ / बालबालिकाने आपनी आवश्यकता बुझने नसबतें हुका अनुशासनमा रही विभिन्नकारी सभी निर्माण, परामर्शदाता स्वीकरे पठाइ लेखाइ गानुपने हुइ। स्वतंत्रताले बालबालिका उत्तमताएँ बनाइ। लघुसेल बालबालिकाको बगवानरामाइ तुलियकाठा भारते अनियार्थ छ। विश्वालय एक फुलषारी हो मात्र विज्ञानी हुके लघुको फुलहुइ हो। अस्युको हेस्थाह संस्कार विभिन्नकारी ठाके हुके विभिन्नको घुमिका मालि, (Gramophone) की उस्तो हुच्छा विभिन्न एक जाक्षण व्याकोल्प छो। उस्तो व्याहर एके कर्त्ता गोलि रहहो बोध्य जानकरणीय हुक्कपट्टा उरुकी उच्चारमा विद्यावृत्ति आफुलाई रुचार गरेर लैजाउन। आकर्षक वाक्यानि विभिन्नको घुमिकालाई निर्माणसार प्रस्तुत गरेको है:-

- १) विभिन्न एक सालिकी खामा।
- २) विभिन्न जानको स्रोत।
- ३) सत्यको निर्माता।
- ४) विद्यावृत्ति की असूल गोम।
- ५) वस्ताविकाना की पतिक।
- ६) झेवक, राहकारी।
- ७) विभिन्न व्याकरणिक।

8) आदमी व्याकोन

9) अर्थात् प्रा० प्र० (Good Guide)

Idealism and Role of students

→ मिथिला स्थिकान्त्रि काल्पकमा आदमीवाहने
विद्यावाचीनाथ शोर छासेका (secondary
Role) दिएको हो विद्यावाची यस
आमा भएको, प्राणी हो। अस्त्रलाई
आवश्यक वातावरण दिएर मिथिले
विषवरक्तव्यमा अम्बारु ढाँचे लगाउँ पढेछ
विद्यावाचीमा आप्नो मन्त्रे तुङ्गे वस्तु
हुँदैन। तिक्तिमन बालक मुख्यस्तुति तारी
वा रुचाकी काट्टे उस्तो हो। जरानाथ
जुन्दुकै अस्त्रमा दोहुँन खाकिँदै।
अस्त्रका विद्यावाचीको निराधारिमा दरे
बालक अस्त्र बन्न रुच तर उपयुक्त
वातावरण नपार बालक बुझाउँ बनाउँ
लाईन। विद्यावाचीनाथ कडा अनुष्ठानमा।
राष्ट्रेर आदमीवाची मिथिलामा राष्ट्रित
मानवसुल्लभ (TGB) प्राप्त ढाँचे लगाउँ
पढेछ। अस्त्रको उपायकोले आलानुभूति गर्ने
सकोरु उम्मारमाली विद्यावाची राष्ट्रेर
आफुलाई आदमीवाची बनाउँदूँ

Implication of Idealism in classroom Teaching (आद्यतात्त्वको नीतिक प्रभाव)

आद्यतात्त्वक आहारात्मिक छैन हो उसले अद्यता याकि
प्रेतसाधी क्षमता ग्रही र मिथ्याकलाहू बनेगा, सहजमा
तात्त्विक विद्यार्थीहु आवेद्य र अकाली हुनाले उन्हीहुले
आपस्याका रुची र आत्मा सम्भात गरी मिथ्याकली अपर्याप्त
वातावरण रूपना गरी

- 1) आहारात्मिक चिन्तनको प्रयोग गर्नु।
- 2) विद्यार्थीका अनुधारण र सर्वोदास रैकाउनु।
- 3) संखेक्षणले बनाउन विद्यार्थीका क्षियाकलापना निरानी
गर्नु।
- 4) व्याकरणको अस्वा माना परिषित्त राने पारिकारिकृ
बनाउन।
- 5) ~~मुख्यकृत रूपमा आहारात्मिक चिन्तन गर्नु~~ अद्यताको
व्याप्ति एक रूपोही अनुसार बनाउनुपर्याङ्का विषयाकृत
पाठ्यक्रम आवश्यक अनुकूल बनाउन।
- 6) मिथ्यक विद्यार्थी विश्वासी, साक्षात्कारी सुनाउन

Naturalism

प्राचीन विद्याराजा शेषमा कैसा, पर्के,
नेहां छल्ले प्रकृतिवादी ओर्हिवादी) विवेद
राह मले प्रकृतिराह महत्त्व दिनद।

संसारकी जिमी सकृतिल
छोड्छु ही मल्ले तर्फ प्रसुत राहे प्रकृतिवादी
आध्यात्मी दैवित्य चलाउन दृ प्रधोग ठार
साकिनी खिडा वा एवायलाउ सख्त माछक।
आध्यात्मी नक्षिणी वसु धम माछक।
प्रकृतिले दत्तेश्वरी हुनाले प्रकृतिक तियास
स्वरूपी मान्यु पर्न तर्फ सूचुत राहे प्रकृतिवाद
आध्यात्मी बन्दकीले अहनाउ भौमिकाम भानिद।
संसारका प्रत्येक वसु ए Atom बाट कन्तु छ
पात्रावात छाँगका पिता "Thales" द्व
सामुरी कुपको साथ र सकृति "(The essence
of all things is nature)" मल्ले वारा।

प्रकृतिवादी विद्याराजा तर्फ प्रकृतिवादी रिकार्ड
विद्याराजा वांक्वी JJ Rousseau हुना आने
आपको प्रसुतक "Emile" ता सकृतिको अप
दिनका हुना मानिए प्रकृतिको उपज हो।
प्रकृतिको हुन्नले रहे आवश्यकता तुम्ही तर्फ
मान्यु, व्याप्तिले प्रकृतिलाउ यस प्रस्तुको
तुम्हा लिए एकदा यस विद्याम बालकलाई
विवरणता दिए आयोरीक, मानारीक
विकार मध्य पाहे प्रकृतिको अहेयनमा

लगातार पढ़का बालकान्दू उसकी जुचि र आवश्यकता
अनुसार Positive Education दिए पढ़ें अथवा Negative
education हो। प्रकृतिवादक, ज्ञानामूल विद्यालय
(Fundamental principles of naturalism)
यस प्रकार हैं-

- 1) सांतोष वालाके लिए जोड़
- 2) प्रकृति की वापर (Return to nature)
- 3) प्रकृति ने ज्ञानिकाओं की पुस्तक (Nature is a book of invention)
- 4) स्वतंत्रताके उपायदाता
- 5) सकारात्मक विद्या (Positive Education)
- 6) प्रस्तरीय ज्ञानको विशेष
- 7) रात्रिये ने ज्ञानको देकर

प्रकृतिवादकान्दू, पढ़ार्थवादी, धन्यवादी र ऊर्जावेक
उ माना जाइएगा ह। सामेसले प्रकृतिसे इस
संघर्ष छान्दो (struggle for existence) पढ़ें।
जहाँ संघर्षमा यार्थ सबसे अधिक सामूहिकता
(survival of the fittest) सकत, उसे चाहा।
प्रस्तात गरेको ह। प्रकृतिवादक प्राकृतिक जीवन
बालको द्वितीय जीवन (ज्ञानको विशेष, बालको ज्ञान
महत्व प्रियादी स्वरूपता, बालक को उत्तीर्ण
सहज बिन्दु।

Naturalism and Aims of Education

→ प्रकृतिशास्त्री समूहों द्वारा आर्थिक विकास
सानिध्य प्रकृतिशास्त्री उपजाने जासाने प्राकृतिक
निष्पादनशास्त्र जोगतवापन चालू किए।
सामाजिक विकासकार्य, जाति, जाती
विकास प्रकृतेष्टान् हुए प्रश्नाओं का अनुमोदन
प्राप्त हुए सुनिन्दा, इन्हें जानकी
होता है, व्यवहार अनुमय एवं प्रबोधक
चिकित्सा, वातावरण, प्रदान गरिए एवं
प्रकृतेष्टान् विकासकार्य, उत्प्रेरणाओं जिम्मेदार।
प्रस्तुत गतिशील, है।

- 1) भावना और व्यक्ति
- 2) आखिलवर्को नियमों सहारे (struggle for existence)
- 3) पूरी जीवन (completely live)
- 4) प्राकृतिक विकास (positive education)
- 5) पूरी विकासका, जाति विकास (education for perfect development),
- 6) समाज वापर एवं व्यवसायक नियम
- 7) विकास (education for raising children)
- 8) प्रस्तुतिका उपयोगका नियम विकास

Naturalism and curriculum of education

(प्रकृतिवाद र शिक्षा का परिवर्तन)

प्रकृतिवादी प्रकृतिभूत, महत्व प्रिण्ड और परमामर्ग
 प्रकृति की शिक्षा की, विचेतन छाँड़। प्रकृतिवादी
 शिक्षाएँ, पाठ्यक्रम वाले बोन्डेट जल्डी जोड़ दिए
 बालबालिकाएँ उच्चे आमता र स्वतान् अनुसार
 पाठ्यक्रम निर्माण र प्रविश भारी पर्ने चारणा
 प्रस्तुत रैखिकों का प्रकृतिवादी शिक्षाएँ, पाठ्यक्रमले
 वालोंको बोन्डेट कियाकलाप, अलाजाल शाकिष्य, तिकर
 जीवत संवेधन, सहायिता (co-education) कियाएँ
 लोनको विचेतन, सबं कियाकलापमा जोड़ दिए।
 बालबालिकाएँ शिक्षाएँ लागि पाठ्यक्रमले
 निर्माण विचलित समझने पर्ने हुए हैं।

- 1) भाषा साहित्य
- 2) विज्ञान र गांधी
- 3) भूगोल र अधिकारिया
- 4) कला र संगीत
- 5) वैज्ञानिक र मनोविज्ञान
- 6) व्यावसायिक विचेतन
- 7) स्वास्थ्य तथा उत्तमिक शिक्षा
- 8) उपचारणों सम्बन्धित

Naturalism and educational process

प्रकृतिवाद वर्णनकी शैक्षा एक नयी जगद्यारणा है।
 इसके शिक्षाएँ जारी करने वाले अनुमति र कियाकलापमात्र हैं।

प्रैचीन देशों के विद्यारक्षण पद्धति -
वास्तुकालीन सिकाहेरे र अनुमति हाउस
राम एवं राजेश / इंसेन्स (Sense) द्वारा बनाये
होते हुए वास्तुकालीन वास्तुकालीन
वास्तुकालीन लगाउन प्रक्रियाओं के जरूरि
देखि / दुखाकालीन दुखी, ज्ञानी, र वास्तु
कालीन हुन दुखाकालीन आप्ने ज्ञानी, र वास्तु
अनुस्थान कर्त्ता गों वास्तुकालीन ज्ञानी
राम एवं राजेश / इंसेन्स वास्तुकालीन प्राप्ति
वास्तुकालीन अवस्था वास्तुकालीन ज्ञानी
विभिन्न विधिहरू प्रयोग राम एवं राजेश
राम एवं राजेश

- 1) Learning by experience
- 2) Learning by doing (राम एवं राजेश)
- 3) Learning by observation
- 4) Learning by play well method
- 5) Learning by propulsive environment
- 6) Learning by co-educative Activities
- 7) Individual teaching Method
- 8) Innovative teaching
- 9) Problem solving method etc--

Naturalism and Role of Teacher

प्राकृतिक व नियन्त्रको गुणों

- प्राकृतिकवाले क्षेत्रकला के महत्वपूर्ण ज्ञानोंवाले
दिखाउँछन्। योजना क्रियाकलापमा योजनाको
भासिका रूपमा सैकड़ा ८०% वाकावालीकालाई
उनीच्छाको उपर्युक्त अवधारणा अनुसार
काम ठारी रिक्तिका अनुभव लिए स्वतन्त्र
वाकावाले क्षेत्रकला विज्ञानी र उनको समर्पणामा
सहभागी रूपमा उनको उपर्युक्त विद्यार्थीका
योगदाया क्रियाकला गर्दछ। प्राकृतिकवाला क्षेत्रको
भासिकाकामको नियन्त्रणमा प्रभुत्व दायित्वाको हो।
- 1) सिक्काका वाकावरहाराको नियन्त्रण
 - 2) सिक्काका क्रियाकलापको नियन्त्रण
 - 3) असल मिश्रि व्यवहारका
 - 4) असल सार्वी मुक्त व्यवहार
 - 5) अवलोकन करना
 - 6) सहयोगी

Naturalism and Role of student (ग्रन्थाना संस्कृति व छात्रों की भूमिका)

प्रकृतिवादी अल्पाले विद्यावीरामाड
मोक्षिका रातिविद्यिका बैठक सांस्कृति
क्क उसनाहु एवं महत्व प्रिण्डा बालक ने
माचरे निर्मला मराकोले प्राकृतिक
निधान बहुर अनुमति द्युषिका भावास्म
कार्य राहे खिक्कु राहेह। निवासाठाले ओवाविद्य
विकासाला बोला पनि हुँदा बालकावानिकालाहु
स्वतन्त्रता प्रदान राने प्रकृतिवादले जोडे रिण्ड/
जनसात गुणको विकास राने बालवानिकाला
क्रियाकलाप सहायताला र स्वतन्त्रता
चाहीहु, बालक अबोद्य हुनाले उत्तमाद
प्रदानाहु जस्तै रघवहार राहिण्डे हुन,
महाजनसात रातिविद्यिमा जारी प्रौद्य
रानुपर्देह। प्रकृतिवादमा रिवायीको प्रसिद्धालाहु
निरान बोला प्रसुत राइयोहु

- 1) एक स्वतंत्र राजानीति
 - 2) आवश्यकता के पौरुषाल कर्ता
 - 3) असल सिद्धान्त
 - 4) सिंजनशील दर्शक
 - 5) जीविक सामग्री
 - 6) असल नेपिट्व आदि

Educational implication of Naturalism

→ इतिहासी भौतिकी हेतु एक प्रकृतिविज्ञान
इतिहासी भौतिकी, विद्युत र प्रकृतिकी
समर्थन चाहें। जीवन र जगतकी गतिशील
प्रकृतिलो चाहें र बालाकलाई उत्तरकी स्वामी
अनुसार स्वतंत्रता प्रदान गरी अनुभव र
किछाकुलापूर्वा स्वेच्छा गर्ने प्रकृतिमय वातावर
मा प्रवान गर्नुपर्ने मान्यता राखें।
आकृतिविधि छाड्नुलाई परिवर्त्ती गरी बाल-
कोट्टिल छाड्नुलाई वातावरमा निर्माण गर्ने
स्वेच्छा, जानी उपचल कोषिक्षा सामग्रीले
छाड्नुलाई सम्प्रेषणी हुनुपर्ने मान्यता
राखें। पुस्तकहरू जान प्रयोग र उपचारिक
जहाजाले प्रकृतिविज्ञाने प्रस्तावको विद्युत र
प्रकृतिलाई न प्रस्तावको उपरा लिएर बालाकानीकै
लाई प्रकृतिमा छहन जोडे दिएँ। बालाकानीकै
इच्छा र अवश्यकता बहुरात्रिकाले उपचल
वातावरमा निर्माण गर्ने प्रयोग वालाको अवश्यक
अनुपर्देश प्रकृतिविज्ञाने प्रयोगानाई जोडेबाट
सार प्रत्येक गारियो हुँ।

परम्परागत कक्षाको द्वा बातावरण पारिवर्तने थाए
उसी क्षेत्र सामूहिक सुभाग्नि राहमीठा बाटो ।
चित्तालडि कक्षाको द्वारा र उदय मल्को बाटो यो
प्रयोग थाए प्रयोग बाटो ।
महात्मा बाबू चित्तालडि बाईवाह लालकोटी
बाटो ।

२८ मित्रांकुष्ठी दृश्यमाना अव्याख्यिका

- ५) मित्रांकुष्ठी प्राक्षेपालद्वारा लालनान्तरान्ते
सुचि जागुड़ा ललड़ान
- ६) मित्रांकुष्ठी दृश्यमाना लालनान्तरान्ते सुकेल
बलड़ान।
- ७) मित्रांकुष्ठी निष्ठा इन्डिया जन्म (sense)
र प्राक्षेपालद्वारा ललड़ान।
- ८) मित्रांकुष्ठी प्रक्रियालाई सहजान्तरा र
संखोगान्तरा ललड़ान।

Realism (वास्तविकाद)

दृश्यमानान्तरान्ते छोतमा हैराना प्रेषा, निष्ठान्तरान्ते कियारहे
मध्ये व्यावर्याकृ पाने रुक हो, घट्टक।
प्रारम्भ १६ओं १६ ओं व्यावर्याकृ मान्यता दिये
अरु दृश्यमानान्तरान्ते आद्यत्वाहठी, कियोद्य चार्देह।
र मौतिकृ पुढाधर्था आस्तित्वकाई स्थीकारण।
दृश्यमानान्तरान्ते प्रवीण हुन रस्तो वर्ण
लाई सूत्य मान्यकृ। जीवन र जगत प्रवार्याट
बलेष्ठान अलाई सूत्य मान्यकृ नाम, रामा,
लक्ष्मी गणना कुरा धर्म हुवार सान्तव जीवनका
वास्तविकृ नीवन्तु ठाउँकू जसलाई सुखमार
र आवाहिना हुनाउँग राम नद्योविन्दी, तुत्तव
ठाउँकू। अस्तु निकर & Rames, Johan lock,

comenius लागाएतका व्याकुन्तकी शोलान रहेंद्री
व्यावरणका आवारण सिद्धान्तहृ (fundamental
principles of realism) दस प्रकार हैं:

- 1) वृत्ति जीवत् स्थिति है।
- 2) इच्छिया जीवन की दृष्टि है।
- 3) वस्तुका विवासितता आवश्यक है।
- 4) आजानिक सिद्धान्तमा विश्वास (Beliefs of Theory of organism)
- 5) मानवी प्रभावक स्थिरता एक साली बात है।
(Man is the part of world)
- 6) प्रयोगात् जोड़ (an emphasis on experiment)

Realism and Aims of Education (व्यावरणक व उद्देश्य व उद्देश्य)

व्यावरणक वस्तुवादी व्याख्या है। इसले पकावलहि
महत्व देता है। पकावलहि महत्वका आवारण
वस्तुका प्रयोग जीवन सिद्धान्तों विज्ञान कालिकाना
लाई दिक्षिणा। व्यावरणको इच्छियानव्य जागरूकी
महत्व देता है, जागरूकानिकालो विज्ञाना उन्नीश्वर
इन्द्रियानां प्रयोगात् व्यावरणको मने साम्र उन्नीश्वर
जीवनका, जीवनी आवश्यक व्यवहारिक जाग, विद्य,
कुरुतात् प्राप्त जीवन व्यवहारिकी जीवनको
उपर्याहानां जीवनानुसार प्रयोग गारियको है।

7) व्यवहारिक जाग विद्य (Practical knowledge)

२) वास्तवानिकता की परिचय देखना
(Identification of reality)

३) आवश्यकता की परिचय देखना
(Need identification)

४) वास्तविक सच्चाई को परिचय देखना
(Introduction with real world)

५) स्थिष्टमुलाक विद्या देखना
(Providing skilled education)

६) सुखी जीवन लापन एवं जीवन सुखने
देखना (to make life happy)

७) वाणिज्यिकी की प्रविष्टि देखना
(Development of senses)

८) शारीरिक एवं मानसिक विकास
(Physical and mental development)

९) स्वतन्त्रता की प्राप्ति लाभना (Achievement of freedom)

Realism and curriculum of education (वायाचीवाद एवं विषयातीत पाठ्यक्रम)

वायाचीवाद मौतिकुवादी वृश्णि हुनाले छसले इन्हें ज्ञानित्व द्वारा ज्ञान प्राप्त गर्न सक्ने विषयाकर्ता पाठ्यक्रममा समावेश गर्न जोड दिएँदू। बाटिद्विधाले अनुभव गरेका कहुन् र व्याख्यातीत वास्तविक हुनाले (विद्यालयीहरूमध्ये) बरेमा ज्ञान अनुभव प्रदान गर्नी जीवित सर्वत्र बनाउन पाठ्यक्रम निर्माण गर्नुपर्दै।

पाठ्यक्रम सान्तव जीवितको निर्माण उपर्योगी र व्याकहारिक मरणा, बहाव, विकल्पाणां उत्पादीन नरारेक्षणी अर्थात्, समाज, र कुलाल हुन्छन्। पाठ्यक्रमले वाका वालिङ्गालाई दिलेको जीवित। लाई आवश्यक ज्ञान, योगीप र. अनुभव प्रदान गर्ने विषयाका कामी पाठ्यक्रमले प्राकृतिक विज्ञान, व्यवसायिक विषय, राजीना, स्वास्थ्य विज्ञा, माता, कुला रहन्मिति प्रबोध र परिक्षण हुने विषय समेद्य पढेदै। छग्नाल, विस्पति राष्ट्र राजनीतिकास्त्र अध्ययनाद्य झूलाले नगावतका विषय र भेत्रको जानलाई पाठ्यक्रमले अगाल्य पढेदै। सामाजिक तथा व्यावर्षिक विषयाको पाठ्यक्रमले निर्माण विषयाले समर्द्धी हुनुपर्दै।

- 1> जीवित उपर्योगी विषया
- 2> राजवालिकालाई रहेहा, तुचि आवश्यकता
- 3> वैज्ञानिक र विज्ञित भाव बाटे

Realism and educative process (सत्यावाद र शैक्षणिक प्रक्रिया)

सत्यावाद के प्रमुखी तथा प्रयोगवादी
लोग हैं। उन्हें सिद्धान्त, विभिन्न
विषयालयों के प्राचीन अनुदार
अनुसार अनुभागों में विभिन्न प्रयोगों का
जोड़ दिया। इसका विद्यि अस्तित्वात्
प्रवर्ग, विद्या, उपलब्धिका विद्यि, परिभ्रान्ति
विद्यि, अनुसार विद्यि, छोटा विद्यि
प्रश्नों के विद्यि, उच्चो विद्यि, ज्ञानेन्द्रिय
विद्यि, व्याख्यान विद्यि, प्रक्रान्ति विद्यि,
वाक्यविद्या विद्यि आदि एवं इनका।

Realism and Role of Teacher (सत्यावादका शिक्षकों का भूमिका)

→ सत्यावादके विद्यार्थी शिक्षकों के बाद
विद्युति, विद्यावालक एवं त्रिमुखी हुनाले
शिक्षक, लिखते विद्यार्थी सहित रहा
माने शिक्षकको धूमिका, सर्वोपरामर्श
साक्षी हो रहा है। शिक्षकों विद्यावालको
ठीक प्राप्तिका विद्यको ठीक तरह साक्षी
शिक्षकलाई उन प्राप्तिका विद्युति पाठ्य
क्रमका विद्यावालको उपर्युक्त वातावरण

~~गोपनीय राष्ट्रीय विद्यालयों, नेतृत्व
प्रशासनाधारी भूमिका, व्यवस्था। बाल की जीवन
मिशन, लाखी अवस्थाएँ पुनर्जीवित
रामनूजी र फलोंका। नेतृत्व उपचार व्यवस्था
मिलने का तरीका। अवार्यवादी विद्यालय
मुस्लिमों लिए जिसे बुद्धिमत्ता सहजत बारिश्च-~~

- 1) सहायोगात्मक मुस्लिम (Helping role)
- 2) सोशियल लेन्डरिंग मुस्लिम
- 3) स्ट्रेटिजी वर्गात्मकों लिए
- 4) अखलांख व्यवस्था विहीन होना
- 5) अवलोकन करना।
- 6) उत्प्रेरक व्यावितोत्तर
- 7) अवार्यवादी व्यवस्था र अवार्यवादी

Realism and Role of Student

(व्यावर्यवादी विद्यालयों मुस्लिम)

→ अवार्यवादी व्यवस्था की व्यापक रूप से व्यवस्था
प्रयोगात्मक सहाय दिए, अभियान वा सिकाई
अवलोकन समर्थन, वा परिवर्तनाकार प्राप्त हुए
मौजे मानवता राखें। इसीलो विद्यालयों परा
स्थिति राहतात्मिता या सहायता की दिक्कत होना। किन-
मीने इकाई इकाई, केन्द्रियित हो, और समाज
2 आवश्यकता अनुसार राखा जाना चाहिए।
बालकों दिक्काद वाले राखें। अधिकारी, दिक्कत
व्यावर्यवादी व्यवस्था है। बाल, दिक्कत

कुरा जावाह र अनुमतिकर प्राप्त हो
वालाकृ एवं एवं मालिक महात्मा
पाठी रो जाई जनमात गुरु भगवान्
आदामा कुर्बाना दिक्षित राम
इनके बहुका नामी अनुसामान
सार्व देव दुर्दिगांवा जास्त पढेण
बलादवाक्ता विद्यावर्षीयो मूलिकालिय
निरन्तर एकत्र गारिधो है

- 1) इनकान्ते लिखि विवाही शुभव
कुलदर्शको दुष्टा
- 2) बाल, अनुमतिका आदामा क्रियाकलाप
- 3) हारा सिकाह
- 4) इनकान्ते लिखि रवानेय मानिता
- 5) इनकान्ते इन्द्रियाँ प्रयोग
- 6) विज्ञान, लिखि प्रबोधास्त्र गतिविह
सा रुद्धविविता
- 7) मनोरूपालंभन् क्रियाकलाप
- 8) विज्ञानका रूपालंभन् विवरणों
दिक्षित

Educational implications of realism (व्याख्यात्वादके शिक्षणीय प्रभाव)

व्याख्यात्वाद वस्तुवादी धर्मान हो, जहांले विद्याली के अधिकृत क्रियाकलापनानुसु भवति छिन्द, बान्धिक औं ज्ञानको छोका हुनाले विकासका निमित्त विद्यार्थीहरै उद्दिष्टव्यहारा क्रियाकलाप गारे जान दिए, उत्तमव ठारेले ठार्न दृष्टव्य। सामाजिक व्याख्यात्वादको शोधिकृत शिक्षणालाई निम्नानुवाद प्रस्तुत गरिएको है-

- 1) मिथ्याना भावितिविचिन्नाई विद्याली कोठितं बनाउ
- 2) विद्याकलाई प्रयोगाद्वारा रैंत् भावनाको नियन्त्रण
- 3) वारेल विनाउन
- 4) मिथ्याना विद्याकलाई आघानिकीचरणा गार्न
- 5) मिथ्याना उक्त उक्ताचोरो दिक्षित् रामायणालाई
- 6) विद्याना गार्नोले, त्वावराहार्यो विद्याकाई प्रयोग वारेल गुणावता।
- 7) दिक्षाका नियमे उपयोगा प्रवाल गार्न
- 8) विद्याका उच्चाराई विद्यार्थीहरैलाई दिन

Pragmatism (प्रग्नेश्वारवाद)

हालंकि छोटमा देखा परेकु, तिमीले
विचारको सहजे प्रबोजनवाद (Pragma-
tism) यस नदों ज्यवहारामा हो। ब्रह्मांड
असोरको छाँच्नु बाबोध नापेउँदै।
यस कान्तिले Utility (एफेफ) नाउँ
सहज ढिन्छ। Good word nature को
बिषाक्तलाई बाह्या गाउँ निकल्नु
यस रूपात्मा द्वारी सुख हुँदै।
सत्य मन्त्री कुन्ता सालिएराने बगाउँदैह
इ सत्य पारिषद्वारा भित्र हुँदै।
बरुको कितार विद्यारमा असोरको
हाल्यानि John Dewey लाइब्रेरी
द्वारा बढाउनु बाबोध होउँदै।

आठामोडी यसको Pragmatism
किन्तु भाषाकाट आएकु, pragmat यस
बाटको हो। अरुको अचूक अस्थाप, काल
न्यवहार, मन्त्री हुँदा बोर्डले प्रबोजनवाद
सालिएको हुँलिए जियेको हुँस द्वारा दिए
दा प्रबोजनवादलाई प्रबोजनवाद कु
बालेक्तवाद, प्रशासनवाद, मानववाद,
संस्कारावाद आदिको बासले किन्निए
प्रबोजनवादला बाबारहुन दिँहाउन्छ
(fundamental principles) बाबप्रभा।

छल्ला:-

- 1) सत्य परिवर्तनशील है। (True is changeable)
- 2) जीवन का मूल मान्यता बदल सकता है। (Values are changeable)
- 3) ~~प्रबोधनात्मा~~ जोड़ (Emphasis on utility)
- 4) कार्यालयालक्ष्य महत्व (Importance to activities)
- 5) मानवीय शाक्ति विश्वास (Belief in human)
- 6) सामाजिक जीवनात्मा जोड़ (stress on social life) power
- 7) प्रयोग र अनेकाधीन जोड़ (imphassis on Experiment and innovation)

pragmatism and Aims of Education

~~प्रयोगात्मक, उपयोगिक, उन्नत्यक इच्छा हो।~~

वहाँ समाजालकी रुक्षिता, चानकावान र ~~जीवन की उपयोगीता~~ व्यवहार। अधिकारान वादने, ~~विद्यालयालकी~~ मानव जीवन के रूपमा व्याप्ति वाले पूर्व व्यवस्थाएँ आवाहन। जीवन का स्वतंत्र पाठ्य, खेल, उत्तराधि व्यवस्था, सुधारे भास्त, अनुलाई व्यवस्था, गान्धीविद्या व्यवस्था उत्तराधि पढ़ें। विद्यालय प्रशिक्षण के लिए निष्पत्ति हो। अब विद्यालय सामाजिक जीवन की परिवर्तनों आएं, कालाकालिक अपूर्ण आपत्ति व्यवस्था अप्रोत्याकृति तथा विद्यालय अनुप्रयोग द्वारा दूषित राजनीति व्यवस्था विद्यालय मानव विकास की

रोकदेह। ये काम विलिके परिवेश
अनुपार आपै मूल्य सारणीके निम्नरूप
विकार होने अवश्य जानकानिष्ठानम्
प्रकाश द्वारा होते हैं। प्रभावित कानून
स्थिति उद्घोषणात् सहज होते हैं।
उद्घोषणा मा/निरूपि द्वारा धृति उद्घोषणा अनुभा
वान्नामा/लिङ्ग। लिखान/प्रिया इत्येति
मतु जावर्त्यान् मूल्य मा/व्यवहा ए
विश्वारूपि निरूपि, द्वारा होता प्रवार्तन-
वादमा, विभासि उद्घोषणा निर्माणानुरूप
होने चाहेहुं
५) नयो मूल्यानि निर्माण वा (Formation
of new values)

- ६) सामाजिक विकार (social development
वा तेजीयोला मा/लिङ्गका) विकार
- ७) सामाजिक दक्षता (social efficiency)
- ८) अचूका वाक्यावलोकि निर्माण (creation
of better environment)

Pragmatism and Curriculum of Education (प्रग्नात्मक र शिक्षण पाठ्यक्रम)

प्रग्नात्मक विद्यार्थी का आवारित उपयोगिता
विषयाएँ उन्हें बहुत हो। औसत भावितिगत
विद्यालयों के बेन्फिट व्याप्त उद्देश्य,
आवश्यकता र इन्होंने अवधार में देख
कर्तव्य सूची उपलब्ध होने पर साध्यता प्रग्नात्म-
वार्थी रहते हैं। लाभान्वयता आवाजनवादी व्यवस्था
पाठ्यक्रम निम्न विद्यालयों द्वारा आवारित हुने गई है-

- 1) Principle of utility (उपयोगिताके विद्यालय)
- 2) Interest of child (जीवनकी दृष्टि)
- 3) Principle of experiences in activities (अनुभव विवरणोंपरीकरण)

- 4) Principle of implication याकृति (विद्यालय)

प्रग्नात्मक विद्यालयों की दृष्टि, समता,
आवश्यकता र अनुभवके आवासा दर्शातीता,
हुन एक्स्प्रेस र व्यावर्ग इन्डस्ट्रीजीलेन, जीवनसामाजिक
काम लाभने विभिन्न विषयोंको याकृति, ज्ञानार्थीप
प्रवान उन्हें व्यवहारेके व्यापारी लाभी पाठ्यक्रम
प्राप्ति, र प्रग्नात्मक उन्हें व्यावर्ग व्यवहारों की लाभने
द्वारा सहेज, व्यक्षात् पाठ्यक्रम दर्शात् हुन्दै अलग
व्यवहारिके विद्यालय, हुन्हें।

Pragmatism and educative process (प्रग्नातनताव एवं शिक्षण सम्बन्ध)

प्रग्नातनतावाने शिक्षण का लिक रूपों को अद्वितीय दृष्टि दिया। वर्तीनाम सामाजिक सांस्कृतिक सांस्करणों के द्वारा उनका अनुमान एवं अस्तित्व को आवश्यकता उनीहें बताया गया। यहां पर्याप्त विवरण उपलब्ध हैं।

प्रग्नातनताव का विवरण इसके विभिन्न विधियों के द्वारा दिया जाता है। यहां विभिन्न विधियों का विवरण दिया गया है।

प्रग्नातनताव की विभिन्न विधियों का विवरण दिया गया है।

1) Learning by experience (अनुभवात्मक विद्या)

2) learning by doing (गमनीय विद्या)

3) Initiated learning process
(सुरक्षित विद्या)

4) project method (परियोजना विद्या)

5) Experimental method / प्रयोगात्मक विद्या

6) participatory method (सहसामित्ता विद्या)

7) Observation method (अवलोकन विद्या)

Pragmatism and Role of teacher

(प्रबोधनवाद र शिक्षकका भूमिका)

प्रबोधनवादके विभिन्न शिक्षावक्त्वे उल्लेखित हितावली
लाई साले हुए विभिन्नादा विभिन्नकर्त्ता घोषित
गये कि शिक्षकों हुए सामाजिक विभिन्नता
भूमिकाओं नियन बुद्धि प्रस्तुत छारिश्चकेह:-

1) सिद्धांशु वाचावरणीया विषया,

2) स्वतन्त्रताकी संरक्षणा,

3) शिक्षाको सार्वजनिक,

4) सामाजिक उत्प्रेरक,

5) विद्यार्थीकी प्राप्तिकर्त्ता,

6) अखेल व्यवस्थापन,

7) विद्यार्थीकी मूल्यांकनकर्त्ता, आदि,

Pragmatism and Role of students

(प्रबोधनवाद र विद्यार्थीकी भूमिका)

प्रबोधनवाद विद्यार्थी की जीवनी अवधारणा ही।
उसके विभिन्न विषयों का विवरण विभिन्न विषयों
स्थान, समय, उत्तर, विवरणकी प्रति-
भूति र सत्यकी विषया, अपेक्षित आपाती शुचि,
आवश्यकतामुन्मूल विषय विवरणीया, विभिन्न
अनुदान विषय विषय, विभिन्न विषयों का विवरण, विभिन्न
वास्तुपृष्ठ, विभिन्न विषयकी विभिन्न विभिन्न हो, उसके
विभिन्न विभिन्न विषय, विभिन्न विभिन्न विभिन्न

- 1) वाक्यात् विकल्पों के सम्बन्ध
- 2) मूल्यमालात् निषेद्धा
- 3) मानसिकताओं विचार रास्ते स्वतंत्रता
- 4) आवाज़की सुनाई
- 5) स्ट्रेची (co-operative)
- 6) स्ट्रेटांगल
- 7) अव्याप्ति (अप्रतिक्रिया)
- 8) उपर्युक्त वाक्यात्मकों संज्ञा

Educational Implications of pragmatism / मानसिकताओं से संबंधित अध्ययन

→ वर्तनशीलता द्वारा पैदा होने वाले अव्याप्ति विशेषज्ञतावाले स्थानान्तर मिथियों के विकल्पों वार्ता में भूमिका प्रस्तुत होती है। यहाँ अव्याप्ति र मत्ताविषयकी विकल्पों (प्रोटोटाइप) वार्ता में दिखती है। इसका उद्देश्य वाक्यात् विचारों की साझेदारी करना है। वाक्यात् विचारों की साझेदारी से स्वतंत्रता वाक्यात् विचारों के बीच संवाद बढ़ता है।

ज्ञानवर्षा कुर्वि गारी, दिक्षार्थ गारी ज्ञान, श्रीष्टि र
संगता आख्याना गारी स्वप्नदृ (मृणा मानवालाई
सम्प्राप्ति दुपहा प्रस्तुत होरेको ह) प्रधोगां
बाहको उच्छिक्षा प्रयोगालाई निर्माण बुझाए
प्रस्तुत राखिएको ह।

- १) प्रभ-प्रधारात् विज्ञानालाई पारिहार्याले गारी
- २) विज्ञानलाई वार्तामा दिल
- ३) - विज्ञान अद्विकाशालाई विज्ञानाप्रस्तुति
बलावता।
- ४) विज्ञान विज्ञानमा दिलाई सुन्नन्दामा,
सुन्नार लघाउना।
- ५) उक्षावौदा वातावरणालाई अनावृद्धारा
बलावता।
- ६) विज्ञानामा दिलाई सामग्री रामावेचो
प्रयोगामा गारी
- ७) वातावाला कुर्वि स्वास्थ्यप्रसिद्धि (All round
विकास रार)
- ८) महाकृपास्वरूपकारालाई बालाको द्वारा अनुवा
त्तनालाई दिल

रामावेचो लगाउना रामावेचो

(लोगोमा रामावेचो रामावेचो रामावेचो)

महाकृपास्वरूपकारालाई रामावेचो

Unit-7

Educational in Nepal (नेपालको शिक्षा)

नेपालको शिक्षा विकासको एलिहारेकै
विवेचना गरी सालव समाजमा नियंत्रणको
प्रारम्भिक अक्षयाको लेखा हुँदूँ। प्रारम्भिक
शिक्षा विद्यालयो रानु खोजाका १८५६
सालमध्ये, नेपालको योग्यता विकासका
सम्भाल्दै उबलिए आहारमा नियातन्त्र
पूर्व र मजाकल्प प्राप्ति पाइको सम्भालाई
कुनै नभए राख्न अल्लो अलगा दुपार
अहेयन राख्न विद्यालयो रानु पारे
हुँदै। तुल कुरा जित शीर्षकमा प्रस्तुत
मार्गदर्शको ५०

प्रजातन्त्र पूर्वको नेपालको योग्यता अवधि

(pre-democratic period of education
in Nepal)

→ नेपालमा २००६ सालमा प्रजातन्त्रिक
शिक्षा प्राप्ति मरको हो। वस्त्रालको
पाइलेको नेपालको योग्यता अक्षयालाई
विनाशित शीर्षकमा राख्न अहेयन
विद्यालयो छारेण पारे हुँदै।

१) नेपालको मौलिक शिक्षाको वर्णन

(INP Indigenous education of Nepal)

→ नेपालको मौलिक शिक्षाको स्वरूप शिक्षा

पिनि मुल्लिङ्गा हो बिज्ञा नेपाली समाजको
आफूले मात्रा, छात्र र शैलीमा आचारित
विद्या हो। जुन विद्याले नेपाली समाजको
भूवनालाई समृद्धि का वस्ता नेपालीका
सौखिकता कालका परिणाम। असु विद्या असि
प्रातिक्षुल विद्या वैश्विक विद्या वा ही विद्या
पढेक्कन्। नेपालीका प्राचिन कालमा असु विद्यालाई
वास्तुका व्यवस्थामा आचारित दास
संस्कृति, काम, काठ, विद्या विद्यानस्ता, आचारित
विद्या हो जुन अुचिल्लो पुस्तालाई सेकोडै
२ हस्तालरा भए जाए।

नेपाली सौखिक विद्यालाई निम्न ४
मात्रामा व्यवस्था व्याख्या विद्याका गतिपथ हुँदै
१) हिन्दू विद्या → पूर्वी समाज हिन्दू र बौद्ध
बहुधार्या पूर्णिमिले र बिहारीजीत दण। हिन्दू
चाम मनोका बौद्धिक छात्र होइ असले बैद्यालाई
आचार सान्धिका हिन्दू विद्याले मानव उत्तरालाई
४ राष्ट्रमा विमाजन राईको छो नस्ताल्लो पाहेलो
रुपय छो वर्षसाम्नीको उत्तरालाई ब्रह्मवाची मूर्तिनेत्र
हो उत्तर विद्याको लागि कुल्लारस्यको ह मन
जीवनको दोस्रो रूप र राष्ट्र बोक्ये ५० वर्ष
विद्याको उत्तर अवाहीलाई रूपहरू अस मानेउन्दै
जुन उत्तरा पारिकारिको जीवनमा मानिए
उल्लास हुँदून मने ५० वर्षबीचि तानिस्ताले द्यर
उच्चार वारालोचीलाई सापुर सामाजिक चामी
वातिविद्या संलग्न हुँदून मने ६५ वर्ष

प्रधान चारों रिक्त अवस्था अनुग्रह
आपनों लिखनालाई दैनिकतरु
उपरा मानवसम्मुखी प्राप्ति गों
आयोगाता दूर्वा उत्तर मानेंद्र)
कौटिल्य किंशुर, पिलुकुल, गुबुल,
देवकुल, अष्टुल, प्रणालीसा आद्यार्थ
विष, १ मिश्राता, विषवर्तु वाल,
वास र त्रस्कुदस्त्रों संस्कृत
विष, प्रकृति, आद्यास रस्कुल
मानवाता हुक्ते, सावे मिश्राति
प्रवर्वत २ व्यास्त्याता आद्यार्थ
विष, व्यक्तिलाई व्यवहारिक्त गोल
दिल लिखितास्त, ज्ञातिष, आद्युवाद
व्याकरण वुक्तुल, बोड्यारी, राजनीति
अवधुर्सा, शूषि, ठगापार, पञ्चपालन
आद्युक्ते, वाले ज्ञान तिळे वास वारितवे
अस्ता मिश्रा मानिना फुष वुरेन्ट
चिकित्सा, वुक्तुके आश्रमसा गर्वर
मिश्रा रेतुपल हुक्ते मानेलहुक्तुलाई
केही करिनाई गिला, नापाले मैलेन
ठार्नो ज्ञाना मानिनाई वाले वेक्तु
अहश्चन वारेका गिला

२ लौह कला

→ बोहि रिंदा बोहि वासिसा आद्यार्थ
मिश्रा हो, ज्ञान लुक्तो जीवनी

तुष्टको उपर्यात्मा तथा तुष्ट चारों राजाओं की ल
पालन्तरी गान्धिने विष्णुमहारूप, नानक सी
शब्दानन् राम हुन्दैया, । तेहि मिथ्या हिंदू
मिथ्यामन्दा सहानित र वृत्तवस्त्रिया विष्णा
बोहु भगवान्नुरा पृष्ठान रारिने तेहि मिथ्या
श्रान्तिरा मिथ्यामन्दा मदाल हुट्टै, मिथ्याको
माहेयम पाल, माता विष्णा । विष्णु विष्णु,
प्रवर्यान्ना आचारित विष्णु राम परामर्शका
विष्णुहुँ, तेहि, छन्न, साहित्य, मिथ्या
'जातक' आदि विष्णु, बोहु मिथ्या पारेबाहिक
बठ्ठनमुक्त, र जातिय विष्णु अदेत विष्णु ।

5) लिङ्गकी रस्ता

लिङ्गकी चारालक जामा, हिन्दू राम र बोहु
क्षमन्त्रा आचारित तुम्ही मकान रामे प्रवाल
विष्णु, तेहि विष्णु, मिथ्या जलाकानिता
प्रविचित्तो, सर्वानुचित, विष्णु, उत्तम सत्य
कलाकृति र मिथ्या, रामो तुष्टक र अप्पको
विष्णु, चोदो चालाकीति र नपालन्तरा वेद,
व्याकरण, क्षमा, साहित्य, चोतिश जस्ता
विष्णुमा उद्दर्शनका, पछाड हुन्दै, र नपालन्तरा
मिथ्या लोग मारतको नाल्लन्तर र विष्णुमध्याला
विष्णुमित्रालयमा जाने राह्ये । निष्ठाप्राप्तिका
दानवाल और्मिके तेहिन्दू रामाउने रारिन्द्रिया
माने तुष्टिको आवानी पाने निष्ठामा रक्षा
रारिन्द्रिया । वृत्तवस्त्रिया, पारेबाहिक र सामुदायिक
ओप्रकर तुष्टी स्वापना रारिन्द्रिया । लिङ्गकी

~~मासिक अलमा~~ पेटलैरेक्ट, मासिक
कुच समान र छब्र गरिन्दै,
विज्ञान विषयहु क्लास, वैदे
चाम्पास्त, उम्भास, विश
वासिक अनुवासनसार अलमाजलमा
विज्ञा दिने बुजावर राजा
अंगुष्ठाल चलायका विश

४) मला विज्ञा

→ मला मासिक अलमा, सर्वसाधारणते
अलाका बाहुना र बोक्खार्हचुलाड
आजेवारे रुपार्थ प्रवान गरिन्दै
देवताहा एवं आवारी हे बुझा,
शामाज, शुभाज प्रधान, मासि,
मोडार्ही, पेटलैरेक्ट लुल्ले,
राजाका कोराक्षेलाह प्रधान
पेटलैरेक्ट विद्यालया निम्ने हुल्ले
राजा जाहार्हिति मलाले व्याक्षायकु

आधारता विद्या ठगवर्षा तारि रघुवंशाचित्
समृह बलाच्छा विष र घस्ता समूह । ६८) पढ़ि
शास्र मान्डेश्वरो घरमा अस्त्र उपालवरा
तारिको र जातिय विमैक प्रभाग हुन गयो।

Negligence education (Education of shah period)

वर्तमान नेपाल विश्वेता वाह्यी चौकिरी,
उपत्यका, ओल्लो क्षेत्र, पल्लो, क्षेत्र, माझ
क्षेत्र लगायतका विभिन्न राज्यमा विभिन्न
विद्या, जस्तै गोरखा, अस्तुङ्ग; नुवाकोटि,
काल्पन्त्री राज्य सानिन्दा, तिरुच्छाहुलि
कोचमा राष्ट्री राष्ट्री राष्ट्री नम्रको र
आवेदि दुपल क्षेत्र तथा अवरुद्धामा
गोरखाको राजा नम्रुपाल राहुको जेरो
दोपि पूर्णिमाराहण चाह विद्या । १८४३ मा
राजा अधिक उपत्यका लगायत रायकी, कुराली
प्रेष्टका विद्या, चौकिरी, राज्यहुलिए र किरण
आसिहानु सञ्चालन गरी रो. सं. १८४२ मा
काठमाडालाई आपनो जातिया परिपादि राष्ट्री
राज्यानी ने काठमाडौं राष्ट्री अब्द भ्रातुरी
राजिकर्मा असिहानालाई राज्याना बनाएका विद्या

पूर्णिमाराहण चाह ल्या उन्होंने राज्याना
पढाई उनका उत्तराधिकारीहुने राजिकर्मा

आमिराललाई निरहत्ता दिए गए
होरे, वाकारिक क्रिहाको लागि उन
पहल छाकेन्हुँ, त्यसैले चाहकुलिए
दास्तालाई दोक्षिक उपेक्षाको
समय मनिङ्क, सेनामा आकुष्ठो
चाल देनाथ, दूसरो बीलाई छापवृत्ति
दिए चलन पूर्वोक्ताराहा चाहले
सुन्न गरेका बिरे मौन उल्ल, जोका
काम पुतापरिहिं चाहले तरह
विद्यार्थ, पुर्णप्रभा, हामिका, झुग्गे
प्रकाशन घाँटा आफेसर लाभन
काम भयो बिहो, विमिन
राज्यका, राकेत्तरा राई पर्यात
उलीहुको माध्य, चाल, रुस्तुली
संस्कृता चाल रु उलीहुको दुष्काको
लिम्बे रुचाको लम्बाको उन
प्रधार मर्हो, देखिएका

Education of Rana Period (Opposition period) (1903 - 2007 = 104 year)

मिथि दिव्यो राम बिंदु से १८०३ देखि
वि. २००८ २००८ अल राम, १०८ वा
स्त्राट, सहायतालाई २००१ २१/२००
मनिमानी उल रुचाका (अनाताक)
मालिक देखि, उपेक्षालाई निरामया

राने कास स्पष्टीले तो समर मिहा
विकासीकाल गान्धी । राजा शाहजहाँ
प्रायम जंगलादखले सुन्दरैका विष ।
उनी प्रद्युमनमध्ये भर पाए विंश् १८०६ साल
मा बेलावत गठ कुम्हे ७ वर्ष पाँच संव्रेषा
फुकिंडा शुभ अद्वय लवायर, दृष्टि उना
अद्वेजहस्ति रुद्रगोगमा कुपेन रुद्रार
यापायलिष, सुन्दर नलामा अड़ेर्जी
मिथ्या दिन देवार सुन्दर १८७० सालमा
स्वापन्तु राहेत्तु विष लाठ समर्पा
जन्मात्रु कुपेन प्रवाहना करी छारी
संवाहरुले जनताचा होशादोहिलाई
व्यावहारिक येद्या घास संस्कृति पाढ़पुजा
कर्त्तव्याद्य, येद्या किंव शारेपा । वि. र.
१८७६ सालमा नामाख्यान्ति संस्कृत पठ-
माला संवाहनमा लिहा मने वि. र.
१८७७ तिर आविर्क सुन्दरी भुमावमा उक्त
पाठ्याला बन्द म्हारी, ल्याहेरारे जीवनाच्या
ले चांगली छाता लेजा लगावीता संस्कृत
पाठ्याला स्वापना घारे कर्त्तव्याद्यकी पढाई
(१८७७) सुन्दर गरायरा विषा उक्ते दार्शनालाई
संस्कृत व्याकुरा, राहिला, उच्चोतिष आवि
रिष्यरक, पठाई हुन्नेवा मने बाल बुद्धिमत्ता
बढालाई आवेकारीका मिळापुर लिलाई, लिलाई
विंश् १८७८ मा संस्कृत पाठ्याला स्वापना
आवि तथा पठाई विष्याविष्या लिही बहु-छाक्षण
इ रुक्णात्रु लागी उक्ते घुलाउने जास्तीत्रु, व्यवहरा,

ठारेठा विद्या। विद्ये १९७४ लाई
सल्लमा चित्रसम्मेलन छिपानीको
भएपाइ राजी पौर्णवरी संस्कृत
पाठ्याला खापना गरिएको
दिया। उक्त पाठ्याला १९७५
सल्लमा निमित्ति गरिएको बहिल
पाठ्याला हो। विद्ये १९८२ सल्लमा
विद्यासम्मेलन प्रयोगमध्ये मध्यपाइ
राजीपौर्णवरीको प्रतिष्ठान कुपाँ
महान् बाट ब्रह्मर रुक्मिणीको
विद्ये १९८८ मा यांचे काम भए
उक्त सल्लमा मालिलो तलामा
आडाउनी र नुक्त तलामा संस्कृत
पाठ्याला संचालनमा लियो थिए।
१९८९ कैम्पसमा क्रमान्वयी पाठ्य
महापुर ७२ श्रीतह्य, महोत्तमी आदि
जिल्लामा राजी जिरापाइ, असाह्या
राजी उक्त जिरापाइ कमाउँ बढाउँ
संस्कृत पाठ्यालाई संचालन भए
ोगस्त्रा गारिएको दिया। विद्ये।
२००१ सल्लमा प्रद्युम्नसम्मेलन योगालम्बन
मध्यपाइ ७ मार्चिन्दानेको समाप्तिद्या
संस्कृत साधालाई सूत माझा शब्द
काहाको ल्याउँको, किम्बालाई संस्कृत
पाठ्यालाको, किमाल्पाई रुक्मिणी जिया।
संस्कृतम्, महान् वास्तविकाउँ २००५
सल्लमा आदेशीलक सुषुप्ति गरिए।

~~नेपालमा विद्यालय आठवैलयको प्रयोग
घटना नै घटेको मानिछौं।~~

प्राचीकालिक सालमा ~~संस्कृत~~
~~शिक्षा~~ अलावा अड्डेजो ~~शिक्षा~~,
पाने प्रयोग मध्ये संस्कृत शिक्षा,
बालको पुण्यो। भूलम्बन्ती उच्चाष्टाक
प्राचीकाल बैज्ञानिक धर्मवाद छार्को
आफ्ना सालमा ल्याएका ~~cannons~~ 2
Ross लाई Principal & Supervisor बनाई
विद्यालय संचालन शर्करा विद्या, १८०५
१८७५ सालमा शिक्षा विभाग बढान शर्कराको
प्रयोग शिक्षा निर्वाचक प्रबन्धालाई प्राचीकाल
बनाइ प्रयोग उनको कार्यकान्ता द्वारा स्कूल
प्राचीक दुवासिक Middle School १८८१
स्कूल मध्ये थिए। विद्यालय १८६१ सालमा
विद्यालयको शिक्षा निर्वाचन बनाइ शर्कर
स्कूलमा भाषमाद्धारा छोपछोरीले पढ्ने
अनुसारि पाठ्यका थिए। विद्यालय १८८१ सालमा
विद्यालयको शिक्षालाई बोनेपाडे द्वारा स्कूल,
मा पढनका लागि आकर्षित होने विद्यालयको
कोही सुनिधा प्राप्त शर्करा थिए। द्वारा स्कूल
विद्यालयले प्रशिक्षित विद्यु छलकता विद्यालयको
मा आनु घट्यो। यस्ती विद्यु विद्यालयको
प्रारम्भको दृष्टिमा शर्करा द्वारा प्रशिक्षित विद्यु
प्रोफेसर। उनी बोनेपाडे Matric^{Pass} मानेछौं।

माने प्रवेशात्मक entrance examination
जास विषयों लियो, छात्र स्कूलफार
उक्त प्रवेश पार्द उन्हीं प्रवासी व्यावही
असाधारणती चुनौतीमध्ये विषय।
छात्र स्कूलात, सरकारी विद्यालय
१५८० म्हा पदवा, विष्वविद्यालयमा
सारिंगा, विद्युद्दृ० १९८६ क्रमी पट्टा
विष्वविद्यालयात त्रिंदू काठमाडूमा
सुविळणी मले विद्युद्दृ० १५९४ याल
कात्तिक १६ घूते नेपालमा D.C.
प्रवेश किन्तु चातन म्याँ।
विद्युद्दृ० १५९० की D.C. प्रवेशमा
छात्र स्कूल र पाठ्य छात्रस्कूलका
विद्यार्थीहरु रहनामी विषय। उक्त
प्रवेशात् पुराण्डु रङ्ग लियो।

विद्युद्दृ० १५९६ फागुन द्वे चाते
देवदामपार पुलालमठानी ब्लौका (लेख)
उनको आपना होइ शारदाजकालमा
देव भाषा प्रवेशात्मक रांचीनालमा
लेपनका विषय। उनको पानामा द्यापन।
ठारियाँ, ठोरस्युपत्र आजा पाले
सर्वानन्द द्वितीया द्वे चातकालिका लाई
पक्काउनका लिए पीहिली उंचाईका
प्रवेशप्रश्नका जात्य धूरविकरणात्मक शिखले
लोकवेदा विषय। पुलालमठानी एकमा
१९९४ दिन ब्लौका द्वे शारदाजका

कोटी अवाले में ही उनकुंब का ग्रन्थका
विद्या। उनी पृथ्वीत १५२८ मा उस्सार ४७
ग्रन्थ चल्लुशास्त्रर यहान्नामी बनोपादे
द्वितीयामीरको स्वामीना र संज्ञालाल ग्रन्थका
भाषणाकालाहु बन्द आरे उपत्यका मिश्र
द्व करा चार्द मध्यका बाहिरे ८८ वरा
भाषणाप्रमालाहु स्थाननामा उचारका विद्या
(वि०२५ १५६६ कातिकामा ज्ञेया पूळ्याला
स्वामीना गाँडे कुम्हारे, सुपरिषेष्ठक,
लोभवरकाहु बनाउने कुम्ह मध्यको विद्या
द्वातो सिंघालाहु ४ पार ६ पार, ८ पास, ११पास
सामा नामाकरण रामेश्वरे विद्या)

मारतको रामेश्वराकी विज्ञानार नैपाल
मा पाने लाग्ने रान तरकालीन ज्ञेयाल
स्वरूपले लाई उन्हामा अवालाहु तालिम लिए
मारत प्रश्नको विद्या। वि०२५ २००४ मा
द्व करा उवाह्नुलाहु Test छावलको तालिम
लिए उल्लक्षना प्रत्युषकी राखे ८०/९१/२
फिर्कीर उत्तर प्राप्ति नपालमा, उल्लिखाद्वा
संस्कृतमा उपचोरा रोने सिरो बनायकी
विद्या। तर अहु छेष्टा मध्यको, राजानितिक
आन्दोलन र प्रवेष्टेले लाहा, कार्बोहु उकारि
उठने रुक्तेननी नैपालमा, उच्च विद्यारा युवान
रान वि०२५ १५६६ रा सिमुवनेचार्दु कुलेजाको
स्वापन। रामेश्वरी विद्या। उम्हाहु प्रारेष्टेन
मारि वि०२५ १५८० क्षमित्रिमान्दु कुलेजा बनाइयो

मिशन विद्यालय संस्कारणका लाई
१९८२-१९८३ चढ़े ७० छाते किए गए-
द्यालय १९८३ राखी रखें, ।
जल्दी अमारुचि विद्यालयका,
शाप्ता राजे दिल्ली रखें मरुको
विदा, ।

१९८३ वासनको ७०५ व
वर्षकी अवधिका दूरना विद्यालय
प्रबालग्नको बहादुर उपरक
विद्या तुल अवधिका दौड़ियो
राजाराम, उमरी, द्वांसुनिक
प्रभास्यनिक ए राजनीतिक शोषण
सुधार दृष्टि, दृष्टि । २१०१,
वासनका अवधिका उपर ७७७
वर्षा विद्यालय ए नहा विद्यालय
रामचालना दृष्टि विद्या भान
निपालका राजरवा श. पौडें
विदा,

After Democratic Period of Education (प्रजातन्त्रजनरो प्राइवेट ज्ञानकार)

तातो सरकारी सम एक तरफीच मार्ग
व्यावस्थासा ठेकी

लोपाली समाज प्रजातन्त्र आरपाहे स्वतन्त्र.
मरार औषित आविक शातिविचिमा सक्रियता
दैर्घ्यावधि थाळे। किंवरू 2006 साला फारुन 6
ठाते लोपालसा प्रजातन्त्राची दोषांगा, भरणी
विष्णो। प्रजातन्त्र शातिविचे पाहे देशमा नर गरेका
औषित शातिविचे ए विकासालाई चर्चावृत्त झुपमा
निर्माण विमेन्न अधिकामा राखिर उद्द्ययन ठार
पास होण्यां

→ किंवरू 2006 साल बोर्डे 2027 लोटारी लोपालाई
शिक्षा ठेकारा

→ किंवरू 2006 साला फारुन 6 ठाते देशमा
प्रजातन्त्र व्यापना आरपाहे औषित र
आविक शातिविचिमा सहज व्यावस्था निसींगा
हुन व्याप्त व्याप्त व्याप्त तातिविचिमा प्रशासनाले
राकड्या, झुपमा, विज्ञा, सभालय व्यापना गारियी
जागारिक समाजासा औषित चेतला जगावन र
शिक्षामा लगारिमे दृष्टि ठार नव्हाहुमानीवालाई
महत्व विकृत, यांनी साधारणा काळजीमध्ये सर्वांग
राबिण्या, याव राय दृष्टि गांगा विवालवृत्त
व्यापना हुन थाळे। प्रांतकृती जागीरका
प्रकृतिअनुसार साधार राय छात व्यावसायमा
महारोगा चांदी काम म्हणो। पकाविने शिक्षकांनुवाई

तालेम द्विं बालेशो

मुजाहिद अम्पाहे स्थापना गारिए
विद्यालयहस्तानी ठगवस्तित ठाळे विंस्टॉ.
२००९ सालमा यादिंग मिशा बोडके
ठाठना गारिएको बिलो, उल बोडके
ज्ञानविष्णु सरकार उद्धरण पाइ थिए
उक बोडके छ सुरक्षाको रोका थिए
उक बोडके खालीको ज्ञानविष्णु कोडको
अद्यतना विचलिष्टा भारे रुप राखि-
भालि मिशा आयोरा, ठाठना ठाळे

सरकारलाई स्फाव विचारित्यारू सरकारे
विंस्टॉ. २०७० साला देखुँ ठाळे नेपाल
यज्ञ मिशा होजना/आवोगाडो गर्ना
गारिएको, बोलो। यस प्रचार ठिंस्टॉ.

२०७३ सालमा बोडके जातिलाई
व्यवस्थित ठाळे बोडके बोडना ठिंस्टॉ।
ठाळे छास मर्यादा लिएरा। २०७६ सालमा
सिमुपन विश्वविद्यालयको स्थापना गरी
उसी मिशा को जनसाको उपाधि ठाळे
विभिन्न संकालहरा विभिन्न विषयक,
मिशा दिने ताम हुँदै आएको ह।

गुराहतीष रिश्ताका लागि मुख्यकलाई तालेम
दिन विंस्टॉ. १०९८ मा मिशा को द्वयार उल्लंघन
स्थापना र संचालनमा अप्रको लिएर
उन विंस्टॉ तो मिशा सुनाव बनाउन
संचालनमा आहार बनाउन छोका ह।

विहं सं २००६ देखि २८ व्याल तिता मित्राको
विचार गर्ने आवश्यक सुझाव, सन्तान,
सद्गुलाल गर्ने मित्रा विचारको अहमतामा
आयोगहरु गर्ने गारिका विवरण
आयोगले लिएका सुझावलाई निरानुसार
प्रस्तुत गारिएको हः

१. नेपाल राष्ट्रिय मित्रा आयोग २०७७ (Nepal
National Education planning commission-
NNIEPC)

देशमा प्रजाताना आरपाई राखापना मरका
विद्यालयहरुलाई उद्योगस्थीत गर्ने बलेक, न्यौपी
को भुव्याश रुक्षरूपादानको बनाएका, राज्यका
उक्त आव्यौधामा ४६ छाना का संकेत राखिएको
बिधि मन सल्लाइसरको द्वामा अमोरेकी
प्रह्यादाकू HB Nord निवृत्ति छारिएका, विचा
आयोगले तरकारिता अवस्थाको दौषिण्यको
उपरच्या अवधान विचलेको, तरी सम्भारलाई
नेपाल मित्रा नामकै प्राप्तिको तुल्याहो,
उक्त प्रतिक्रियाको आव्यौधामा प्रस्तुत गरेका
सिफारिस (Recommendation) र सुझाव
(Suggestion) यस प्रकार होः-

- सिद्धान्त तथा तरकारी सम्भारले तरी नियामिता प्रक्रियाले
गर्ने मित्रा मन्त्रालयमा राख्ने अनुसन्धान तिता
एप्डा गारेको बोलो।
- साक्षरता बढाउन लिएकोले प्राप्ति लिएका र प्रौढ

- शिक्षार्थी व्यक्तिस्वरूप रूपों
- विद्यालय संस्थाएँ इसमा संबंधित रूपों
- विद्यालयों से प्राप्त विभिन्न विषयों
- शिक्षा मन्त्रालय नामक प्रशिक्षण प्राधिकरण संबंधित, जिमिंग, अपार्क एवं विलास विभागों
- प्रावासिक, तह के रूप तह का विभिन्न प्रशिक्षण तात्त्वज्ञान, व्यवस्था विभागों
- शिक्षक क्षेत्रों एवं कार्यक्रमों विभिन्न विभागों का शिक्षक उरु उत्तराधिकारी
- इस शिक्षार्थी उल्लंघन के बारे एवं विभिन्न विभागों का विभिन्न विभाग
- शिक्षार्थी एवं लेखन रूप से छेदवाचिक विभिन्न विभागों
-

सर्वांगीन राष्ट्रीय शिक्षार्थी समिति २०१८
 (All Round National Education Committee -
 ARNEC - 2018)

→ २००६ सालमा अप्यको प्रजातान्त्रिक व्यवस्थालाई जनअपेक्षा अनुसार ठर्न थर्न नसकेको आरोप लिएको प्रजातान्त्रिक व्यवस्थालाई प्रतिकृष्ण लगाएर राजा महेश्वर विद्यालय २०१८ मा लिहिए घोषितो हुन्दै

सुकृ गोरेका विषय। त्याही व्यवस्था अनुसार मिळाले
प्रकाळ गर्दै जानकारीले उत्पादन गर्ने ARNEC ३७८
गर्ने गोरेको विषय, आयोगको आदेश तत्कालीन
मिळा सहजे विषयबन्दु, धापा रहेको विषय, आयोगमा
जस्ता ७२ सदस्य सहका विषयजुन आयोगले आठलाई
आयोगको विकासित बनाएको रास्तोचन परिमार्जन गरी सरकारलाई
प्रतिक्रिया लुकाएको विषय, आयोगले विषयका सिफारिस (Recommendation)
१) देशमा यसै प्रकारको विषय बढावाला लागू गर्ने।
२) विषयको साधारण ज्ञानाली वापालाई बढाउन।
३) विषयालाई उत्पादन जानकारी लेखकी लिए
उपलब्ध गर्नु पर्ने।
४) प्रशासनिक मिळा अधिकारी र नियुक्तका गारिबुराई
५) क्रमालाई न्यवसायक र प्राकृतिक बनान
हायन रिने।
६) ग्रंथालय विषयालाई प्रोत्साहन गर्ने लाइसेन्स
र छात्रालयको न्यवसाय रोने।
७) सामाजिक र जीवन उपयोगी तालिकाको लागि
समाज विषयालाई वापस्या रोने।
८) विषयक संसाधन संरक्षण गरिएको हुनु को
विषयालाई विवरणीय रूपालाई बढाउन
एवं विषयालाई विवरणीय रूपालाई बढाउन
पर्ने।

~~प्र० स० राज्य देशी २०८८ रे विषये लिखा~~ (Educational development between 2028 - 2049)

विज्ञान असंसाधनिक सुरक्षार वेकार
गारि जन ज्ञाना र प्राप्तिव उपचारका पुरा
ठान आलेका अवोर्गुने विज्ञा संसापन्न-
लाई अहवान विळेणा रुची क्वाची आवश्य
सामाजिक परिवेष्या सुरक्षा विज्ञा विज्ञेष
कार्यक्रम लाग रानी २०२८ सालमा राष्ट्रिय
विज्ञा प्रदानिको घोषणा (रा०वि०प० रा०)
लाग रारेका विज्ञा उक्त घोषणा र विज्ञेष
कार्यक्रम हुलाले २०२८ देखी २०४१ सालमा
कुम्हा कार्यक्रमहु वप गारेको निरियाको रिक्त
गमनाको अपास २०२८ सालमा विज्ञेष
कार्यक्रम, कुम्हा विज्ञाना लाग रारेको विज्ञा
निपान्ना, विज्ञेष विज्ञाना रा०वि०प०वा
संसाक्ष विज्ञेष हु, असले विज्ञाना विज्ञा
रेक्षे उत्तम विज्ञा साक्ष, कार्यक्रमालाई
अहवान विळेणा रारेको ठाँसा रेम्पु
विज्ञा, कुम्हा विज्ञाना, आवार विज्ञाना विज्ञा
मर्यादाले असलाई प्राप्ति, निराकरि० तारिकौ
(३ + ४ + २) वर्ष बनाएको विज्ञा मै तर्हा
प्रकाशने विज्ञानको लागि, SLC IAS र BA रा०
सरकार, बोधवात, असले विज्ञेष तोकियाँ, विज्ञा
विज्ञानालाई प्रेमागत शुभा विकार राज प्राप्तिवी,
निमाविज्ञा र सावित्रि रहो व्यवस्था रेक्षेसा
निमाविज्ञान राहि हुलाले कार्य अवो वो घोषणा

पुरा मरको दोस्रो वर्षमा (२०८८ साल) सहयोगिता सुल्हारुको गरि छात्र, छाडेक शारीकतमा छोडे सुधार परिवर्तन र परिमार्जन गर्ने काम गरिए। ८०८८ सालमा ८०० रुपूरुष बुलाएँ छिला विषयालाई खोराएक बनाउने काम थारू अमार्पाद्यकृत परिमार्जनको नाम फिरेको थिए।

विषयक विद्यार्थी र अभिवावकुहारा ठेगापकु आणी यस मध्यपादे विद्यालय शिक्षाको पाठ्यक्रम पुरा, पुरान, छाचामा चलाउँदै लागेको। पुरचापती, ठेगपस्त्याका विद्यालया जन्माएहु प्रस्तुत हुँदै भर्त २०८६ सालमा शिक्षक आनंदोजनको प्रजातन्त्रको पुनरुत्थापना (२०८६) मध्यपादे ठेगानहरा अनुकूल चालाएक शारीकत सञ्चालन गर्न तन्त्रालाई छिला मध्योद्धारा अहवाहनामा नव्वा चिन्ह आयोगको भारन भारेयसी विद्यो। असलाई पढिल्लो शिक्षाका प्रस्तुत भएको ह। २०८८ सालमा) राष्ट्रीय प्रबोधको (NFSR) १००% विद्यको युद्धावहु बहुपकार हो।

- १) शिक्षाको राष्ट्रीय उभयता निर्णयरूप
- २) शिक्षाको संस्कारनामा परिवर्तन। ($3+4+3+2+2+2+3$)
- ३) शिक्षाको लक्ष्य उभयता निर्णयरूप
- ४) सामुदायिको जागरोपीय अभियान।
- ५) सामाजिक विद्यालाई सांसारिक सामिलानी, व्यावसायिक साम्यानिक, संस्कृत साम्यानिक विद्यालय सामिलानी गरिए।
- ६) विद्यालय तथा उच्च शिक्षामा परिषाक सुधार भएका रुकाव शिक्षारिक र सौमित्रर प्रणाली लाग।
- ७) छात्रामा अधिक निर्माता विभिन्न गर्ने तरिका सामिलानी।

- ५) शिक्षाको गतिहरू जिम्मा, तारीखमा भएको मिश्रण
वालेसमानुष्ठान बोर्ड।
- ६) विद्यालयहरू पाठ्याचा निलम्बा अनुच्छेद २
केन्द्रिको संसदीयता व्यवस्था।
- ७) शैक्षिक अवलोकनको व्यवस्थाले भएको मिश्रा
सेवा अवधीन विद्या प्रशासन, उत्तराखण्ड/
उत्तरार्द्ध बजेट हालबृतीको व्यवस्था।

राष्ट्रिय मिश्रा भाष्य २०४५

National Education Commission (मान्यताप्रद २०४९)

२०४५ सालमा, राजनीतिक परिवर्तन पूर्वान
दृष्टिमा आयुर्वेद, पञ्चाणीयका वालेकुतालिका
व्यवस्था, एवम् अंगिदानामा भावना र सर्व
अनुसार अवलोकनको विभागको सुनिश्चित
रिक्त लक्षणालिका र अन्तरिम सरकारका
मिश्रामन्त्री (कृष्ण और रामानुज) अध्यक्षतामा
ठाठन आयिएको NFC ले नेपालको लक्षणालिक
मिश्राको अपरस्या अध्ययन विभागमा भएको
मिश्रा केही समर्पणालिक सुनार र उन्होंने जोड
दिएको लिए। विद्यालय तथा विष्वविद्यालय
मिश्रानामा विद्यार भएको आविष्कार अठाउनीमा,
सुनार राम्पुर, राम्पुर राम्पुर राम्पुर
पढेने पछाडन वालाकरण प्रधानमान्त्रिको

~~सर्वो मिळाला रुद्रो लोकोऽनुभिमेषवाऽ~~
~~वर्द्धन महत्पूर्वो प्रगाह र शोभाल~~
~~गारिरुद्रो विश्वो, जरुद्रो परिताऽ। रुद्रुप~~
साक्षरता प्रतिभाव उद्गुक्ते सर्वो वीचिक्,
अमात्माले सामिरुद्रुक्ते विवास्त उडुन गाय
मिळाला लगानी वापेशुक्ता सर्वो वृद्धिरेत
विद्यालय स्वापन। हुन गए प्राणिरुद्रु रवम्
व्यवस्थाविक् संघ संस्थानुक्ते स्वापनाहुर
स्विवल्पुल अन्धाले उपाङ्गन मात्र रिजिसरी
अवस्थाहुरु रिजिनाहुनु गए, NEC ले चिक्का
सिलारेस र सुष्टुवहुरु घस्तपत्र घस्तुत
गारिरुद्रु द :

- 1) ~~मिळालो राष्ट्रिय उद्देश निर्माण तथा परिवारिक~~
- 2) ~~व्याकल्पक् अन्तर्निहित प्रतिभावे प्रस्फुल्लात्।~~
- 3) ~~व्याकल्पम्, सामावेष मूल्य र सामाजिक आस्थाको मानवा अनुउत्।~~
- 4) ~~व्यक्तिगति सामाजिकिकरा गरि सामाजिक शब्दा सुन्धू गर्ने।~~
- 5) ~~राष्ट्रिय भूम्तपारिदृश परिवेशमा आधुनिक बुद्धि अनुसारु, पहिलान वौले जीवनलापन गर्ने सम्बन्धन।~~
- 6) ~~सामाजिक आधुनिकिकरा दीर्घ विवरणका तरीके मानव संस्कारनाम् दिइन राख्ने।~~
- 7) ~~प्राकृतिक कातावरा तथा राष्ट्रिय समिक्षाको दीर्घात र सुखपूर्णमा रहन्मीने राख्ने।~~
- 8) ~~सामाजिक आधुनिक रूपले पिछलैएक व्यक्ति तथा समुद्धारात् मिळा रिवर सामाजिक युवा चार्चा~~

समाचित राज्य

- १) शैक्षणिक संस्थानों के लिए विद्युतीकरण।
- २) शिक्षाकाृति, राज्यव्यवस्था के लिए विद्युतीकरण।
- ३) शिक्षाकाृति वर्गों के लिए विद्युतीकरण।
- ४) शैक्षणिक व्यवस्था प्रबन्धना योग्यता।
- ५) साक्षरता बढ़ावले जाने वाले शिक्षाकाृति व्यवस्था।
- ६) संस्कृत के लक्षण और वर्णन के व्यवस्था।
- ७) ~~शिक्षा विभाग के सांतारिक M.Phil की व्यवस्था।~~
- ८) रुपज्ञान के विभागों के व्यवस्था।
- ९) प्राकृतिक विद्या - व्यवस्थाएँ -
- १०) शिक्षाकाृति व्यवस्था।
- ११) विद्यालय विद्यालयों के व्यवस्था विकास का नियन्त्रण करने की व्यवस्था।
- १२) बुलेजार्ड व्यापार के व्यवस्था।

उच्च स्तरीय राज्यीय शिक्षा आयोग, २०२२

(High level national education commission
2022)

विंशटीं से २०४५ साल की राज्यीय शिक्षा आयोगकी
प्रतिष्ठेनाले स्कूल एवं छोटी विद्यालयों की
अध्ययन गार्इ सुझाव दिया था। ये २०२४ तक ७२
वर्षों वल्कालीन शिक्षामन्त्री (विद्या मंत्री अधीक्षा)
की अद्यक्षतामुखी high level national Education

गर्भन गारिले विद्यो, उन आवौदेशीले आपने
जिम्मेदारी अनुसार अहवान गारे विद्या० यह असार
१५ ठांते आपने अहवान प्रतिबंधी सखारला०
झुझायले विद्यो। जुन प्रतिबंधनमा प्रस्तुत रिपोर्टे०
रक्षण सुझावहरू (recommendation and suggestion)
आउनकारू हळैः

- १) एविहानका सौलेख हुक र याचना निर्देशक
निर्देशक सिफारिस अनुसार नियाका० छेष्ठा
नियाका० गारिनुपर्ने।
- २) मिथाका० स्कॉलर्स यात्रामात्राकै क्षमतापैने
(१ वर्ष pre-primary, २ वर्ष primary,
६ वर्ष secondary, ३ वर्ष Bachelor, २ वर्ष
Master, १ वर्ष M.D)
- ३) नियमित नयाउन अलोच्यारेकै मिथा कारबूला०
लाई असियानका० रुपमा योन्द्यालाख गाने।
- ४) विद्यार्थी आकृति गाँव विहानभासा नहिला०
सिलोकै बढ्नुपर्ने।
- ५) लाशीत समुद्रमा मिथाको पहुँच सुखाउन प्रयोग
घप्नुकै कारबूला० बनाउ लागै गाने।
- ६) प्राचीनकै मिथालाई अलिङ्गार्थै २ नियुक्ति गारी
प्रयोग, चाका० रप्रसार अक्षरो गाने।

५४ ग्रन्थालय विद्यालय शुल्कस्तरेष्ट अनाम
प्रधान लालितार्थ नवारस्ता गमी।

$$\text{unit} = \text{IX}(N^{\text{pre}})$$

विकास व्यवस्थेत र उपनगरीय मूलक
बलांडा न्यौटो भवरा स्ट्रोक सहानुभव उत्तीर्ण
उपर्योग, गर्नेचा नामी राज्याले घोजना करावले
हृष्ट। घस्तो घोजना बेपत्र परिस्थिती अनुसार,
हुने ठार्डक। वर्तमान परिषेकात स्थिर मविष्यते
निश्चिय परिषेकलपना गारे घोजना निश्चिय, ज्ञेय
हृष्ट र व्यस्तार्थ काहीव्यवन चांग आवश्यक,
मोतिळे रेषम सानवीय स्ट्रोक व्यवस्थापन रं
उपर्योग, तांग तांग हृष्ट। घोजनाचा प्रवृत्ति र
लगावानुभव, आवारमा घोजनातार्थ केळ, पक्का
र द्वावीय गारे उ लहावा विमान गरिएको
हृष्ट। विश्वसा घोजना इस्सकार सन् १९३० मा
सक चारिरात्रि विवा मने नेपालमा घोजनाप्रृथि
विकासका, घोजना विसं. २०१५ सालमा
गरिएका, विदा, समावेशीर आवारमा घोजनातु
दीर्घकालिन र अल्पकालिन हृष्ट। अल्पकालिन
घोजनातु र वर्ष मध्दा तुम समयका, हृष्ट,
जस्तार्थ Micro planned मनिन्द मने र वर्ष मध्दा
को समयावाचक। घोजनात्क्षण्ठ दीर्घकालिन
घोजना मनिन्द जस्तावर्तता Mega planned
Master planned मानिन्द।
B. ed का कुष्टा घोजना अन्तर्गत
निकला मिहो घोजना, गाँधीजी घोजना राखिएको

मराता पनि राजोत्तेज विभाजन पद्धति द्येणुको
स्वरूप र निती नियमहरू बढाउनेले अस प्रभासा
SIP र SESP को मात्र आवश्यक विज्ञेषण गरिएको
दृ।

विद्यालय सुधार योजना (School Improvement plan) SIP

हेठले वट विद्यालयमै गर्ने छौंछिक, सौंतिक,
आविष्ट र सान्तवीष लाख्यहरूको व्यवस्थित स्वाक्षर
तबार गर्ने छाम ठाँडा। चालु छौंछिक वर्षामा
बाहो हुने विद्यालयी सदृङ्गम, उपर्युक्ता नापी
चाहिने सौंतिक व्युक्ति निर्माण, आविष्ट स्रोत,
याप हुने योजनाको स्वाक्षर र गुणदलको प्रविधि
खालेपानी, सुविधा, क्यानाटिन, होस्टेज छौंछिक
मसाठा, रेस्टाउंट आमगाडी लगायतका घेनको सुधार
विकासलाई प्राप्तामिकतामा विभिन्नहरूको सहभागिता
निर्माण गर्ने छाँडा। यसले अवाचे विवरणको हुन।

Need of SIP (School Improvement plan)

विद्यालय सुधार योजनाको आवश्यकता

विद्यालयको छौंछिक चालिविधिनाडि साथ परीक्षित
तरा जानसामुद्देश्यको तारा र आवश्यकता अनुरूप
संरचानन छाँडा र विभिन्न रूपको एकल संसाधन
हेठले विद्यालयको वार्षिक योजना बनाउन बाटून्याम
पाठ्य पर्याप्ति मानी छारणा विवर सं० २६/२६ देखि आएको
दृ। SIP लाई विभिन्न तत्वहरूले प्राप्त दार्शन पढेको

विद्यालय पासे नेहरा अवलोकन जल समुद्र
के मग सुधाना व्यवस्थापन को बढ़ावा देने
व्यवस्था द्वारा स्वाधीन, उत्तराधिकारी राज्यका
में इन नियमों पर भला, राज्यका नियमों
सिद्धान्तका रूपाना गारी विद्यालय को गोजना
बनाए उपर्युक्त राज्य पर्याप्त है।

विद्यालय मिशनों सुखान स्वानिय
जनसम्मिलन, साक्षियसमानिया 2 जिलोंमा
आठांडि बहुत रुपदेह। जान स्वारक्षण गरियह
प्रवासितालाड राजगाल, प्रौद्योगि राज्य
अनिकारी छ। यथापि देश प्रियार हुए जान
राज्यको लगानिया देश 2 सातान्त्रिकीय
पर्याप्त है। किंतु २०२० सालको राज्यमें यह
कौं कार्बोवरान से मिशनों साथी दानिल
सरकारले लिए रुपदेह। किंतु मान बतानाम
नोक्त्याहेतु परिवेशमा विद्यालय राज्य
साथी लगाने राजगाले जिम्मालिएको आवश्या
ह। राज्यहारा संचालित जान सरोकार
विद्यालय स्वानिय जनसम्मिलनों साक्षि
स्वानियक सहमानियाको जाक्षण्यका सहेज
ह। देश किछाको लाने उत्तराधिकारी पर्याप्त
मिशन र.सहकार अनिकारी उपाधि राज्य
प्राप्त होकर याचानु, उपर्योग चार्का लागि
उपर्याप्त है। १८८७ तथा उपर्युक्तका अनुसुध
गारियही ह। विद्यालय सुखार बोर्डवारा
महाव तथा आवश्यकतानु लिए लुकामा
प्रत्युत मारियहुए ह।

- १) विकाल्प में सम्भालोता बनाएं।
- २) विकाल्प २ समुद्रग परिया राज्यव सुधार राने।
- ३) विकाल्प के जारीके पौरिके विकास राने।
- ४) विकाल्यमा प्रात स्रोत साहानके उच्चतम उपयोग राने।
- ५) विकाल्यमा स०-प्रालोता कार्यक्रमके अनुरागमन सुल्लाठ राने।
- ६) राष्ट्रीय लश्य उत्क्षर औरिके उपलब्धि किए बोजाना निमित्तमा स्थानिय जनसुदारणाके सुधार बनाएं।
- ७) औरिके कार्यक्रममा विकेन्द्रिकरण राने।

objectives of SIP
 (विकाल्य सुधार बोजाने के उद्देश्यहर)

- विकाल्य सुधार बोजाना मोहा छोड़ने के विकेन्द्रिकी रूपम् सृक्षम (Microplanned) बोजानके रूप बनाए हो। इसले पारिवारिका वर्ष स्थानिय जनसुदारणाके आवासियर बनाए स्थानिय स्रोत साहानके उपयोग। राने सुक्षिय र सुधार बनाए हो। विकाल्य सुधार बोजानाका उद्देश्यहरुले निरामयता एवं सुना राखियहो ह।
- ८) स्थानिय जनसुदारणाके विकाल्यके विकाल्य सुक्षिय बनाए अपनीलोका बोजा।

वर्साउट

- १) स्वामित्र जनसंख्यावादा घोषणा कीजिए।
 कार्यपद्धति, अनुशासन, मूलगान्त्रिक गान्त्रि
 इष्ट सम्बन्धात्मक विभाग गान्त्रि।
- २) स्वामित्र स्वेच्छा साधानवाद जापिताम्
 उपलब्धी ठार्डिल तार्फ प्रेरित गान्त्रि।
- ३) विद्यालय शासनकालीना उत्तराधिकारी
 घोषणा गान्त्रि।
- ४) उपर्युक्त विषयों प्रकार विभाग
 प्राप्तिपादित जनसंघिक उपायवान गान्त्रि।
- ५) विद्यालय संस्था प्रकार विभाग
 प्राप्तिपादित जनसंघिक उपायवान गान्त्रि।
- ६) विद्यालय संकेन्द्रीय अवधीन होना।
- ७) विद्यालयवादी उपायवान जोनल विभाग
 छात्रगाले प्रभित्वालव गान्त्रि।

Steps of SIP

(विद्यालय संचार घोषणाका स्थापन)

विद्यालयामा संचारान्तर ठार्डीके संचार विभाग
 नियमित गारिके विद्याकाजापादी व्यवस्थित व्यवस्था हो
 SIP हो। SIP एकम नीजाता, अंद्रे planned
 व्यवस्था, विभिन्नता विभिन्न व्यवस्था हो। अंद्रे व्यवस्था
 आवश्यकतामा विभिन्नी समय व्यवस्था हो। अवश्य
 एकम र व्यवस्था विभिन्न व्यवस्था हो। SIP
 नियमिता एवं अंद्रे व्यवस्था हो।

- विद्यालयको प्रौद्योगिकी सेवा एवं सामाजिक विकास
परिवर्तन राबु ।
- आवश्यकताको आवारण उद्देश्य निर्धारण राबु
- आवश्यक राखी निर्णय बनाउनु,
- कार्यक्रम सञ्चालन ठारी नामात अनुमात रचना
रचनाप्रस्थापन राबु ।
- विद्यालयको भावी दृष्टिकोण निर्णय राबु ।

The frame work of TIP (विद्यालय सुव्यावहार छोजनाको कार्य हाँचा)

विद्यालय सुव्यावहार छोजनाको कार्य हाँचा, विद्यालयमा
गारिने बोजना निर्माण, विद्याकालापनम् आविष्का,
सौतिक्ष्ण एवं साजाकिय प्रक्रिया गारिने सुव्यावहार,
जनसम्मुख्यालाई विद्यालयका आविष्कारमा राख्नारे
गारिने कार्य विद्यालयको कार्यक्रम र मठान्तरि,
कार्यक्रम सञ्चालनका, रिक्षाकुलाप र दूषको नियन्त्रण
अनुगमन जस्ता क्रियाकाल अस्तापर्वत, विद्यालय
सुव्यावहार छोजनाको कार्य हाँचालाई निर्माणकामा
अनुगत गरिएको हो ।

उपर्युक्त

- 1) विद्यालय र समुदायको विवरण, स्थान,
- 2) रानुपनि आवश्यक परिवार ।
- 3) प्राचारनिकारण निर्धारण ।
- 4) श्रोत, परिचयानि र विषयाङ्क ।
- 5) विद्यालयको स्थान दृष्टिकोण र उद्देश्य प्रस्तुत
- 6) कार्यक्रम र एकाकित तथा ।

कृष्णपाल द्वारा लिखा गया।
कार्यपात्र अनुसार सरकारी

* साहाय्यिक सहायता सहायोग कार्यपात्र (Secondary Education Support programme)

लैपालको विद्यालय मिश्न सार्वजनिक र निजी जगामध्ये राष्ट्रीय/लोक मरम्भिको ह।
राज्यको जातिक लम्बाई र रेखकेष्टमा
सञ्चारिक साक्षात्कारको विद्यालयको नियम
सहायोग, विद्यार्थी तात्त्व संस्कारको विभिन्न
क्रियाएँ, सुव्यवासनको राखी गोपनीय
व्यवस्था र नाम ठाउँ ठाउँ। निजी साहाय्यिक
विद्यालयको रासायनिक राखी राखिन्दै
प्रवेशालयको परियाम, उपलब्ध राखिन्दै
मरकोनि यस्ता सुव्याह तात्त्व साहाय्यिक
माला सहभोग, कार्यपात्र जाग ठारेबो हो।
यस्तु कार्यपात्राको नेपाल सरकार कर्तव्याली
विकास बोके र तानिडाको सहभोग देखें
लिएँ। यस्तु २००२मा कार्यपात्र लिएँ।
मार्ट रुप २००३ देखि ८ रुपौ स पाइली २
वट्टे कार्यपात्र लाग्नुपर्याक तात्त्व सहभोग
बोपर ७० लाख कार्यपात्र जारी राखिन्दै।
साहाय्यिक मिश्न सुव्याह तात्त्वको

छेष्टात्र वरपकार ठार

- ① मिथाको नुस्खा सुधार गारी,
- ② मिथाको समर सापेक्ष सुधारे गारी,
- ③ उसाहारो बालबालेका र दुविहो परिवहन
तिना बालबालेकामा मिथाको पहुँच सुधारि
मिथा छोड्ना निर्भया र लालचवाल सफाई
व्यवस्थापनीय अवस्थाको रेकोहितरण गारी

* माध्यमिक रसाया सहबोद्धा काल्पनिक
प्रश्नालाई चार्जिते उपलब्धः-

- ① प्रौढैक व्यक्तिलाई माध्यमिक तरिको सुनिश्चित
उत्तर।
- ② प्रौढैक आवेदन लेप्ते पिण्डादित्तो जनसंसदाव-
लाई मिथामा सहमात्री बनाउन।
- ③ उच्च मिथाको नियमे आधार तथार गारी।
- ④ किम्बव परिवेशमा प्रतिक्षेप्ता, छान सक्ने सक्षम
जनसाक्षी तथार गारी।

- ⑤ आवेदन समाव्याला बुझि गारी साथम र
सपरिश्य लाग्नारेको तथार गारी।
- ⑥ आमोनिमर आवारमूल नाचिलो व्यवहार
मैत्री, लालचिल बराबरि उत्पादन गारी
क्षमता आवेदन विषय गारी।

माध्यमिक शिक्षा राज्यों का विद्या संवालनका समर्थन एवं चुनौतिहस्त

(Problems and challenges of Secondary Education)

माध्यमिक शिक्षा संवर्धन, कार्यक्रम संवालनका आविका, मौलिक र मानविक समर्थन एवं चुनौतिहस्त अग्रणी रूपरेखा। इसलाई निरनाविद्यामा प्रस्तुत गायेछ।

- ① शिक्षाका गुणवत्ता बुधार गाँवे समर्थन।
- ② शिक्षाका समय संहर्म उत्तरांश गाँवे चुनौति।
- ③ विद्यालय संवालनका रख जल्दी समर्थन।
- ④ शिक्षामा पाँच वर्षीय मैट्रिक्स बदलने समर्थन।
- ⑤ समाजानुवान शिक्षाका नियम कानूनमा परिवर्तन चाहे चुनौति।
- ⑥ शिक्षाका निष्ठोन्देश शुभा, संवालन गाँवे चुनौति।
सावजानेका विभानबाटी, ३८० विद्यारुहासीन चुनौति।
- ⑦ विद्यालयमा भवति व्यापोति व्यावरका
द्वारा चुनौति।
- ⑧ सार्वजनिक रेलवालाबुधी शासको आन्तरावक
को विवरणहस्त बुधार गाँवे चुनौति।

Educational project and Programme (शैक्षणिक परियोजना र कार्यक्रमहरू)

लेपानसा मजातम स्थापना घर एवं जनसंसदागती
उच्चालुपेजा अनुसार, शैक्षिक कार्यक्रम सुन्दरालन तात
र क्षेत्रासामान्यका एवं पुण्यावल तथा विद्यालय
स्थानां, विकास छारे राज्यवर्ती उपकरणाता अनुसार
विभिन्न विषय र लहड़ी जनशाली उपायका ठार
प्रभावशक्ति प्रतिश्वप्तार्हात्मक गतिविधिस। लगानी दृक्षा
योग्य शास्त्र व्याक्तित्व तिकात एवं रुक्त रुक्तालन
निर्माण विभिन्न एवं परियोजनाका कार्यक्रमहरू
प्रबन्धालन ठार आवश्यक;

Seti education project for rural development :-

वासिना विकासका लागे Seti परियोजना।

लेपानकार्त्त सन्तुलित विकास ठारे उद्देश्यालयी
लेपानकार्त्त सुधारप्रयोगात्मकां एवं रुक्ती उपचालनमा
कार्य अभियान। हल १९८७ एवं बुन्हेत्तो र UNDP
की शुरुवीतामा रुक्ती विभा परियोजनामा राज्यालानमा
कार्यक्रम विभाग। इसे प्रत्यक्षित्वे निर्वाचिता ठारेत्तो
विभाग उद्देश्यात्मक रुक्त तात एवं परियोजना लागु
कार्यक्रम विभाग। एवं परियोजनाका उद्देश्यात्मक राज्य-
संकर छन्:-

- 1) प्रधानिक विभागात्मक विस्तार ठारेत्तो।
- 2) उपचिक्षु सुविधाम जनसंसदागती पुण्य प्रयोग।
- 3) विकास बहुकार व्यवस्था।

- ८) साथ सोचें शुरू स्तरिय विद्या बिना,
 ९) मिथ्या सा वेक्षणी के उरना गति ब्लास, रेप
 खाना पकान रही,
 १०) प्रश्नों का प्रश्नपत्र का सुचारू परिवर्तन करना,
 ११) मिथ्यालाल भ्रातिर विवरण अवार लाने व
 आद्य वज्र भूमि स्थान का बात,
 १२) मिथ्या वेषाव रूप बाहु भान व्यापार लाल
 विशेष जोड़ बिना,
 १३) विद्यालय र अन्य व्युत्पाद विवरी सरलता
 विद्युत बनाना,
 १४) नियमित वार्ता व्याख्या शब्द व्यापार
 प्रश्नपत्र का गति पर्यावरण सामग्री उपाय
 र विकर्य रही।

गेटी परियोजनाको कार्यक्रमहरू (Programmes of geti project)

- १) विद्यालय समृद्धि पृष्ठाल
 २) जिल्लासा मध्यका विद्यालयहरूलाई गोपीलिए
 ३) परिवेशको आधारसा छ हैरियो १५ वर्ष विद्यालयका ८
 रुपहरा रुपहरा वर्षों का मात्रा रखी, दुर्लभ
 ४) ~~Geti~~ School मनोरथी / लैक्स रुपहरा
 अवधिकरण विद्यालयों, गाँव वाटि होलसा रुपहरा
 कोल एक विद्यालया लैक्स प्र०६० लाई निर्माण
 गारिए, हुन्दै। उद्घाटन स्थोल व्याविचार

~~स्थोत्र त्रैन्दृ समेत साविलले निष्ठावाच आरक्ष
सुचना। स्थोत्र साधन वितरण प्रारंभिक सांकेतिक कालकालहृ तालिम रुपे छास हुन्न्याएँ।~~

२> ~~काल्पनिक प्रौढ शिक्षा~~

→ विद्यालय उमेर पार भएका तरा जपेष्ठा
निरैक्षर व्याकेहकूलहृ काल्पनिक शिक्षा बिराग
आवाजाङ्ग गारे आज्ञानिमेर बलाउने काल्पनिक संस्कारात्मक प्रारंभिक गरीबी,

३> ~~चैलेंजहो उत्कृष्ट~~

→ हु वर्ष फौर्मे ४५ विद्यार्थीहरुला लागि
चातना/मुनिकृ शोधको जालिकाहृ सूचालन
गारे आज्ञानिमेर गारे आवाजाङ्ग एक सुन्दर
सिधूनिकृ तालिम

४> ~~विद्यालय मरण निमोनि काल्पनिक~~

→ विद्यालयको निमोनि विद्यालय
अमि. मरण आविषाकृ रैक्षाले मरण निमोनि,
लागि ५५०. जनरुहानिला ८५०. लगात देखि
पारिखोजनाले बेहोले रघवहुपा गारिएको विद्या

५> ~~सहितो उत्कृष्ट काल्पनिक~~

बालिकालिकालहृ गाड्यापुस्तको जूलाला ५००
जान छैन शिखिकृ उत्कृष्ट पक्की जानी बहुत
का लागि सहितो उत्कृष्ट. काल्पनिक सूचालन
गारिएको विद्या

5) शारदीय बालवन्धन क्रम
ग्रामीण समुदायलाई कु पुस्तको समर्पण,
आइए पढ़नेका लागि विभिन्न भाषाहरूमा बालवन्धन
स्थापना र संचालनको व्यवस्था गरिएको
हो। अहो अन्तर्राष्ट्रिय उद्घारण
पुस्तक प्रधानिका, शारदीय लोक
कलिका, रसना र साहित्यज्ञसंघलाई र
प्रष्ठोंमुङ्गे व्यवस्था गरिएको हो।

6) तालेम छात्रकम
ऐसो परिवेशलाई र डोको छु दिए अनुप्रयोग
तालेम र ७० माहिनी द्विवार्षिकालीन तालेम
छात्रकम संचालन शारिएको हो। अहो
तालेमले जनसूचनालाई छापि, बाचवानि,
प्रशिक्षण, प्रभुता दिएको व्यापारिक
व्यवस्था लागाएन्तु कार्यक्रमहरू समावेश
गरिएको हो।

Education Primary Project

ऐसो शिक्षा परिवेशलाई सम्पन्नताको
स्तराप सुधार तालेमले कम रुपमा साधारण
क्रियाकालीन रुपालाई बढाए बोलेको र
क्रियाकालीन रुपालाई बढाए बोलेको
कु प्रथम सुदूरपश्चिम राजि विधि २०८१
मा यालसा प्रवासिक इमारा परिवेशला
सम्पन्नताको लागाएको विधा प्रवासिका

- ~~प्रस्तुति के निलंबन (मापा, दानकुटा, तालहु, छर्की)~~
- दृष्टि २ सुरक्षित सा संचालन राखें।
- यो परिवेशीजन संचालन ताने अन्तर्राष्ट्रीय संस्थाओं द्वारा सहायता र संगवाला राखें।
संघ अन्तर्राष्ट्रीय उन्नति, (UNI(FF))
प्रावेशिक सहयोग संघ, द्वारा परिवेशीजन की उम्मेदा-
एवं बहुमत रखें।-
- १) कम संक्षिप्त स्वारेष प्राचासिक विभाग द्वारा।
२) औषधि व्यापार द्वारा प्राविशेष घटनाएँ
सुचार विभार रान्।
३) प्राचासिक विभाग द्वारा मौलिक सुचार रान्।
- ४) सावेष उद्देश्य पूर्य ताने प्राचासिक विभाग
परिवेशीजन की, उत्तरक्षमता निजामतरक, द्वारा
दिय।
- ५) विभाग द्वारा मौलिक सुविकार विभार दियार
रान्।
- ६) विभाग द्वारा सुनह बनाए सोन उन्नीस स्पा-
ष्टना रान्।
- ७) अप्रकृति विभाग द्वारा बढ़ाने ताने में
प्रभिज्जुको द्वारा विभार रान्।
- ८) सामावान्त्रिक द्वारा कुम्हा द्वारा परिवेशी-
की रान्।
- ९) संसाक्षणार्थ सहयोग पूर्ण द्वारा सामर्गित
हैकलन, उपकरण र विवरो रान्।
- १०) विभाग द्वारा द्वारा सामर्गित संकरामन

मानव जगत्ता उत्प्रेरणा सकाल थार्नु,
मिसांग समाज र व्यावसायमा सहस्रामिक
सुधार गर्नु।

प्रेषान्तरमा दुष्टा विकाशका लागि
सामुदायिक सहायता बढाउनु।

Basic and primary Education Project (BPEP) I (2049)

(आषारमूल वर्षा सामाजिक मिति समाप्त
2085)

यसको द्वितीय परियोजना, र सामाजिक मिति
परियोजनाले आपेक्षा अन्तर्भुक्त परिचार सिद्धीकै
लक्ष्यबाट समाविष्ट हुँदू छात्राहरूको विकाश गर्न
विषय: २०८५/८६ देखि आषारमूल वर्षा
सामाजिक मिति परियोजनाको सम्बन्धमा ज्ञानको
विषय। विषय: २०८६ सालमा, वाहान्याएको जोखिमहरू
मा नियन्त्रण लिएको रासायनिक तथा उत्पादकी
क्षमता सावधानीको नारा रुक्की लागि मिति
(Education for All) को विकाशको अपारा
कार्यक्रमले गर्न एक क्रियेटिक परियोजनाहरू
कार्यकृत छुट्टा लाग्न गरेको दियो। एक
परियोजना ४० जिल्लाहरा कार्यक्रमशब्द गरिए
विषय: २०८६ सालमा, नेपालमा सुलभान्तर
वारिएको दियो उन सुलभान्तरको बाबतो
सकारात्मक परिवर्तनमा कार्यक्रमाला गर्न र

~~विवालयमा उत्तरी पौलिक श्रोत लुट्टि गृह-
स्थारिष्य स्पष्टिको तुलितचितताको काताकूरा
बनाउन जोड बिघ्नको विहो। छै परियोजनाको
उद्देश्यबहुलकारे विभानुसार मस्त्र चारिष्यको ह।-~~

- 1) साधासिक्ति विभागी रुपाली उकाल।
 - 2) साधासिक्ति विभागी रुपाली उकाल।
 - 3) साधासिक्ति विभागी रुपाली उकाल।
 - 4) साधासिक्ति विभागी रुपाली उकाल।
 - 5) साधासिक्ति विभागी रुपाली उकाल।

આનારકુલ તથા સાવાનિએ મહિલા પારિયોજનાની
કૃત લાગે અનતરાધ્યા વિકાસ રંગયાળી જાળી
દ્વારા UNDP તથા જાપાનની
અનુસ્થાન સહયોગ પાસે હશે કેબોની એટ
પારિયોજનાની અવધારોની રૂપરૂપાનાની
આનારકુલ દન:-

- ① श्रीलक्ष्मी स्तुति कार्यक्रम
 - ② जनसहमानिता
 - ③ श्रीलक्ष्मी उपरोक्ता
 - ④ शास्त्रात्मक सहमानिता एवं उत्तराखायेद्वा
 - ⑤ लम्बना कार्यक्रम ग्रन्थांश एवं छापीनवशन
 - ⑥ श्रुतसहचार लेखा अधिकैषोलालिता कार्य

education
Basic and Primary project - BPFP-II
(भाषासंगत तथा सामाजिक अधिकारोंका
BPFP-II)

भाषासंगत तथा सामाजिक अधिकारों परिवर्तन,
समाजी मूल्य/वैश्वीकृति वाले साक्षरात्मक बदलाएँ
कृषिकल्प के लिए विद्युत और समावल र सहित बनाएँ
जोड़ा गया BPFP-II द्वारा गारियरों के साक्षरात्मक
परिवर्तन, उत्तरी ओडिशा का विद्युत माला के निवेदन
विद्युत र सौना भावधारक पर्याय त्रिमिति
द्वारा संस्थानकाट ज्ञान लिए सहित, जुड़ाने
कृषिकल्प का आदि विकास का मन्त्र विद्या
कृषिकल्प का विकास का विद्युत संस्थान के विविध
नहीं हुए स्थानिय छोटानाड़ी विद्युत कृषिकल्प
सूचनाकान अनुगमन द्वितीय कृषिकल्प संफलता
प्राप्त राष्ट्रीय चौराजी विद्या।

विद्या कृषिकल्प के विभिन्न रूप रूपरूप
५०% ५०% विद्युत भाषासंगत तथा सामाजिक
अधिकारों के विकास के लिए विद्युत
विद्युत का विकास अपनाएँ रखा जाना चाहिए
वहाँ विवरत राष्ट्रीय कार्यालय, ज्ञान, विद्या
वाले विद्यालय, ज्ञानी, सौनी राष्ट्रीय मानविक
श्रील विद्यालयों राज एवं राष्ट्रीय विद्यालयों जाते
विद्युत विद्या, वाला विद्यालयों और
अन्यार विद्यालयों विद्या राष्ट्रीय विद्यालय
अक्षर राष्ट्रीय सूचनात्मक कृषिकल्प

पौर्वानु चुनाव रूप, प्रस्ताव) लिमिटेड द्वारा
जागृतीर्थी शिख, बोल्डा तहसा संस्थान
मुमता उपचाही कारि कार्यकालमा सुधार लगाना
चोजाला लिमिटेड वार्षिकवान ठाणे द्वा
वर्षे चरणबद्ध कार्यकारि जागृतीर्थी शिख,
जो उपचाही रिले चरणमा विभाजन गारिए
विशेष। निवालमा मिळाला गारिएको जगाति,
मानविल स्कैल रिष्ट्राई र छाप्नी लिरावरन, तर्वा
द्वयको चालाक्षीमा उपचाही द्वेष, समस्या र
चुनावीकारि चामना ताळे OPEC ले सम्झौता
मानेका रेस्तो रिष्ट्राई गारिएको दिवो। तो तो
योजनामा, उपचाही गारिएको ७० वर्षे रिष्ट्रालीन
कार्यकालमा लिमिटेड ठाणे घाले तो कार्यकारि
जागृतीर्थी दो।

चालास्तरकाल घडनपाइन्दू, लाई
समझाउनाले रिलान्ड रियालट ताळे सम्झौता
लिमिटेड का अनुसार स्कैल रियालट कोन्फित
ठाणे विलाल्यमा उपचाही संस्थानात्मक द्वारा
कुरावर्षाकृ व्यवस्था ताळे जोड दिएको दिवो।
यो कार्यकारि मिळाला रिलान्ड बोजल, हो।
जसको, त्रिलोक, अविकारलाई स्थानीय जात-
सम्प्रदायका समिक्षा दिलाई, बोजला, लिमिटेड
कुरावर्षाकृ ताळोड र जावित मोलिङ एक्स्प्रेस व्यवस्थापाइन
ठाणे स्थानीय जातसुभूतवालाकृ सक्षिय वाणी
र व्यवस्थाकृ चालास्तर रियालट द्वारा दियो
प्रमुखमा मिळाला घुण्ड प्राप्त रहेको दियो
यो कार्यकारि तथां चरणमा २०५४/५५, द्वेष

• २०/२१ ज्ये-३८ र २०२२ ज्ये-६६
मा विषयात शारीरिक, विज्ञान।

Education for All - EFA (सर्वका जागी शिक्षा)

विज्ञान व्याकुलिकी, अनेकांत स्थानिक र समाजकी
आविष्टि व्यापारिक आवाहन हो, तिने पाके लिए,
विज्ञानिक विज्ञान विद्या और उचित उपकरणों
सहित व्याकुलि, अप्रवाह, अनुसार शोधिक
कार्यक्रम निर्माण करि सर्वका लिये प्रसिद्ध करा
दाएं पाए तुळ्य। यह लोकों र समाज वाहिनी
निषेध जाह्नु व्याकुलि, जो योग्यता आवश्यक तुळ्य
कर्त्ता लिए, सहित सर्वका निर्माण किए
अप्रवाह निषेध, कानून बनाए लिए वाहिनी
बजारामा विभिन्न विद्यालय विद्यालय, जिनका
पाठ ज्ञान विद्याका हो, तो वाहिनी युनो ओ
सहित यहाँ विद्यालय युनो का निर्माण
कार्यक्रमान्वय तो पाठ विद्यालय विद्यालय
निषेध विद्यालय विद्यालय विद्यालय विद्यालय
यह विद्यालय विद्यालय विद्यालय विद्यालय
विद्यालय विद्यालय विद्यालय विद्यालय
विद्यालय विद्यालय विद्यालय विद्यालय

सर्वका जागी शिक्षा

जो सामाजिक मरणों के बीच, विभिन्न क्रांति विद्या-
सम्बन्धी हुए संग्रहन रहे थिए तो, विश्व सम्मेलन
शब्द २००० सामाजिक सर्वेक्षा जारी किए (Education
for All)। मैले बोधनों एवं जारी ठारेको विवर,
व्यष्टि, युक्त कृपाकृ घोषि अपोष्टित लेखहुए पुरा गर्न
कठिन हुने हुँदा पुनः विश्व स्कूलों का मन्त्र (A

World Education Forum) ले छुट्टापाँ २०००
April २७/२८ मा सम्मेलन गुरि सर्वेक्षा जारी
किए हुन्तो वास्तुकै त्रिविहितात्रै, बोधना चोख्नु
लिएका। ३०ल सम्मेलनमा, १९८ देशले मार, कोरका
दिए।

मानव आवेदकार, बाला आवेदकार, सास्कार
को आवेदक जरूरता उन्नतराष्ट्रीय साहस्रान्वि सांतिक्षण
पर्न बोधना पर तथा युविकृतीकरण रामटर मिश्नोंको
जस्ता सामाजिक मिश्नोंका आज सांचोरतालाई
सामाजिक रिक्तिको उपमा लिए पर्न छार्या उगाउ
एसेको लिए। सामाजिक विद्यालयको उमेर देवी
पुरा गाड ७७ वर्ष मन्दा आवेदक बालबालिका।
जार्दि यस उर्वसिमाना सहमात्रि उपर्युक्त पर्ने
हुँदू भए व्याप्र बोला करिब ७७ वर्षों बालबालिका
रहेको र तो बालबालिकाको अलाका। ८ वर्षों
२० लाख जिसका तोडक्कलाई नाइ रिक्षा कर्ता,
कानूनारा बालार चार्चा पर्ने चुलोलिएको छार्वाविद्या
संकेत जारी किए कर्त्तव्यका लक्ष्य तथा उपर्युक्त
उर्वसिक छन्:-

१८ सामाजिक उमेका बालबालिका मध्ये ८०%
जारी २००० सामाजिक मिश्ना विद्या

- २) साधारित विद्यालयों का अवलोकन, मोहल्ले रकम
मानविकी पहाड़ा सुधार गोने।
- ३) साधारित छात्रालाई सार्वजनिक बबताने।
- ४) महिला साधरतालाई पुष्ट साधरता बनाने।
- ५) एवं १००० सुमारा नियमना लातिहालाई
आंदोलन घोषणे।
- ६) कैरेंजर उच्चाधिकारीलाई ठगवहारेको
आवश्यक जाल स्थिति लागि तराणा छोने।

School Sector Reform programme - 2010-2015AD

विद्यालय छोले सुधार योजना २०७०-२०७२

हुने पाले छैराले नेपाली भाषाको लिए सामाजिक
उत्तरीक, राजनीतिक परिषदा अनुसार, आपस्याको र
उपयुक्त हुने योहिक कृषिकला बनाइ लाग्न चाही
गर्दछ। जस्तैको भवित्वपेशाको र आवश्यकता अनुसार
विद्या दिन लेखाल सरकारको प्राध्यायमात्रा
विद्या अवधीन, विद्या समिति चालन भारि रिफरारे
सुझाव दिइरार छोजन। बनाइ योहिक कृषिकलालाई
सुधार, विकास र विस्तार गाई जारीको ढोकोमे,
जस्तै अवलाम्बन त्रिशूल पाले रहेछ हो।

~~उपले द्वारा तत्त्वज्ञ नामारेक्षणार्थी मानवानिक
शिक्षाको सुनिश्चितता गांव कानून अनुसार
नि: भुल्क बनाए उर्यालार्ह जोड दिएको हो।
नेपालको संविधान २०६२ ले निर्बाचित गरेको,
व्यावलेख शोषित होलार्ह उपले आमसात गरेको
होएको हो।~~

~~लैजे पनि तातोले तद्रिया स्वरूप
द्वाष्टेको आवेदन, परिवर्तन अन्तर्गत आनंदेना
सुधार अस्त्रा उर्याले द्वाष्टेक उर्यालमलार्ह जीवन
२०२० र गर्दछ। २ विकासी उर्यालमलार्ह सौन्दर्यता
वापर्छ। शिक्षा र कृषि उर्यालमलार्ह कार्य हो, तुन,
समाजको आवेदन सामाजिक परिवेष्य अनुसार
पुरबहु देख जाएँ, २ असल समाजको सुधार
विकास स्वरूप उन्नति गांव बास गर्दछ।~~

~~नेपालको २०६२/६३ को ननाप्राप्तीलालाले
स्विन्का, शरेष्ठा वयो मान्यता आस्त्वा र जनआपेक्षा
पुरा गांव विवालय शिक्षाको आवेदन, मोतिकु
मानविकासी र मानविकासी प्रभासा सुधार गांव अस
उर्यालमलार्ह नस्तुत गरेको विद्या। वृक्षो फूलवाणी
बोजना २०५८-६४ मा विवालयमा कार्यरत शिक्षक
उपस्थारीको रूप्रूपार्ह गांव नि: शुल्क शिक्षा
क्षिएर गारिक्षणीको, आवेदन स्वरूप बढाउन
राजमान्डि द्विन व्यवस्थापन तातोलीमा क्षिएर आर्ह-
आजन्तु गांव राजनी बनाउन द्वाष्टेक उर्यालमलार्ह
सहयोगी उपायको रूपमा निर्वाचित गणकार्य
चलेका अर्ह उर्यालम २०६४ सालमा सुधार~~

ગારેયાની વોલો / અથ ગ્રાન્ટ્સમાંને વિભાગાન્ધ છોટ
નિષ્ઠાની ઉદ્યત્ત, કિંબા રિભાલવ છોટ, સા. વિન્દે
ર વ્યાવસાયાની છોટ, મૌલ વ્યાવસ્થાએ છોટ
આન્દોલન કિંબા જોડ કર્યાની છોટ / વિભાગાન્ધ છોટ
સુધાર ગ્રાન્ટ્સમાંને સુચલ્ય ની કૃપાની આપાલીએ,
દોષાદિદ !

① ૭૦ વર્ષી ફણકાર સામાજિક નાર્દૂર્ખેન્દ્રાની

છોટા અધિકારાની નિષ્ઠાર સામાજિક

ચારી !

② ક્રાંતી ઉપાધન, રોજગારી, વિશેષજ્ઞ
ચોકાર અને સ્થાનનાની કાળ,
સ્વિંદ, લાલોમ લક્ષણ ચારી !

③ હાંગ્રી સંસ્કરણાના બાન્ધાર
અલ્યાસુધ્યાન સિમાનાની વર્ત્ત ૨

એણાડીરાના ચાન્દસમાનાનાની સિમા

રૂષર સંસ્કરણ સાંજાની પૂર્ણ

છારાના પ્રચારની રોજારી નીચીની
કર્યાની સંસ્કરણી બનાની !

વિભાગાન્ધ છોટ સુધાર ગ્રાન્ટ્સમાંના

સુંદર સુધાર ચુનોલીની

* કુલોલિલુ

૧) ગ્રાન્ટ્સમાંનાની અધિકાર બુનાસારી

शिक्षा किने चुनौति।

समयानुकूल शिक्षा लिए। सबार परिवर्तन गए।
शिक्षाके उपरास्तर र लक्षण देखे खेबाके माप
इति निवारण गाने चुनौति।

साहित्याभासा शिक्षा दिन प्रस्तुत र शिक्षाक
व्यवस्थापन गाने चुनौति।

शिक्षामा सहमानिता र समावेशी उठानको
सुनिश्चितता गाने चुनौति।

शिक्षामा जैडमिक समानता प्रदान गाने चुनौति
शिक्षामा विकेन्टिकेन गाने चुनौति।

विद्यालय शिक्षा। नि. प्रबन्ध गरी व्यवस्था बढाने
शर्तको व्यवस्थापन गाने चुनौति।

(विद्यालय शिक्षाको संरचना)

(structure of education & school Education)

विद्यालय छैल कर्कितमले विद्यालय बित्त दो।
संरचना र व्यवस्था अद्ययन गाने सत्र नया लाइका
ले परिमापिए छारेछ। हुन संस्थाना अनुसार छापा
७ छारेछ। छापासमानार्थ विद्यालय शिक्षाको
आधारमूल तह र छापा ८-१२ लाई शिक्षाको माध्यमिक
तह कराएको। छा आधारमूल मिलो प्रया गान ८
वष्ट जग्द माने लास पाइछो। माध्यमिक बित्त प्रया
गान ६ वष्ट (५-१२) लाग्दछ। अस्त्ररी विद्यालय
शिक्षाको अवाहि १२ वष्ट बनाएको ६ माने १४ वष्ट।

મહો પદ્માંજી યું હાવાસે મણા, કાળ ચિન્હા
કું જાપાછે એ વર્ષ નિશારુણ ચારેણે, હા, અસરી
વિલાલય રાજાનું, સંદૂંના જગતનું,
ઓચિલ્ય નિયમ તુંણા વિરુદ્ધું પારું!-

1) अधिकार भव्य और विनाश

⇒ प्राचीन भाषा के लिए उत्तरी गुणहारी व
सभ्या द्वारा बोला जाता वायर साहस्र
प्रारम्भिक औजारी तकन मरी प्रौढ़ी
आविभासक संवित्तिवां रान् राम
अन्तर्यामी शौचि संस्थान अनुसार
जेपालकृ अस्त्राणि गुलाम भावधार
मध्यकृति विवाहव विद्युति संस्थाना।
परिस्थिति रान् प्रौढ़ी ओहो।

२१ विद्युत संसाधनों का विवरण

→ ये कहीं ताचास्तिष्ठ रिक्षाले बाल कालेष्ट्राइ
रिक्षाकुंडा जाहारकूत झाँड रुहिण समव
नमरुंडोले र समय परिस्थितीते अनुसार,
जान्य सीष ताविराच्छु, थोळ विश्वार मध्यादोल
राष्ट्रिय उन्नतराष्ट्रिय साप हो अनुसार न
मिळा त्यात व्याकति उत्पादन रानि पर्यात
रिक्षाकुंडा रस्तात बढालेप्पुरा हो। नामिनी

8) विवेक विद्या

~~ମୁଖ୍ୟାବ୍ଦୀ~~ ଆଶ୍ରମର ଏହି ପରିଷକ୍ଷଣାତିଥିରେ ଆଶ୍ରମର ବାଲକାଙ୍ଗଳିକା
~~ମହାବ୍ୟାକ୍ରମ~~ ଏହି ଏକ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବାଲକାଙ୍ଗଳିକା
ଆମେ ଏହି ବିଶେଷଜ୍ଞାନର ଶାସନ କ୍ରମାନ୍ଵିତ କରିବି

मविद्यामा विस्तृत छोटकी कुनूराकी बनेर
द्वारा ज्ञान साधनार्थ उपयोग गाने सक्षम
आक्रमणक मार्गित्रु ज्ञान द्वित्र विद्यालयका
संस्थाना बहुत परेको हो।

महाराजाहरी राजवंशी ओच्चेले

विद्यालयकु त्रिशा १-२ संस्थानामा मढ़ा
क्षमा १-८ मा विषय वर्णन र समय तथा
यापिश्वेत्रले यहाँ जाने विद्यालयले चाहे
विषयको ज्ञान प्राप्त छान्त्रा साथ आफुलाई
ब्यापहारिकै रूपमा अनुसारीत, छान्त्रले ८/२५
व्याकरि बुन्न आपूर्वक जाने सोधे तारिखमा तात्पूर्ति
जाने पर्ने र सकारात्मक सोधको बिकार्त गृही
तात्पूर्ति चारे विद्यालय संस्थाना बढाइएको हो।

मात्रामिति राजा:-

१) मात्रामिति विद्यालय छैया विद्यालयी आद्यार
हुङ्का साथे आलानीमै निष्ठा रक्षा जान्नाले
उत्पादन चारे मर्यादाले बरबाटे छम त्रिभुवा
रम एकी सहजे उपले छिन्ना लिजिए
पहिलाको त्रिशा छान्त्राको ज्ञान १२ साल विस्तार
राने परेको हो। शुद्धी राही अन्तराष्ट्रिय मान्यता
अनुसार याकौला नपालमा पाले विद्यालय
मान्यता, १२ वर्ष राजनीति पैर्ने हुँदा तुन
मान्यताको अन्तराष्ट्रिय अंगताले स्वीकृत गरेको